

STUDIE

De harmonisatie van regelgeving inzake recht op maatschappelijke integratie en gelijkwaardige financiële hulpverlening (equivalent leefloon)

**Ixelles
Elsene**

Finaal Rapport

Februari 2016

Emmanuel Corra, Kaat Meyns, Sofia Speybroeck en Rik Marynissen

Dit rapport werd opgesteld op aanvraag van de Minister bevoegd voor Maatschappelijke Integratie en op basis van het bijzonder lastenboek met nr. MIIS 2015 10.

Inhoudstafel

Hoofdstuk I : Inleiding

Hoofdstuk II : Vergelijkende studie leefloon en equivalent leefloon

A. Toekenningsvoorwaarden

1. Algemene toekenningsvoorwaarden maatschappelijke integratie (leefloon)
2. Algemene toekenningsvoorwaarden maatschappelijke dienstverlening (equivalent leefloon)
3. Toekenningsvoorwaarden in detail
 - 3.1. Nationaliteit/verblijfsstatuut
 - 3.2. Verblijfplaats
 - 3.3. Leeftijd
 - 3.4. Behoeftigheid/onvoldoende bestaansmiddelen
 - 3.5. Werkbereidheid
 - 3.6. Uitputting sociale rechten
 - 3.7. Doorverwijzing naar onderhoudsplichtigen

B. Procedure

1. Register, ontvangstbewijs en doorzending
 - 1.1. Leefloon
 - 1.2. Equivalent leefloon
2. Onderzoek van de aanvraag
 - 2.1. Leefloon
 - 2.2. Equivalent leefloon
3. Beslissing
 - 3.1. Leefloon
 - 3.2. Equivalent leefloon
4. Hoorrecht
 - 4.1. Leefloon
 - 4.2. Equivalent leefloon
5. Betaling
 - 5.1. Leefloon
 - 5.2. Equivalent leefloon

C. Vormen van dienstverlening

1. Maatschappelijke integratie
2. Maatschappelijke dienstverlening
3. Installatiekosten asielzoekers

D. Sancties

1. Administratieve sancties
 - 1.1. Bij “sociale fraude”
 - 1.1.1. Leefloon: schorsing bij “sociale fraude” kan
 - 1.1.2. Equivalent leefloon: schorsing bij “sociale fraude” kan niet
 - 1.2. Niet naleven GPMI
 - 1.2.1. Leefloon
 - 1.2.2. Equivalent leefloon
 - 1.3. Procedure
 - 1.3.1. Leefloon
 - 1.3.2. Equivalent leefloon

2. Strafsancties

2.1. RMI-wet

2.2. Equivalent leefloon

E. Terugvordering

1. Van de begunstigde

1.1. Leefloon

1.2. Equivalent leefloon

2. Van de onderhoudsplichtigen

2.1. Leefloon

2.2. Equivalent leefloon

3. Van de derde aansprakelijke

3.1. Leefloon

3.2. Equivalent leefloon

4. Verjaring

4.1. Leefloon

4.2. Equivalent leefloon

F. Bijzondere kwesties

1. Sociaal tarief telecom

2. Beslag/overdracht

2.1. Leefloon

2.2. Equivalent leefloon

Hoofdstuk III : Betrokken vreemdelingen

A. Situering van de vreemdelingen onder de OCMW-reglementering

B. Vreemdelingen met recht op leefloon

1. Erkende vluchtelingen

2. Erkende staatlozen

3. Unieburgers en hun familieleden

4. Vreemdelingen ingeschreven in het bevolkingsregister

C. Vreemdelingen met recht op equivalent leefloon

1. De legaal verblijvende vreemdelingen

1.1. Asielzoekers

1.2. Unieburgers en hun familieleden

1.3. 'Economisch' geregulariseerden

1.4. Toeristen en personen op doorreis

2. De illegaal verblijvende vreemdelingen

D. De andere vreemdelingen

E. Gedetailleerd overzicht van alle betrokken vreemdelingen met recht op (equivalent) leefloon

Hoofdstuk IV : Financieel en administratief

A. Gesubsidieerde 'posten' en bedragen staatstoelage

1. Periodieke financiële steun

1.1. Leefloon

1.2. Equivalent leefloon

2. Installatiepremie

2.1. Leefloon

2.2. Equivalent leefloon

- 2.3. Andere vormen van maatschappelijke dienstverlening in het MB 30 januari 1995
- 3. Tewerkstelling
 - 3.1. Vooraf
 - 3.2. RMI
 - 3.3. Equivalent leefloon
- 4. Personeelskosten
 - 4.1 RMI
 - 4.2. Equivalent leefloon
- 5. Bijzondere toelage
 - 5.1. RMI
 - 5.2. Equivalent leefloon
- B. Procedure
 - 1. Indiening dossiers door OCMW bij POD MI
 - 1.1. RMI
 - 1.2. Equivalent leefloon
 - 2. Berekening van de staatstoelage
 - 2.1. RMI
 - 2.2. Equivalent leefloon
 - 3. Betaling van de staatstoelage
 - 3.1. RMI
 - 3.2. Equivalent leefloon
 - 4. Voorschotten op de staatstoelage
 - 4.1. RMI
 - 4.2. Equivalent leefloon
- C. Sancties
 - 1. Algemene sancties voor OCMW's
 - 1.1. RMI
 - 1.2. Equivalent leefloon
 - 2. Sanctie voor de staat: rente
 - 2.1. RMI
 - 2.2. Equivalent leefloon
- D. Financiële gevolgen van het voorstel tot harmonisatie (bij ongewijzigde wetgeving inzake staatstoelage in RMI-wet)
 - 1. Meer OCMW's met een hogere staatstoelage in functie van het aantal RMI-dossiers?
 - 2. Toelage voor de personeelskosten
 - 3. Geen meerkost bij de bijzondere toelagen
 - 4. Tewerkstelling
 - 5. Minder staatstoelage voor vreemdelingen met equivalent leefloon na (maximum) 5 jaar en tot aan hun inschrijving in het bevolkingsregister
 - 6. Overmacht
 - 7. Andere vormen van maatschappelijke dienstverlening in het MB van 30 januari 1995
 - 8. Installatiepremie
- E. Relevant cijfermateriaal

Hoofdstuk V : Hoe harmoniseren

A. Herinnering aan de krijtlijnen opgelegd in het kader van het harmonisatieproject

B. Algemene theoretisch denkbare pistes

C. Algemeen weerhouden piste: de harmonisatie door de “integratie” van de huidige begunstigten van financiële maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon in de wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie

1. Voorafgaande analyse

1.1. Onderzoek van de verenigbaarheid bij een “fusie” van de toekenningsvoorwaarden van het RMI en van de financiële maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon

1.1.1. RMI-wet

1.1.2. OCMW-wet

1.1.3. Eerste conclusies

1.2. Nationaliteitsvoorwaarde en toepassingsgebied ratione personae: “open systeem” versus “gesloten systeem”

1.2.1. Het “gesloten systeem” ingevoerd door de RMI-wet

1.2.2. Het “open systeem” ingevoerd door de OCMW-wet

1.2.3. Besluit: welk “systeem” in het kader van de harmonisatie?

2. Concrete voorstellen betreffende de “nationaliteitsvoorwaarde”

2.1. Voorafgaande opmerking

2.2. Eerste voorstel: vervanging van de opsomming van de categorieën begunstigten in de nationaliteitsvoorwaarde in artikel 3,3° van de RMI-wet door een opsomming van categorieën uitgesloten van het RMI

2.3. Tweede voorstel: opheffing van de nationaliteitsvoorwaarde in artikel 3,3° en invoeging van een afzonderlijk artikel met de uitsluitingsmogelijkheden ratione personae

2.4. Derde voorstel: herschrijven van de nationaliteitsvoorwaarde in artikel 3,3° RMI-wet door een combinatie van een positieve en negatieve opsomming van categorieën van personen die aanspraak maken op RMI

Hoofdstuk VI : Overzicht van de te wijzigen artikelen en concrete voorstellen tot wijziging

A. Voorafgaande opmerkingen

B. Wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie

C. Koninklijk besluit van 11 juli 2002 houdende het algemeen reglement betreffende het recht op maatschappelijke integratie.

D. Organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de OCMW's

E. Wet van 2 april 1965 betreffende het ten laste nemen van steun verleend door de OCMW's

F. Ministerieel besluit van 30 januari 1995 tot regeling van de terugbetaling door de Staat van de kosten van de dienstverlening door de openbare centra voor maatschappelijk welzijn toegekend aan een behoeftige die de Belgische nationaliteit niet bezit en die niet in het bevolkingsregister is ingeschreven

Hoofdstuk VII : Aan te grijpen opportuniteiten

A. Beperkingen van het recht op steun voor de familieleden van een Belg

B. Beperkingen van het recht op steun voor de personen bedoeld onder artikel 57sexies OCMW-wet

C. Hervorming van de leeftijdsvoorwaarde

D. Recht op steun voor vreemdelingen in toepassing van artikel 57§2, lid 5 OCMW-wet

Ceci n'est pas un RI mais l'équivalent d'un RI (naar René Magritte)

Hoofdstuk I : Inleiding

De maandelijkse financiële steun (leefloon of equivalent leefloon), toegekend door de OCMW's en betaald door de federale overheid, is momenteel in hoofdzaak gebaseerd op volgende wetgevingen:

- wat betreft het leefloon: de Wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie (hierna genoemd de RMI-wet) en het Koninklijk Besluit van 11 juli 2002 houdende het algemeen reglement betreffende het recht op maatschappelijke integratie (hierna genoemd het RMI-besluit);
- wat betreft het equivalent leefloon: de Organieke Wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn (hierna genoemd de OCMW-wet), de Wet van 2 april 1965 betreffende het ten laste nemen van steun verleend door de openbare centra voor maatschappelijk welzijn (hierna genoemd de wet 65) en het Ministerieel Besluit van 30 januari 1995 tot regeling van de terugbetaling door de Staat van de kosten van de dienstverlening door de openbare centra voor maatschappelijk welzijn toegekend aan een behoeftige die de Belgische nationaliteit niet bezit en die niet in het bevolkingsregister is ingeschreven (hierna genoemd het MB 30 januari 1995).

De federale overheid wenst deze twee vormen van financiële steun met de bijhorende wetgevingen te harmoniseren zoals voorzien in het federaal regeerakkoord van 10 oktober 2014.

In dit federaal regeerakkoord staat inderdaad dat de regering in overleg met de sector de convergentie tussen het leefloon en het equivalent leefloon zal onderzoeken om te komen tot een coherent systeem met duidelijke en geactualiseerde voorwaarden voor alle categorieën van begunstigden waarbij de huidige reglementeringen vereenvoudigd en geharmoniseerd worden, zonder de mogelijkheid van verschillende terugbetalingspercentages in vraag te stellen.

De politieke uitdaging is om dezelfde regels en verplichtingen vast te stellen voor alle aanvragers van steun. Er zal een gelijke behandeling zijn tussen Belgen en vreemdelingen die een verblijfsvergunning in België hebben maar nog niet in aanmerking komen voor leefloon.

De te behalen doelstellingen zijn de volgende:

- gelijke rechten en plichten voor Belgen en vreemdelingen met een verblijfsvergunning in België wat betreft het recht op maatschappelijke integratie (maandelijkse bijstand);
- administratieve vereenvoudiging voor de OCMW's en de POD Maatschappelijke Integratie (hierna genoemd de POD MI) door de implementatie van één enkel kanaal voor verzoeken om teruggave door de Staat van de maandelijkse, gesubsidieerde steun (standaardformulieren – termijn voor het indienen van standaardformulieren). Het gebruik van dit enkele kanaal moet het mogelijk maken om regelmatige en bijgewerkte statistieken over het aantal begunstigden bij te houden;
- in termen van efficiëntie, een uniek en gecentraliseerd dossierbeheer in de OCMW's en bij de POD MI.

De POD MI heeft hiervoor op 15 april 2015 een overheidsopdracht uitgeschreven met als titel "De harmonisatie van regelgeving inzake recht op maatschappelijke integratie en gelijkwaardige financiële hulpverlening (equivalent leefloon)".

De bedoeling is om op basis van een studie een juridisch rapport te schrijven over deze harmonisatie.

De POD MI legt in het bestek op dat een Nederlandstalig OCMW en een Franstalig OCMW hiervoor een partnerschap moeten aangaan opdat het nationale karakter van de opdracht en een volledige en perfecte tweetaligheid gegarandeerd worden bij de realisatie en de ontvangst van de publicatie.

Het OCMW van Gent en het OCMW van Elsene zijn voor deze opdracht een partnerschap aangegaan. Ze zijn dit overeengekomen in een gezamenlijke vergadering in het OCMW van Elsene op 29 april 2015. Op deze vergadering hebben de juridische dienst van het departement Sociale Dienstverlening van het OCMW van Gent en de juridische dienst van het OCMW van Elsene elkaars werking leren kennen en hebben ze de inhoud van de opdracht besproken alsook hoe ze deze opdracht zouden uitvoeren.

Het Vast Bureau van 29 april 2015 van het OCMW van Elsene is akkoord gegaan met dit partnerschap en het deelnemen aan deze overheidsopdracht. Ook het Vast Bureau van 11 mei 2015 van het OCMW van Gent heeft dezelfde beslissing genomen.

Op 18 mei 2015 hebben beide OCMW's zich samen ingeschreven voor deze overheidsopdracht. De POD MI heeft namens de Minister bevoegd voor maatschappelijke integratie bij beslissing van 6 juli 2015 deze overheidsopdracht toegekend aan het OCMW van Gent en het OCMW van Elsene.

Zowel voor het OCMW van Gent als voor het OCMW van Elsene is het duidelijk dat een harmonisatie van deze twee vormen van financiële steun zal zorgen voor een vereenvoudiging van de regelgeving en tegelijkertijd zal zorgen voor gelijke rechten en plichten, administratieve vereenvoudiging in het kader van de betoelaging, de mogelijkheid van regelmatige en bijgewerkte statistieken en een uniek en gecentraliseerd dossierbeheer. Deze doelstellingen zijn dan ook heel motiverend om aan deze opdracht mee te werken.

Het rapport is het gevolg van een vruchtbare samenwerking tussen beide OCMW's en zal hopelijk het beginpunt worden van de uiteindelijke harmonisatie zoals beoogd in het federaal regeerakkoord.

Dit rapport begint met een vergelijkende studie van de belangrijkste gelijkenissen en verschillen tussen leefloon en equivalent leefloon (Hoofdstuk II).

Vervolgens legt dit rapport uit welke categorieën vreemdelingen op dit ogenblik recht hebben op leefloon en welke categorieën vreemdelingen recht hebben op equivalent leefloon (Hoofdstuk III).

Nadien komen de administratieve en financiële kwesties aan bod (Hoofdstuk IV). Het is belangrijk om te analyseren en te duiden welke administratieve gevolgen en financiële gevolgen een harmonisatie heeft en het is belangrijk dat die gevolgen niet nadelig zijn voor de OCMW's én voor de Staat.

Daarna geeft het rapport uitleg over de manier waarop de harmonisatie kan gebeuren en doet het hieromtrent een aantal concrete voorstellen (Hoofdstuk V). Het algemeen streefdoel is dat alle equivalent leefloners leefloon zullen krijgen en dus zullen vallen onder het toepassingsgebied van de RMI-wetgeving.

Het rapport geeft ook op basis van deze concrete voorstellen een overzicht van de toepasselijke wetsbepalingen en van de wettelijke aanpassingen die nodig zijn voor de harmonisatie en doet hiervoor al concrete tekstvoorstellen (Hoofdstuk VI).

Het rapport eindigt met nog enkele mogelijke opportuniteiten die het overwegen waard zijn naar aanleiding van de harmonisatie (Hoofdstuk VII).

Hoofdstuk II : Vergelijkende studie leefloon en equivalent leefloon¹

A. Toekenningsvoorwaarden

Om te kunnen genieten van periodieke financiële steun van het OCMW moet de aanvrager voldoen aan bepaalde voorwaarden. De wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie (RMI-wet) en de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW-wet) vormen samen de wettelijke basis voor wat betreft de toekenningsvoorwaarden voor OCMW-steun.

De RMI-wet voert het recht op maatschappelijke integratie in. Het recht op maatschappelijke integratie kan drie vormen aannemen, waaronder een periodieke financiële steun: het leefloon².

De OCMW-wet voorziet in het recht op maatschappelijke dienstverlening. Dit kan verschillende vormen aannemen, waaronder een periodieke financiële steun gelijkwaardig aan het leefloon: het equivalent leefloon³.

Het recht op maatschappelijke integratie primeert op het recht op maatschappelijke dienstverlening uit de OCMW-wet. Het recht op maatschappelijke dienstverlening is het allerlaatste sociale vangnet voor wie behoeftig is en niet voldoet aan de strikte toekenningsvoorwaarden uit de RMI-wet.

1. Algemene toekenningsvoorwaarden maatschappelijke integratie (leefloon)

Artikel 2 van de RMI-wet stelt dat elke persoon recht heeft op maatschappelijke integratie. Uit artikel 3 volgt echter dat het recht op maatschappelijke integratie slechts toegankelijk is voor Belgen en een beperkt aantal categorieën vreemdelingen die voldoen aan een aantal strikte voorwaarden.

De RMI-wet legt immers volgende cumulatieve en verplichte toekenningsvoorwaarden op (artikel 3):

- voorwaarden rond nationaliteit/verblijfsstatuut;
- een voorwaarde in verband met de verblijfplaats;
- een leeftijdsvoorwaarde;
- onvoldoende bestaansmiddelen;
- een werkbereidheidsvoorwaarde;
- de voorwaarde van uitputting van sociale rechten.

Daarnaast *kan* het OCMW vragen dat betrokkene zijn rechten laat gelden op onderhoudsgeld t.a.v.de (ex-)echtgenoot, ouders/adoptanten en kinderen/geadopteerden (artikel 4).

¹ Het doel van dit hoofdstuk is de belangrijkste verschillen en overeenkomsten tussen de twee huidige systemen weer te geven om vervolgens de juridische gevolgen van een harmonisatie van deze systemen te benadrukken. Voor een volledige analyse van de rechtsleer en rechtspraak verwijzen we naar twee standaardwerken over deze materie: D. SIMOENS, D. TORFS en M.A. MASSCHELEIN, Handboek OCMW-dienstverlening, Brugge, die Keure, 2009; H. MORMONT en K. STANGHERLIN (eds.), Aide sociale - Intégration sociale. Le droit en pratique, Brugge, la Charte, 2011.

² Cf. infra Hoofdstuk II.C.

³ Cf. infra Hoofdstuk II.C.

2. Algemene toekenningsvoorwaarden maatschappelijke dienstverlening (equivalent leefloon)

Maatschappelijke dienstverlening is het allerlaatste vangnet en dient als vervanging van het leefloon of als aanvulling op het leefloon voor personen voor wie het leefloonbedrag onvoldoende is om menswaardig te leven.

In tegenstelling tot de RMI-wet bevat de OCMW-wet veel minder strikte wettelijke voorwaarden.

Zo bevat de OCMW-wet geen nationaliteits- of leeftijdsvoorwaarde. Vreemdelingen die niet voldoen aan de nationaliteitsvoorwaarde (limitatieve lijst gerechtigden – zie verder) en/of minderjarigen, kunnen desgevallend aanspraak maken op equivalent leefloon als ze behoeftig zijn.

Voor maatschappelijke dienstverlening in de brede zin gelden slechts volgende voorwaarden:

- behoeftig zijn (in de zin dat het onmogelijk is om een menswaardig leven te leiden zonder de hulp van het OCMW) (artikel 1);
- een voorwaarde in verband met de verblijfplaats (niet uitdrukkelijk opgenomen in de OCMW-wet, maar voortvloeiend uit meerderheidsrechtspraak en uit de praktijk, alsook noodzakelijk om een bevoegd OCMW te kunnen aanduiden).

Voor maatschappelijke dienstverlening in de zin van financiële steun kan het OCMW daarnaast beslissen de steun te onderwerpen aan bepaalde voorwaarden uit de RMI-wet (artikel 60§3, lid 2):

- de werkbereidheidsvoorwaarde;
- de voorwaarde van uitputting van sociale rechten;
- doorverwijzing naar onderhoudsplichtigen;
- het sluiten van een geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie (hierna afgekort als 'GPMI').

3. Toekenningsvoorwaarden in detail

	Leefloon (RMI-wet)	Equivalent leefloon (OCMW-wet)
nationaliteit/verblijfsstatuut	ja	neen
werkelijke verblijfplaats	ja	ja
leeftijd	ja	neen
behoefte (onvoldoende bestaansmiddelen)	ja	ja
werkbereidheid	ja	facultatief
uitputting sociale rechten	ja	facultatief
uitputten rechten op onderhoudsgeld	facultatief	facultatief

3.1. Nationaliteit/verblijfsstatuut

RMI-wet: Belgen en vier categorieën vreemdelingen!

Artikel 2 van de RMI-wet stelt dat elke persoon recht heeft op maatschappelijke integratie. Het begrip ‘elke persoon’ komt hier wat bedrieglijk over. Uit artikel 3,3° volgt immers dat het recht op maatschappelijke integratie slechts toegankelijk is voor de Belgen en een beperkt aantal categorieën vreemdelingen:

- erkende vluchtelingen;
- erkende staatlozen;
- Unieburgers en hun familieleden met een verblijfsrecht van meer dan drie maanden (na drie maanden verblijf);
- in het bevolkingsregister ingeschreven vreemdelingen.

Alle andere vreemdelingen zijn bijgevolg uitgesloten van maatschappelijke integratie. M.a.w. alle vreemdelingen die niet erkend werden als vluchteling, niet staatloos zijn, geen Unieburger of familielid van een Unieburger zijn met een verblijfsrecht van meer dan drie maanden of nog niet of niet langer ingeschreven zijn in het bevolkingsregister. Zij kunnen mogelijk wel aanspraak maken op maatschappelijke dienstverlening (equivalent leefloon)⁴.

Het recht op leefloon hangt voor de RMI-gerechtigde vreemdelingen niet af van de voorlegging van een elektronische vreemdelingenkaart of de inschrijving in één of ander register (behalve voor de categorie ‘vreemdelingen ingeschreven in het bevolkingsregister’ voor wie de inschrijving een toekenningsvoorwaarde is). Bepalend is de beslissing rond de toekenning van het statuut door de bevoegde autoriteiten zoals de beslissing van het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS) tot toekenning van de vluchtelingenstatus.

Unieburgers en hun familieleden putten evenwel hun verblijfsrecht rechtstreeks uit het Europese recht. Zij hoeven dan ook geen administratieve procedures te doorlopen om van het recht om in een ander EU-land te verblijven gebruik te kunnen maken⁵. Wanneer zij aan de voorwaarden voldoen, beschikken zij zonder meer over het recht op verblijf. Daarom wordt ook gesproken van het **erkennen** van een verblijfsrecht en niet van het toekennen.

Het document dat zij krijgen is geen verblijfstitel maar een verblijfskaart, die enkel een al bestaand verblijfsrecht materieel vaststelt en bevestigt. Zonder verblijfskaart is het in de praktijk evenwel voor externe instanties⁶ niet evident om het verblijfsrecht van een Unieburger of zijn familielid vast te stellen.

Ook bij de andere statuten wordt in de praktijk gevraagd naar de verblijfskaarten. Maar als de vreemdeling nog geen verblijfskaart kan voorleggen, maar wel aan de hand van de beslissing van de bevoegde instantie (DVZ (Dienst Vreemdelingenzaken) of CGVS) kan aantonen dat hij het vereiste statuut bezit, kan hem het leefloon niet geweigerd worden.

⁴ Cf. infra Hoofdstuk III.

⁵ Zij kunnen wel een (administratieve) sanctie opgelegd krijgen wegens het niet naleven van de nationale voorschriften rond de te vervullen administratieve formaliteiten van aanmelding en inschrijving.

⁶ Zoals banken, verhuurders en interimkantoren.

OCMW-wet: geen voorwaarde van nationaliteit of verblijfsstatuut!

In tegenstelling tot de RMI-wet bevat de OCMW-wet geen voorwaarde van nationaliteit of verblijfsstatuut. Maar de OCMW-wet bevat net zoals de RMI-wet een algemene bepaling en voorziet in een recht op maatschappelijke dienstverlening voor 'elke persoon' (artikel 1), maar ook hier bevat de wet verder een aantal specifieke bepalingen over deze hulp aan vreemdelingen, meer bepaald:

- illegale vreemdelingen;
- asielzoekers;
- Unieburgers en hun familieleden;
- humanitair geregulariseerden met een (tijdelijk)⁷ verblijfsrecht op basis van een arbeidskaart B of een beroepskaart (de zogenaamde 'economisch' geregulariseerden)⁸.

Voor sommige van die vreemdelingen wordt de hulpverlening beperkt, andere zijn zelfs in een eerste periode van verblijf uitgesloten van hulp. Concreet gaat het over de artikelen 57§2, 57ter, 57quinquies en 57sexies van de OCMW-wet.

Daarnaast zijn ook toeristen en personen op doorreis uitgesloten. Dit is niet uitdrukkelijk opgenomen in de OCMW-wet, maar is het gevolg van het niet vervullen van de voorwaarde in verband met de verblijfplaats (zie verder).

De RMI-wet en de OCMW-wet vertrekken dus vanuit een totaal verschillende uitvalsbasis. Onder de RMI-wet zijn een limitatief aantal categorieën van personen (Belgen en vier categorieën vreemdelingen) uitdrukkelijk toegelaten tot het recht op maatschappelijke integratie. Alle andere personen zijn bijgevolg uitgesloten. Onder de OCMW-wet is iedereen toegelaten tot maatschappelijke dienstverlening, behalve een aantal uitdrukkelijk uitgesloten categorieën.

*Gevolgen van het voorstel om aan alle equivalent leefloners leefloon te geven:
zie hoofdstuk V.Hoe harmoniseren.*

3.2. Verblijfplaats

RMI-wet: de aanvrager moet zijn werkelijke verblijfplaats in België hebben

Artikel 3,1° RMI-wet stelt uitdrukkelijk dat de hulpvrager zijn werkelijke verblijfplaats in België moet hebben. De voorwaarde in verband met de verblijfplaats is te onderscheiden van het soort verblijfsstatuut dat een vreemdeling moet hebben om recht te openen op leefloon.

Artikel 2 van het KB van 11 juli 2002 houdende het algemeen reglement betreffende het recht op maatschappelijke integratie (RMI-besluit) verduidelijkt wat daaronder moet verstaan worden: *"Wordt geacht zijn werkelijke verblijfplaats in België te hebben in de zin van artikel 3, 1°, van de wet, degene die gewoonlijk en bestendig op het grondgebied van het Koninkrijk verblijft, zelfs als hij niet over een woonst beschikt of niet is ingeschreven in de bevolkingsregisters bedoeld in artikel 1, § 1, 1°, van de wet van 19 juli 1991 betreffende de bevolkingsregisters, voor zover hij op het grondgebied van het Rijk mag verblijven."*

⁷ Cf. omzendbrief van 10 juli 2013 betreffende de programmawet van 28 juni 2013, blz.2.

⁸ Op 1 oktober 2015 velde het Grondwettelijk Hof twee arresten (nrs. 131 en 133) over artikel 57sexies OCMW-wet en de uitsluiting van 'economisch' geregulariseerden. In het ene arrest vernietigde het Hof de bepaling in zoverre het de OCMW's toelaat dringende medische hulp te weigeren aan 'economisch' geregulariseerden. In het andere arrest sprak het Hof zich ook uit over de grondwettigheid van de uitsluiting van andere vormen van maatschappelijke dienstverlening, maar dit is 'slechts' een arrest op een prejudiciële vraag.

Hieruit vloeit voort dat er geen inschrijving in één van de registers moet zijn en het hebben van een woonst niet nodig is, maar vreemdelingen wel een verblijfsrecht moeten hebben. M.a.w. voor vreemdelingen is het hebben van een wettig verblijf doorslaggevend om deze voorwaarde te vervullen.

De voorwaarde rond ‘wettig’ verblijf in de Franstalige versie van het KB (‘autorisé au séjour’) heeft evenwel niet dezelfde juridische betekenis als de Nederlandstalige (‘mag verblijven’). In het Rijk ‘mogen verblijven’ vereist niet noodzakelijk een verblijfstitel, ‘autorisé au séjour’ daarentegen wel. De werkelijke verblijfplaats en het bijbehorende legaal verblijf mag met alle middelen aangetoond worden.

De inschrijving in het register is dus geen vereiste, behalve voor de categorie ‘vreemdelingen ingeschreven in het bevolkingsregister’ (zie hoger, de laatst opgesomde categorie vreemdelingen met recht op maatschappelijke integratie). Dan is de inschrijving in het bevolkingsregister immers een afzonderlijke voorwaarde voor toegang tot maatschappelijke integratie en volstaat het legaal verblijf niet. De vreemdeling kan dan wel voldoen aan de ‘verblijfplaatsvoorwaarde’ omdat hij een legaal verblijf heeft en zijn gewoonlijke en vaste verblijfplaats in ons land heeft, maar toch geen recht hebben op maatschappelijke integratie omdat hij nog geen inschrijving heeft in het bevolkingsregister of wegens dakloosheid geschrapt is uit het bevolkingsregister. Hij vervult bijgevolg wel de ‘verblijfplaatsvoorwaarde’, maar behoort niet tot één van de onder artikel 3,3° RMI-wet opgesomde categorieën vreemdelingen.

Omgekeerd heeft iemand die nog ingeschreven is in het bevolkingsregister, maar wiens verblijfsrecht werd ingetrokken door de DVZ en dus niet langer op ons grondgebied mag verblijven, ook geen recht (meer) op maatschappelijke integratie. Hij valt wel nog onder de opgesomde categorieën maar vervult niet langer de voorwaarde van werkelijke verblijfplaats en het bijhorende legaal verblijf. Dit is het gevolg van het verplicht cumulatief vervullen van alle toekenningsvoorwaarden.

Een kort verblijf in het buitenland is evenwel toegelaten. De aanvrager moet dit wel melden aan het OCMW. Van zodra het verblijf in het buitenland de termijn van vier weken (per burgerlijk jaar) overschrijdt, wordt in principe⁹ het leefloon geschorst (artikel 23 RMI-wet, zoals gewijzigd door de programmawet van 26 december 2015, B.S. 30 december 2015).

OCMW-wet: de aanvrager moet zijn werkelijke verblijfplaats in België hebben

De OCMW-wet bevat geen uitdrukkelijke voorwaarde van werkelijke verblijfplaats in België (in de zin van gewoonlijk en bestendig op het grondgebied verblijven).

Uit meerderheidsrechtspraak en uit het feit dat een gewoonlijk verblijf op het grondgebied vereist is om een bevoegd OCMW te kunnen aanduiden, vloeit echter voort dat ook maatschappelijke dienstverlening (equivalent leefloon) enkel kan worden toegekend aan een persoon die gewoonlijk en bestendig in een Belgische gemeente verblijft.

⁹ In uitzonderlijke omstandigheden kan het OCMW beslissen dat het leefloon niet wordt geschorst bij een verblijf in het buitenland van meer dan vier weken (zo bv. een verblijf van meer dan vier weken om een ziek familielid te verzorgen).

Deze voorwaarde heeft ook tot gevolg dat toeristen en personen op doorreis, hoewel zij een legaal verblijf hebben van maximaal drie maanden en als categorie niet uitdrukkelijk uitgesloten zijn van steun, geen recht hebben op maatschappelijke dienstverlening. Een kort toeristisch verblijf of een verblijf op doorreis strookt immers niet met het hebben van een gewoonlijk en bestendig verblijf op het grondgebied.

Gevolgen van het voorstel om aan alle equivalent leefloners leefloon te geven:

De voorwaarde van de verblijfplaats zal voor alle gerechtigden op periodieke financiële steun (leefloners en equivalent leefloners) een uitdrukkelijke wettelijke basis hebben. De Franstalige versie van de voorwaarde rond 'wettig' verblijf ('autorisé au séjour') zou – indien artikel 2 van het RMI-besluit ongewijzigd blijft – evenwel tot gevolg kunnen hebben dat personen zonder wettig verblijf, maar van wie het recht op OCMW-steun niet beperkt is tot dringende medisch hulp, voortaan uitgesloten zouden worden van hun recht op periodieke financiële steun.

Zie verder onder Hoofdstuk V. Hoe harmoniseren.

3.3. Leeftijd

RMI-wet: meerderjarig zijn of gelijkgesteld

De RMI-wet bevat een uitdrukkelijke leeftijdsvoorwaarde. In artikel 3,2° staat dat de aanvrager meerderjarig moet zijn of hiermee gelijkgesteld.

Zijn gelijkgesteld met meerderjarigen: minderjarigen ontvoegd door het huwelijk, minderjarigen die één of meerdere kinderen ten laste hebben en minderjarigen die bewijzen zwanger te zijn (artikel 7).

Bijgevolg zal een niet-begeleide minderjarige erkende vluchteling in de regel geen aanspraak kunnen maken op leefloon, hoewel erkende vluchtelingen als afzonderlijke categorie gerechtigden uitdrukkelijk in de RMI-wet vermeld worden. Dit is opnieuw het gevolg van het verplicht cumulatief vervullen van alle toekenningsvoorwaarden. De niet-begeleide minderjarige erkende vluchteling kan desgevallend wel aanspraak maken op maatschappelijke dienstverlening (equivalent leefloon).

OCMW-wet: geen leeftijdsvoorwaarde

In tegenstelling tot de RMI-wet voorziet de OCMW-wet voor de toekenning van maatschappelijke dienstverlening geen leeftijdsvoorwaarde. De leeftijd mag dus geen rol spelen. Bijgevolg kunnen ook minderjarigen aanspraak maken op maatschappelijke dienstverlening (equivalent leefloon).

De minderjarige is rechtsbekwaam. Dit betekent dat hij houder is van rechten en plichten en zelfs een persoonlijk recht op maatschappelijke dienstverlening kan laten gelden¹⁰.

De niet-ontvoogde minderjarige is evenwel handelingsonbekwaam en kan dus in principe niet zelf zijn rechten uitoefenen. Dit betekent dat de aanvraag tot maatschappelijke dienstverlening dient te worden ingesteld door zijn wettelijke vertegenwoordiger (ouders of voogd).

Op de ouders rust evenwel de wettelijke plicht om hun kind onderhoud, opvoeding en een passende opleiding te bezorgen¹¹. Wanneer zij daartoe niet in staat zijn omdat zij behoeftig zijn, moeten zij in eigen naam een aanvraag doen tot maatschappelijke dienstverlening om aldus hun gezin een

¹⁰ Raad van State, 11 december 1986 en 7 oktober 1988.

¹¹ Artikel 386 Burgerlijk wetboek.

menswaardig bestaan te waarborgen. Een minderjarige die een aanvraag doet tot OCMW-steun, zal dan ook in de praktijk door het OCMW worden doorverwezen naar zijn ouders¹².

Alleen wanneer de wettelijke vertegenwoordigers nalaten dat te doen of in de onmogelijkheid zijn omdat zij zelf geen recht hebben op maatschappelijke dienstverlening, dient de aanvraag door het kind zelf of namens hem door zijn wettelijke vertegenwoordigers te worden ingediend¹³.

Hieruit vloeit voort dat niet-begeleide minderjarige vreemdelingen recht hebben op maatschappelijke dienstverlening (equivalent leefloon), maar ook 'begeleide' minderjarigen (Belg of van vreemde nationaliteit) hebben recht indien ze behoeftig zijn en nergens anders terecht kunnen (omdat hun ouders nalaten of in de onmogelijkheid zijn in eigen naam een hulpvraag in te dienen en ze ook niet opgevangen kunnen worden via de bevoegde diensten voor jeugdhulpverlening).

Een veel voorkomende situatie in de praktijk is deze van de illegaal in het land verblijvende ouder met een Belgisch kind. De illegale ouder heeft enkel recht op dringende medische hulp. Het feit dat het kind de Belgische nationaliteit heeft, wijzigt niet automatisch de toepassing van artikel 57§2 van de OCMW-wet¹⁴ en kent dus geen recht op maatschappelijke dienstverlening andere dan dringende medische hulp aan de illegale ouder toe¹⁵.

De Belgische nationaliteit verleent het kind wel recht op andere maatschappelijke dienstverlening, op voorwaarde dat het behoeftig is.

Volgens het Grondwettelijk Hof moet het OCMW bij het bepalen van de noodzakelijke dienstverlening bovendien rekening houden met de specifieke gezinssituatie en het feit dat het recht op OCMW-steun van de ouders beperkt is tot dringende medische hulp¹⁶.

Het feit dat de ouder illegaal in België verblijft, belet deze ouder dus niet om maatschappelijke hulp te krijgen als wettelijk vertegenwoordiger, maar belet het wel om deze steun in eigen naam te krijgen¹⁷.

De meeste OCMW's weigeren nochtans maatschappelijke dienstverlening omdat de kosten ervan niet worden terugbetaald door de POD MI¹⁸. Dan is de kans reëel dat in geval van beroep de arbeidsrechtbank het OCMW veroordeelt tot equivalent leefloon.

Als de arbeidsrechtbank toch stelt dat de illegaal verblijvende ouder *in eigen naam* recht heeft op maatschappelijke dienstverlening, omdat geoordeeld wordt dat artikel 57§2 OCMW-wet niet kan worden toegepast wegens overmacht (de aanwezigheid van het Belgisch kind belet de ouder gevolg te geven aan het uitwijksbevel), worden de kosten terugbetaald door de POD MI.

¹² Artikel 60§3, lid 2 OCMW-wet.

¹³ Deze uitzondering op de principiële handelingsonbekwaamheid van de minderjarige geldt enkel wanneer de minderjarige voldoende onderscheidingsvermogen heeft om zijn situatie alsook het bestaan van en de nood aan maatschappelijke dienstverlening te beseffen.

¹⁴ Artikel 57§2 OCMW-wet stelt dat de hulpverlening aan illegalen beperkt is tot dringende medische hulp. Voor illegale gezinnen (=illegale ouders met illegale kinderen) is de hulpverlening beperkt tot materiële opvang in een federaal opvangcentrum.

¹⁵ Arbh. Brussel, 24 mei 2007, 8e kamer.

¹⁶ Arbitragehof (thans Grondwettelijk Hof), 1 maart 2006.

¹⁷ Arbh. Brussel, 24 mei 2007, 8e kamer; Arbh. Brussel, 19 april 2007, 8e kamer; Arbh. Brussel, 10 december 2009, 8e kamer en Arbh. Brussel, 6 januari 2011, 8e kamer.

¹⁸ Opdat de Staat het equivalent leefloon 100% zou terugbetalen, moet het equivalent leefloon zijn toegekend aan een vreemdeling die niet in het bevolkingsregister is ingeschreven. Een equivalent leefloon dat buiten deze voorwaarden werd toegekend, moet met eigen middelen worden betaald (art. 11§2 wet 1965 en art. 1, lid 1 MB 30 januari 1995 tot regeling van de terugbetaling door de staat van de kosten van de dienstverlening door de openbare centra voor maatschappelijk welzijn toegekend aan een behoeftige die de Belgische nationaliteit niet bezit en die niet in het bevolkingsregister is ingeschreven.)

Als de arbeidsrechtbank daarentegen oordeelt dat het Belgisch kind op basis van de OCMW-wet *zelf* een eigen recht heeft op maatschappelijke dienstverlening betaalt de POD MI geen staatstoelage.

De steun (equivalent leefloon) aan niet-begeleide minderjarige vreemdelingen wordt wel betoelaagd door de POD MI¹⁹.

*Gevolgen van het voorstel om aan alle equivalent leefloners leefloon te geven:
Zie hoofdstuk V. Hoe harmoniseren.*

3.4. Behoeftigheid/onvoldoende bestaansmiddelen

RMI-wet: onvoldoende bestaansmiddelen

De aanvrager mag niet over toereikende bestaansmiddelen beschikken, noch er aanspraak kunnen op maken, noch in staat zijn deze hetzij door eigen inspanningen, hetzij op een andere manier te verwerven (artikel 3,4° RMI-wet).

Om te bepalen of de aanvrager voldoet aan deze voorwaarde moet het OCMW strikte berekeningsregels uit het RMI-besluit volgen (artikelen 22 tot 35 RMI-besluit).

OCMW-wet: geen menswaardig leven

De OCMW-wet bevat slechts één algemeen criterium: de menselijke waardigheid.

Elke persoon (behalve de uitdrukkelijk uitgesloten categorieën vreemdelingen) die niet menswaardig kan leven zonder OCMW-hulp (als vervanging van het leefloon of aanvullend op het leefloon) heeft recht op “maatschappelijke dienstverlening”²⁰.

Dit beginsel van ‘een leven dat beantwoordt aan de menselijke waardigheid’ dekt zowel de mogelijke omvang van de door de gemeenschap verschuldigde hulpverlening als de enige *wettelijk* voorziene voorwaarde om er aanspraak op te kunnen maken, met name de noodzaak van een tussenkomst van het OCMW om een menswaardig leven te kunnen leiden.

Wat een menswaardig leven precies inhoudt, staat niet in de OCMW-wet. De OCMW-wet voorziet geen strikte berekeningsregels zoals de RMI-wet om de behoeftigheid te bepalen. De beoordeling gebeurt volledig op individuele wijze. Het OCMW heeft hier dus een grote beoordelingsvrijheid, maar in de praktijk zijn voor een menswaardig leven voldoende bestaansmiddelen nodig en gelden de berekeningsregels uit de RMI-wet als norm. Ook de rechtbanken verwijzen in de regel in hun beslissingen naar die leefloonbarema's.

¹⁹ De behoeftige minderjarige over wie niemand het ouderlijk gezag en de voogdij of het materieel toezicht uitoefent, wordt voor de toepassing van dit besluit (MB 30 januari 1995) gelijkgesteld met een begunstigde zoals bedoeld in artikel 1 (de behoeftig meerderjarige die niet in het bevolkingsregister is ingeschreven). Een equivalent leefloon die wordt toegekend aan zo'n minderjarige (in de praktijk een niet-begeleide minderjarige vreemdeling) zal dan ook aan 100% worden terugbetaald indien het bedrag ervan niet hoger is dan de bedragen van het leefloon.

²⁰ Begrip overgenomen door de praktijkmensen onder de uitdrukking ‘volledige maatschappelijke dienstverlening’ in de zin van artikel 57§1 OCMW-wet.

Bovendien betaalt de POD MI de kosten van maatschappelijke dienstverlening aan een vreemdeling die niet in het bevolkingsregister is ingeschreven slechts terug ten belope van het reële bedrag van deze kosten en hoogstens ten belope van het bedrag, bedoeld in artikel 14§1 RMI-wet voor de categorie van personen waartoe de begunstigde behoort (wet 65 en MB 30 januari 1995)²¹.

Bijgevolg zullen de OCMW's om zich te verzekeren van de terugbetaling door de POD MI van het equivalent leefloon aan een vreemdeling die niet in het bevolkingsregister is ingeschreven de leefloonbarema's volgen. Bedragen die hoger zijn dan de leefloonbarema's moeten immers uit eigen middelen worden betaald.

Gevolgen van het voorstel om aan alle equivalent leefloners leefloon te geven:

De berekening van de bestaansmiddelen gebeurt voortaan verplicht volgens de strikte berekeningsregels van het RMI.

3.5. Werkbereidheid

RMI-wet: uitdrukkelijke werkbereidheidsvoorwaarde

De RMI-wet stelt in artikel 3,5° uitdrukkelijk dat de aanvrager werkbereid moet zijn, tenzij dit om gezondheids- of billijkheidsredenen niet mogelijk is.

De werkbereidheid moet (naast de inspanningen en begeleiding van het OCMW) beoordeeld worden aan de hand van de concrete mogelijkheden en de persoonlijke inspanningen van de aanvrager.

Bij vreemdelingen moet het OCMW daarom altijd eerst nagaan of het statuut van de vreemdeling een tewerkstelling toelaat. Om te mogen werken in loondienst hebben vreemdelingen in de regel een arbeidskaart nodig. Zo goed als alle vreemdelingen met recht op maatschappelijke integratie zijn evenwel vrijgesteld van de verplichting een arbeidskaart te hebben. Enkel de erkende staatlozen met beperkt verblijfsrecht en sommige familieleden van Unieburgers hebben nog altijd een arbeidskaart nodig²².

Om zich als zelfstandige te vestigen moet een vreemdeling dan weer een beroepskaart hebben. Zodra de vreemdeling een onbeperkt verblijfsrecht heeft, heeft hij evenwel geen beroepskaart meer nodig. Bijgevolg zijn opnieuw bijna alle leefloongerechtigden vrijgesteld van een beroepskaart.

²¹ Artikel 1 MB van 30 januari 1995 bepaalt:

"De kosten van de maatschappelijke hulp door het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn toegekend aan een behoeftige die de Belgische nationaliteit niet bezit en die niet in het bevolkingsregister is ingeschreven, worden door de Staat terugbetaald ten belope van het werkelijke bedrag van deze kosten en met als maximum het bedrag bepaald in artikel 14, §1, van de wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie voor de categorie van personen waartoe de begunstigde van de dienstverlening behoort.
(...)

Wanneer de behoeftige als bedoeld in het eerste lid over inkomsten beschikt waarvan het bedrag lager is dan het bedrag waarvan sprake in het eerste lid, worden de kosten van de dienstverlening terugbetaald ten belope van maximum het verschil tussen die twee bedragen. Ingeval het bedrag van de inkomsten waarover de begunstigde beschikt gelijk is aan of hoger ligt dan het bedrag waarvan sprake in het eerste lid, is er geen terugbetaling door de Staat.

Deze inkomsten worden berekend overeenkomstig de regeling vervat in artikel 16 van de wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie." (wij onderlijnen).

²² Sinds 15 mei 2014 hebben ook sommige 'andere familieleden' dan de echtgenoot, gelijkgestelde of wettelijk samenwonende partner, ascendenten of descendanten van Unieburgers recht op gezinshereniging (artikel 47/1 e.v. Verblijfswet). De arbeidskaartenreglementering is evenwel nog niet aangepast aan deze wijziging uit de Verblijfswet, met als gevolg dat deze 'andere familieleden' voorlopig nog een arbeidskaart nodig hebben zolang zij geen duurzaam verblijfsrecht van meer dan drie maanden hebben (E+ of F+ kaart).

De werkbereidheidsvoorwaarde kan evenwel in afwachting van de mogelijkheid tot tewerkstelling of parallel daarmee ingevuld worden door het volgen van taallessen, inburgering, vrijwilligerswerk, enz.

De toekenning en het behoud van het leefloon kunnen gepaard gaan met een GPMI.²³

OCMW-wet: facultatieve werkbereidheidsvoorwaarde

Artikel 60§3, lid 2 OCMW-wet bepaalt dat het OCMW de financiële hulp kan onderwerpen aan de voorwaarden vermeld in de artikelen 3,5°, 6°, 4, 11 en 13§2 RMI-wet.

Het OCMW kan dus van de aanvrager van een equivalent leefloon vragen dat hij werkbereid is zoals een RMI-gerechtigde en kan ook beslissen om het equivalent leefloon te koppelen aan een GPMI.

Net zoals voor het recht op leefloon, zal het OCMW moeten nagaan of het verblijfsstatuut van de vreemdeling een tewerkstelling toelaat. Heel wat vreemdelingen met recht op een equivalent leefloon hebben een arbeidskaart of een beroepskaart nodig om te werken in loondienst of als zelfstandige.

De werkbereidheidsvoorwaarde kan evenwel in afwachting van de mogelijkheid tot tewerkstelling of parallel daarmee, ingevuld worden door het volgen taallessen, inburgering, vrijwilligerswerk, enz.

Gevolgen van het voorstel om aan alle equivalent leefloners leefloon te geven:

De aanvrager moet voortaan werkbereid zijn (tenzij er billijkheids-of gezondheidsredenen zijn).

Voor equivalent leefloners jonger dan 25 jaar van wie het RMI niet binnen de 3 maanden via tewerkstelling kan gerealiseerd worden, is een GPMI voortaan verplicht, net als bij een "student".

Uit een recente studie²⁴ blijkt wel dat nu al bij 36% van de equivalent leefloners een GPMI wordt afgesloten.

3.6. Uitputting sociale rechten

RMI-wet: uitdrukkelijke voorwaarde tot uitputting sociale rechten

Volgens artikel 3,6° RMI-wet moet de hulpvrager zijn rechten op sociale uitkeringen krachtens de Belgische of buitenlandse sociale wetgeving uitputten (bv. Belgische werkloosheidsuitkering, buitenlands pensioen, enz.).

Artikel 17 RMI-wet voert wel een plicht in voor het OCMW om de hulpvrager de nodige informatie te geven en hem te helpen bij het uitputten van zijn rechten. Het OCMW kan bovendien van rechtswege handelen namens en ten voordele van de betrokkene indien deze laatste zijn rechten niet uitput of kan uitputten (artikel 4§3).

In de praktijk blijft het echter moeilijk voor de hulpvrager om zijn buitenlandse sociale rechten uit te putten. Ook is het voor een OCMW vaak moeilijk te controleren of een hulpvrager al dan niet buitenlandse sociale rechten heeft.

²³ Voor meer uitleg ter zake verwijzen we naar Hoofdstuk II.C.

²⁴ 'Het geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie: een verkennend en evaluatief onderzoek in de Belgische ocmw's', Karel de Grote-Hogeschool en Universiteit Saint-Louis Bruxelles, 2015.

OCMW-wet: facultatieve voorwaarde tot uitputting sociale rechten

Artikel 60§3, lid 2, OCMW-wet bepaalt dat het OCMW de financiële hulp kan onderwerpen aan de voorwaarden vermeld in de artikelen 3,5° en 6°, 4, 11 en 13§2 RMI-wet. Het OCMW kan dus van de aanvrager van een equivalent leefloon bijgevolg ook vragen dat hij zoals een RMI-gerechtigde zijn rechten laat gelden op alle sociale uitkeringen waarvan hij volgens de Belgische of buitenlandse sociale wetgeving kan genieten. Ook hier heeft het OCMW de plicht de hulpvrager bij te staan met de nodige informatie en begeleiding (artikel 60§2 RMI-wet).

Gevolgen van het voorstel om aan alle equivalent leefloners leefloon te geven:

Het uitputten van sociale rechten is niet langer een facultatieve maar een verplichte toekenningsvoorwaarde.

3.7. Doorverwijzing naar onderhoudsplichtigen

RMI-wet: facultatieve voorwaarde tot uitputting rechten op onderhoudsgeld

Artikel 4 RMI-wet stelt dat het OCMW van de aanvrager kan vragen dat hij zijn rechten op onderhoudsgeld t.a.v. de onderhoudsplichtige personen laat gelden. Deze personen zijn beperkt tot de (ex-)echtgenoot, ascendenten en descendenten in de eerste graad, de adoptant of de geadopteerde.

Deze voorwaarde is facultatief en behoort tot de individuele beoordelingsvrijheid van het OCMW in functie van de concrete omstandigheden.

Overeenkomsten over onderhoudsgelden zijn niet tegenwerpbaar aan het OCMW om te vermijden dat via overeenkomsten geen onderhoudsgeld wordt toegekend.

Het artikel 4 voorziet ook in paragraaf 3 dat het OCMW namens en ten voordele van betrokkene kan optreden indien deze laatste zijn rechten t.a.v. zijn onderhoudsplichtigen niet kan of laat gelden.

Tenslotte merken we op dat de RMI-wet een andere bepaling bevat rond de onderhoudsplicht: artikel 26. Deze bepaling gaat evenwel over de terugvordering van verleende steun bij de onderhoudsplichtigen van de steuntrekkende, wat iets anders is dan de facultatieve toekenningsvoorwaarde tot uitputting van rechten op onderhoudsgeld om in aanmerking te komen voor steun.²⁵

OCMW-wet: facultatieve voorwaarde tot uitputting rechten op onderhoudsgeld

Artikel 60§3, lid 2, OCMW-wet bepaalt dat het OCMW de financiële hulp kan onderwerpen aan de voorwaarden vermeld in de artikelen 3,5° en 6°, 4, 11 en 13§2 RMI-wet.

Het OCMW mag dus de aanvrager van equivalent leefloon verplichten zijn rechten t.a.v. zijn onderhoudsplichtigen uit te putten onder dezelfde voorwaarden en met dezelfde beperkingen als voor een RMI-gerechtigde.

²⁵ cf. infra Hoofdstuk II.E.2.1.

Tenslotte merken we op dat de OCMW-wet een andere bepaling bevat rond de onderhoudsplicht: artikel 98§2. Deze bepaling gaat evenwel over de terugvordering van verleende steun bij de onderhoudsplichtigen van de steuntrekkende, wat iets anders is dan de facultatieve toekenningsvoorwaarde tot uitputting van rechten op onderhoudsgeld om in aanmerking te komen voor steun.²⁶

Gevolgen van het voorstel om aan alle equivalent leefloners leefloon te geven:

Geen, behalve dat het opleggen van uitputting van rechten op onderhoudsgeld niet langer via een 'omweg' (onderwerping van financiële hulp aan bepaalde RMI-voorwaarden) moet gebeuren.

²⁶ cf. infra Hoofdstuk II.E.2.2.

B. Procedure

1. Register, ontvangstbewijs en doorzending

1.1. Leefloon

De aanvraag wordt ingeschreven in het register. Het OCMW bezorgt een ontvangstbewijs, dat de onderzoekstermijn van de aanvraag vermeldt evenals het hoorrecht en de aanvrager wijst op zijn informatieplicht.

Als het OCMW zich onbevoegd acht, zendt het de aanvraag door aan het bevoegd OCMW of de bevoegde instelling van sociale zekerheid en stelt de aanvrager hiervan in kennis (artikel 18 RMI-wet).

1.2. Equivalent leefloon

Het OCMW moet ook een aanvraag voor maatschappelijke dienstverlening inschrijven in het register. Het OCMW bezorgt een ontvangstbewijs. De 'minimuminhoud' hiervan wordt niet bepaald in de reglementering²⁷.

Als het OCMW zich onbevoegd acht, zendt het de aanvraag door aan het bevoegd OCMW (artikel 58 OCMW-wet). De doorzending aan de bevoegde instelling van sociale zekerheid is niet voorzien in de OCMW-wet maar is wel van toepassing (artikel 5 van het Handvest van de Sociaal Verzekerde).

Gevolgen van het voorstel om alle equivalent leefloners leefloon te geven:

Het OCMW kan voor meer personen dezelfde documenten (ontvangstbewijs, doorzending naar OCMW,...) gebruiken terwijl momenteel afzonderlijke documenten/passages nodig zijn omdat de wettelijke referenties verschillend zijn.

2. Onderzoek van de aanvraag

2.1. Leefloon

De RMI-wet verplicht een sociaal onderzoek, door maatschappelijk werkers met een bepaald diploma (artikel 19 RMI-wet en artikel 5 RMI-besluit).

Het RMI-KB bepaalt welke machtigingen en inlichtingen de aanvrager minimum moet geven alsook de voorwaarden en de wijze waarop het OCMW informatie kan vragen aan openbare besturen (artikel 19 RMI-wet en artikel 6 RMI-besluit).

Er zijn tevens een aantal minimumvoorwaarden waaraan dit sociaal onderzoek moet voldoen (KB van 1 december 2013).

²⁷ Maar in de omzendbrief van de POD MI 14 maart 2014 over de minimumvoorwaarden voor het sociaal onderzoek staan bij het onderdeel 'gemeenschappelijke elementen' bij het ontvangstbewijs de onderzoekstermijn en het hoorrecht vermeld. Idem voor het aanvraagformulier en een aantal verplichte vermeldingen.

Naast elementen die gemeenschappelijk zijn voor RMI en door de Staat betoelaagde maatschappelijke dienstverlening, zijn er ook een aantal specifieke elementen inzake RMI rond de werkbereidheid en het GPMI.

Er is ook een onderzoek vereist naar de bestaansmiddelen van alle personen waarmee de aanvrager samenwoont en van bepaalde onderhoudsplichtigen waarmee de aanvrager niet samenwoont.

Het OCMW moet geregeld en minimum jaarlijks nagaan of de aanvrager nog voldoet aan de toekenningsvoorwaarden (artikel 22§1 in fine RMI-wet).

2.2. Equivalent leefloon

Volgens de OCMW-wet moet de tussenkomst van het centrum, *zo nodig*, voorafgegaan worden door een sociaal onderzoek (artikel 60§1 OCMW-wet), door een “maatschappelijk werker” zonder dat hier specifieke diplomaveisten worden gesteld. Maar als het OCMW een staatstoelage wil ontvangen voor het verleende equivalent leefloon *moet* het OCMW een sociaal onderzoek voeren (artikel 9 bis wet 65). In de praktijk betekent dit dat het OCMW bij equivalent leefloon steeds een sociaal onderzoek zal voeren.

Naast de elementen die ook vereist zijn voor RMI zijn er een aantal specifieke elementen in het sociaal onderzoek voor betoelaagde maatschappelijke dienstverlening in de vorm van equivalent leefloon:

- voor vreemdelingen: de nationaliteit, de (vermoedelijke) datum van aankomst in België, het verblijfsstatuut, de documenten, het register;
- het OCMW moet méér elektronische gegevensstromen van de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid raadplegen (dan bij RMI), gelinkt aan deze specifieke elementen.

Een gelijkaardig KB van 1 december 2013 vermeldt, anders dan bij RMI, niet dat ook de bestaansmiddelen van de onderhoudsplichtigen moeten onderzocht worden.

*Gevolgen van het voorstel om aan alle equivalent leefloners leefloon te geven:
Het KB van 1 december 2013 over de minimumvoorwaarden voor het sociaal onderzoek betreffende het RMI wordt best uitgebreid zodat de extra/andere punten verder onderzocht blijven.*

3. Beslissing

3.1. Leefloon

Het OCMW moet de beslissing nemen uiterlijk binnen een termijn van 30 dagen na ontvangst van de aanvraag (artikel 21 RMI-wet).

De beslissing moet schriftelijk en gemotiveerd zijn (juridisch + feitelijk) en een aantal verplichte vermeldingen bevatten. Ontbreken die vermeldingen, dan begint de beroepstermijn niet te lopen.

De beslissing moet worden betekend binnen de termijn van 8 dagen (bij aangetekende zending of tegen ontvangstbewijs).

De beslissing heeft in principe uitwerking vanaf de aanvraag. Bij een beslissing van ambtswege bepaalt het centrum de ingangsdatum ervan.

Volgens artikel 21 RMI-wet moet het OCMW de beslissing meedelen aan de Minister (lees de POD MI)²⁸.

De wet bepaalt ook in welke situaties het OCMW een beslissing moet herzien en vanaf welke datum (artikel 22 RMI-wet).

Een terugvorderingsbeslissing bij betrokkene moet een aantal extra vermeldingen bevatten. Ontbreken die, dan gaat de beroepstermijn niet in (artikel 25 RMI-wet).

Als het OCMW afziet van een terugvordering om billijkheidsredenen worden die in de beslissing vermeld (artikel 28 RMI-wet).

Ook als het OCMW terugvordert van de onderhoudsplichtige, moet deze beslissing een aantal verplichte vermeldingen bevatten. De wet maakt een reactie van de onderhoudsplichtige binnen 30 dagen mogelijk. In dat geval moet het OCMW een nieuwe beslissing nemen binnen de 30 dagen.

Als de onderhoudsplichtige niet binnen de 30 dagen reageert en ook niet betaalt, zendt het OCMW een rappel dat hij binnen de twee weken moet betalen of dat anders de financieel beheerder gerechtelijk zal invorderen (artikel 55 RMI-besluit).

3.2. Equivalent leefloon

Het OCMW moet een schriftelijke en gemotiveerde beslissing nemen, uiterlijk binnen de maand na ontvangst van de aanvraag, met een aantal verplichte vermeldingen (artikelen 62 bis en 71, lid 2 OCMW-wet, en artikelen 13 en 14 Handvest van de Sociaal Verzekerde). In vergelijking met de verplichte vermeldingen bij een RMI-beslissing ontbreekt enkel het feit dat beroep bij de arbeidsrechtbank de uitvoering van de beslissing niet opschort.

Het OCMW betekent de beslissing binnen 8 dagen (artikel 1 KB 21 januari 1993 tot uitvoering van artikel 62bis).

De OCMW-wet bevat geen expliciete bepaling over de ingangsdatum.

De mededeling aan de POD MI van de verleende steun die betoelaagd wordt, is niet geregeld in de OCMW-wet maar in de wet 65.

Door het Handvest van de Sociaal Verzekerde moet een beslissing tot terugvordering dezelfde extra vermeldingen bevatten als bij RMI (artikel 15 Handvest van de Sociaal Verzekerde).

²⁸ Voor meer details zie Hoofdstuk IV over de staatstoelage.

Als het OCMW afziet van een terugvordering om billijkheidsredenen, vermeldt het deze in de beslissing (artikel 100bis§2 OCMW-wet).

Gevolgen van het voorstel om alle equivalent leefloners leefloon te geven:

Quasi geen. Op enkele kleine uitzonderingen na gelden nu al gelijkaardige verplichtingen voor het OCMW in beide systemen. De gebruikersrechten worden deels wel krachtiger verwoord aangezien ze nu in de eigen (OCMW)-wetgeving komen te staan. Niet iedereen is immers vertrouwd met de toepasselijkheid en de inhoud van het Handvest van de Sociaal Verzekerde op o.a. equivalent leefloon.

4. Hoorrecht

4.1. Leefloon

Als de gerechtigde hierom vraagt, moet het OCMW de persoon horen voordat het een beslissing neemt of voordat hij de arbeidsovereenkomst of het GPMI ondertekent (artikel 20 RMI-wet; artikel 6§3 RMI-wet). De aanvrager moet tijdens het onderzoek schriftelijk uitdrukkelijk en in een begrijpelijke taal worden ingelicht over deze mogelijkheid en over het feit dat hij zich kan laten bijstaan of vertegenwoordigen.

Als de aanvrager schriftelijk aangeeft dat hij gehoord wil worden, deelt het OCMW de plaats en tijdstip van de hoorzitting mee (artikel 20 RMI-wet; artikel 7 RMI-besluit).

De RMI-wet voorziet zelf geen sanctie bij schending van het hoorrecht maar de rechtspraak oordeelt dat dergelijke beslissing nietig is.

Bepaalde rechtspraak weigert zich in de plaats te stellen van het OCMW (substitutierecht) en verwijst de zaak eerst terug naar het OCMW alvorens aan het OCMW een uitvoerbare titel te verlenen.

4.2. Equivalent leefloon

De OCMW-wet voorziet geen bepaling die het OCMW verplicht de aanvrager te horen voordat het een beslissing neemt, evenmin als het Handvest van de Sociaal Verzekerde. Er is wel rechtspraak die stelt dat het hoorrecht een “beginsel van behoorlijk bestuur” is dat ook toepasselijk is op maatschappelijke dienstverlening.

Gevolgen van het voorstel om alle equivalent leefloners leefloon te geven:

Door de uitbreiding van het toepassingsgebied van de RMI-wet zullen er meer aanvragers/gerechtigden zijn op RMI die zich kunnen beroepen op het in de wet voorziene hoorrecht. Het OCMW zal deze personen hierover schriftelijk moeten informeren tijdens het onderzoek.

5. Betaling

5.1. Leefloon

De RMI-wet en het RMI-besluit bevatten expliciete regels over de betaling van het leefloon en het recht op intrest bij laattijdige betaling ervan. Daarnaast zijn er ook bepalingen over de opschorting van de betaling van het leefloon bij detentie of bij een plaatsing in een instelling door een rechter ten laste van de overheid (artikel 23§3 RMI-wet, artikel 39 RMI-besluit) verblijf in het buitenland van meer dan 4 weken²⁹ (artikel 23 RMI-wet en artikelen 36-39 RMI-besluit). Er zijn ook regels voor de uitbetaling van het leefloon na het overlijden van de gerechtigde (artikel 23 RMI-wet en 40 RMI-besluit).

5.2. Equivalent leefloon

De OCMW-wet bewaart het stilzwijgen over de betaling van de steun.

Het Handvest van de Sociaal Verzekerde regelt bepaalde aspecten die ook bij leefloon bepaald zijn, met name het recht op intrest bij laattijdige betaling (iets minder gunstig dan bij leefloon – artikel 20 Handvest Sociaal Verzekerde).

Over het lot van de betaling bij verblijf in het buitenland van meer dan vier weken per (burgerlijk) jaar, een situatie die zich toch courant voordoet, wordt niet gesproken in de OCMW-wet of het Handvest van de Sociaal Verzekerde. Ook de recente programmawet van 26 december 2015 die nieuwe regels ter zake invoerde voor het RMI, greep deze kans niet aan.

Gevolgen van het voorstel om alle equivalent leefloners leefloon te geven:

Personen die nu genieten van een equivalent leefloon zullen bij een verblijf in het buitenland van meer dan vier weken per jaar in principe geen leefloon ontvangen en ook niet bij detentie of de hierboven vermelde plaatsing.

	Leefloon (RMI-wet en – KB)	Equivalent leefloon (OCMW-wet)
Informatieplicht OCMW	ja	ja, maar via HSV
Informatieplicht aanvrager	ja	ja
Onderzoek van de aanvraag	ja	ja
Beslissing: schriftelijk, gemotiveerd en met verplichte vermeldingen	ja	ja
Betaling	ja	neen
Ontvangstbewijs en register	ja	ja
Hoorrecht	ja	Neen (wet) ↔ ja: meerderheidsrechtspraak en praktijk bij sommige OCMW's
Doorzending naar bevoegde OCMW/instelling van sociale zekerheid	ja	ja, deels via HSV

²⁹ De programmawet van 26 december 2015 voorziet een nieuwe regeling bij verblijf in het buitenland van meer dan vier weken. Vroeger zat de regeling bij verblijf van langer dan 1 maand vervat in het RMI-besluit en niet in de RMI-wet zelf.

C. Vormen van dienstverlening

1. Maatschappelijke integratie

Maatschappelijke integratie kan bestaan uit een leefloon of tewerkstelling, al dan niet gekoppeld aan een GPMI (artikelen 2, 6 en 13 RMI-wet). Voor het **leefloon** verwijzen we naar andere onderdelen van deze studie. Het recht op maatschappelijke integratie kan ook worden gerealiseerd via een **tewerkstelling** of een GPMI dat binnen een bepaalde termijn leidt tot een arbeidsovereenkomst.

De tewerkstelling kan verschillende vormen aannemen. Best gekend is een tewerkstelling in toepassing van artikel 60§7 van de OCMW-wet waarbij het OCMW de persoon aanwerft en tewerkstelt in de eigen diensten of ter beschikking stelt van een derde werkgever (bv. een vzw of gemeente, een ziekenhuis,...).

Het OCMW kan ook samenwerken met een privé-werkgever. Dan ontvangt het OCMW een toelage voor omkadering en opleiding van de persoon (artikel 61 OCMW-wet). Het OCMW kan ook financieel tussenkomen in de loonkost van een werkgever bij een aantal tewerkstellingsprogramma's (artikel 9 en 13, artikel 39 RMI-wet).

Het OCMW kan verder optreden als tussenpersoon en bemiddelaar binnen het reguliere arbeidscircuit. Het OCMW moet bij een vreemdeling wel altijd eerst nagaan of het statuut van de vreemdeling een tewerkstelling toelaat.

De toekenning en het behoud van het leefloon kunnen gepaard gaan met een **GPMI** ofwel op vraag van de persoon zelf ofwel op initiatief van het OCMW.

In een aantal situaties is een GPMI verplicht:

- Als het RMI niet binnen de 3 maanden kan gerealiseerd worden via tewerkstelling kan een aanvrager jonger dan 25 jaar in afwachting leefloon ontvangen en moet hij een GPMI afsluiten.
- Het OCMW kent leefloon toe aan een "student" (artikel 11§2 RMI-wet).

Een GPMI is een contract op maat, tussen het OCMW en een hulpvrager met de wederzijdse rechten en plichten. Het omvat de stappen en doelstellingen met het oog op maatschappelijke en/of professionele integratie.

De reglementering voorziet een aantal vereisten naar vorm en inhoud van een GPMI en specificeert volgende vormen van GPMI:

- Een GPMI dat binnen een bepaalde periode leidt tot een arbeidsovereenkomst (arbeidsproject);
- Een GPMI gericht op vorming (vormingsproject);
- Een GPMI inzake studies met een voltijds leerplan (studieproject).

De RMI-wet voorziet ook in een **installatiepremie** als een dakloze een woonst betreft (artikel 14§3 RMI-wet). Personen die van een openluchtcreatief verblijf of een weekendverblijf overstappen naar een woonst worden met daklozen gelijkgesteld (artikel 9 RMI-besluit).

Door de individualisering van de rechten kunnen meerdere daklozen die samen een woonst betrekken elk een installatiepremie genieten.

2. Maatschappelijke dienstverlening

Maatschappelijke dienstverlening is een breed begrip en kan heel wat vormen aannemen (gaande van diverse soorten van financiële steun zoals equivalent leefloon, een huurwaarborg, tussenkomst in huur-, energie- of medische kosten, juridische of psychologische bijstand,...) maar in deze studie beperken we ons tot die vormen die relevant zijn in het kader van de harmonisatie. Voor de **periodieke financiële steun gelijkwaardig aan het leefloon** (het equivalent leefloon) verwijzen we naar andere onderdelen van deze studie.

Net zoals voor maatschappelijke integratie kan het OCMW ook voorzien in dienstverlening in de vorm van een **tewerkstelling**, zoals hierboven bij maatschappelijke integratie.

Op basis van artikel 60§3, lid 2 OCMW-wet kan het OCMW de financiële hulp koppelen aan een **GPMI**.

De OCMW-wet voorziet pas sinds 2004 een **installatiepremie** voor daklozen (artikel 57bis OCMW-wet, KB 21 september 2004).

In tegenstelling tot de RMI-wet hebben personen die verblijven in een openluchtrecreatief verblijf of een weekendverblijf geen recht op een installatiepremie op basis van de OCMW-wet.

Het KB stelt dat als twee of meer daklozen zich op hetzelfde adres vestigen en één huishouden vormen, maar één installatiepremie wordt toegekend.

3. Andere vormen van maatschappelijke dienstverlening in het MB van 30 januari 1995

Het MB van 30 januari 1995 voorziet een staatstoelage als het OCMW tussenkomt voor de eerste installatiekosten om asielzoekers te huisvesten (artikel 5 MB 30 januari 1995).

Deze tegemoetkoming kan op twee manieren gebruikt worden:

- ofwel geeft het OCMW een bedrag aan de asielzoeker voor de installatie in een woning die hij zelf kiest (vandaar dat men in de praktijk spreekt van een installatiepremie voor asielzoekers);
- ofwel beslist het OCMW om zelf een woning in te richten om er asielzoekers te huisvesten.

Gevolgen van het voorstel om alle equivalent leefloners te integreren in de RMI-wet:

- *Voor equivalent leefloners jonger dan 25 jaar van wie het RMI niet binnen de 3 maanden via tewerkstelling kan gerealiseerd worden, is een GPMI voortaan verplicht, net als bij een "student". Uit een recente studie³⁰ blijkt wel dat nu al bij 36% van de equivalent leefloners een GPMI wordt afgesloten.*
- *Ook personen met equivalent leefloon die een openluchtrecreatief verblijf of een weekendverblijf verlaten om een woonst te betrekken hebben voortaan recht op een installatiepremie.*
- *Per gezin dat een woonst betreft kunnen meerdere ex-dakloze gezinsleden een installatiepremie genieten.*

Voor de andere vormen van maatschappelijke dienstverlening waarvan de betoelaging geregeld wordt in het MB van 30 januari 1995 verwijzen we naar andere onderdelen van deze studie³¹.

³⁰ 'Het geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie: een verkennend en evaluatief onderzoek in de Belgische OCMW's', Karel de Grote-Hogeschool en Universit  Saint-Louis Bruxelles, 2015.

³¹ Cf. infra Hoofdstukken IV.E. en VI

D. Sancties

1. Administratieve sancties

1.1. Bij “sociale fraude”³²

1.1.1. Leefloon: schorsing bij “sociale fraude” kan

Het OCMW kan de betaling van het leefloon schorsen als de begunstigde verzuimt bestaansmiddelen aan te geven of onjuiste of onvolledige verklaringen aflegt (artikel 30§1 RMI-wet).

De maximumtermijn van de schorsing bedraagt 6 maanden en bij bedrieglijk opzet 12 maanden. Deze termijnen kunnen verdubbeld worden bij herhaling binnen de 3 jaar.

1.1.2. Equivalent leefloon: schorsing bij “sociale fraude” kan niet

De OCMW-wet laat het OCMW niet toe om te schorsen bij “sociale fraude”. Wel kan het OCMW het equivalent leefloon koppelen aan bepaalde voorwaarden uit de RMI-wet en bij niet naleven hiervan weigeren of schorsen (artikel 60§3, lid 2-4 OCMW-wet).

Het (toenmalige) Arbitragehof (thans Grondwettelijk Hof) bevestigde in zijn arresten van 2004 en 2006³³ dat het OCMW bij het niet naleven van de informatieplicht niet kan schorsen (artikel 60§1, lid 2 en §3 OCMW-wet). Volgens het Arbitragehof bestaan er tussen beide stelsels (RMI – maatschappelijke dienstverlening) objectieve verschillen zowel qua doel, toekenningsvoorwaarden als de aard en de omvang van de steun en is er dus geen schending van het gelijkheidsbeginsel. Het Hof wees ook op de maatschappelijke dienstverlening als laatste vangnet, dus haar mogelijke residuaire functie als het leefloon is ontzegd o.a. bij een schorsing wegens “sociale fraude”³⁴.

De feitenrechters sluiten zich aan bij het standpunt van het Arbitragehof dat een schorsing van maatschappelijke dienstverlening niet mogelijk is bij “sociale fraude”. Ze verwerpen dus een toepassing naar analogie van artikel 30§1 RMI-wet.

De rechtspraak aanvaardt ook geen toepassing van de sanctie voorzien in artikel 60§3 OCMW-wet. Sommige vonnissen wijzen er verder op dat het OCMW niet machteloos staat tegen het misbruik omdat het volgens artikel 98§1, laatste lid OCMW-wet kan terugvorderen.

Ook de – weinige – rechtspraak van vóór de arresten van het Arbitragehof keurde een schorsing af.

Het komt regelmatig voor dat, in geval van beroep, het OCMW veroordeeld wordt tot toekenning van financiële maatschappelijke dienstverlening, uit eigen middelen, omdat zij de begunstigde die ‘sociale fraude’ gepleegd heeft gesanctioneerd heeft.

³² Met « sociale fraude » wordt hier bedoeld : verzuim, onjuiste of onvolledige verklaringen (= de “gemene deler” van artikel 22§1 + 30§1 RMI-wet en artikel 98§1, in fine OCMW-wet).

³³ met name in 2 arresten na prejudiciële vraag van 5 mei 2004 en van 15 maart 2006

³⁴ en volgde daarmee de Ministerraad. De Ministerraad argumenteerde verder dat het OCMW o.b.v. artikel 98 van de OCMW-wet de onterecht betaalde steun volledig kan terugvorderen, ongeacht de financiële toestand en eveneens zich burgerlijke partij kan stellen via een strafrechtelijke procedure (o.b.v. het KB van 31 mei 1933).

Hierdoor is het OCMW verplicht om personen met equivalent leefloon die zich niet correct opstellen t.a.v. het OCMW door onjuiste en/of onvolledige verklaringen af te leggen of door inkomsten niet aan te geven helemaal anders te behandelen dan leefloongerechtigden. Maar in de praktijk passen sommige OCMW's toch een schorsing toe bij het achterhouden van informatie.

We vermelden ook dat de wetgever tot op heden de RMI-wet niet aangepast heeft wat betreft de mogelijkheid tot uitstel, ondanks de vaststellingen van een wettelijke lacune hierover³⁵.

Gevolgen van het voorstel om alle equivalent leefloners leefloon te geven:

Het zal niet meer bediscussieerbaar zijn dat schorsing van het leefloon wegens sociale fraude ook mogelijk is voor de huidige groep gerechtigden op equivalent leefloon.

1.2. Niet naleven GPMI

1.2.1. Leefloon

Het OCMW kan de betaling van het leefloon schorsen als de aanvrager het GPMI niet naleeft. Deze sanctie gaat in op de eerste dag van de tweede maand volgend op de beslissing en dit om de aanvrager niet onverwacht te treffen (artikel 30§2 RMI-wet).

De maximumtermijn van de schorsing bedraagt één maand en bij herhaling binnen het jaar drie maanden.

1.2.2. Equivalent leefloon

Het OCMW kan beslissen om de *financiële hulp* te koppelen aan een GPMI. In dat geval kan het OCMW de financiële hulp bij niet naleven van het GPMI weigeren of schorsen (artikel 60§3, lid 3 en 4 OCMW-wet). Dit artikel vertoont een aantal gelijkenissen maar ook verschilpunten met de regels van toepassing bij leefloon. Gelijklopend is de moduleerbaarheid van de schorsing (geheel of gedeeltelijk) en de maximumtermijn (één maand en drie maanden bij herhaling binnen het jaar).

Verschillen in de wettekst zijn:

- dat aan het niet naleven van het GPMI twee mogelijke gevolgen verbonden zijn: een weigering of een schorsing (behalve bij herhaling) terwijl bij leefloon het niet naleven van het GPMI enkel kan leiden tot een schorsing;
- dat de maatschappelijk werker bij financiële hulp de sanctie voorstelt terwijl hij bij leefloon hierover een advies geeft;
- er bij financiële hulp geen aanmaning ingeschreven staat in tegenstelling tot bij leefloon;
- bij financiële hulp de ingangsdatum van de schorsing niet geëxpliciteerd wordt zoals bij leefloon.

Vraag is of deze tekstverschillen in de praktijk tot echte verschillen leiden.

Gevolgen van het voorstel om alle equivalent leefloners leefloon te geven:

De bestaande kleine (tekst)verschillen bij een schorsing wegens het niet naleven van het GPMI verdwijnen.

³⁵ cf. Grondwettelijk Hof, arresten 148/2010 van 16 december 2010 en 135/2013 van 10 oktober 2013.

1.3. Procedure

1.3.1. Leefloon

Een volgend bevoegd OCMW kan bovenvermelde sancties verder uitvoeren, zolang de sanctie van toepassing is. De RMI-wet herinnert in het 'sanctie-artikel' ook nog eens aan enkele procedurele waarborgen (hoorrecht, een schriftelijke en gemotiveerde beslissing met de nodige verplichte vermeldingen, de betekening van de beslissing en de beroepsmogelijkheid bij de arbeidsrechtbank voorzien in artikel 47 RMI-wet) (artikel 30§3 RMI-wet).

1.3.2. Equivalent leefloon

De OCMW-wet en het Handvest van de Sociaal Verzekerde bieden samen, op het hoorrecht na, bijna dezelfde procedurele garanties als bij RMI (artikel 62bis OCMW-wet; artikel 1 KB 21 januari 1993 tot uitvoering van artikel 62bis).

Artikelen 13 en 14 van het Handvest van de Sociaal Verzekerde vullen de lijst met verplichte vermeldingen verder aan. Enkel het feit dat beroep bij de arbeidsrechtbank de uitvoering van de beslissing niet opschort ontbreekt.

Artikel 14 van het Handvest bepaalt, zoals bij RMI, dat bij het ontbreken van de verplichte vermeldingen de beroepstermijn niet ingaat.

Er is ook beroep mogelijk bij de arbeidsrechtbank (artikel 71 OCMW-wet).

Gevolgen van het voorstel om alle equivalent leefloners leefloon te geven:

Hun hoorrecht is voortaan wettelijk verankerd en steunt dus niet langer alleen op rechtspraak. Voor het overige zijn er geen gevolgen: de regels zijn nu al dezelfde.

2. Strafsancties

2.1. RMI-wet

Met de invoering van het Sociaal Strafwetboek wijzigde het artikel over de strafsancties grondig (artikel 31 RMI-wet). De inbreuken op de RMI-wet worden bestraft volgens het Sociaal Strafwetboek. Dit wetboek bestraft valsheid en gebruik van valse stukken en onjuiste of onvolledige verklaringen betreffende een sociaal voordeel (artikel 232 en artikel 233).

Ook voor de bevoegdheden van de sociaal inspecteurs verwijst artikel 31 naar het Sociaal Strafwetboek.

Verder blijft bestraffing mogelijk op grond van het KB van 31 mei 1933 i.v.m. het afleggen van verklaringen inzake subsidies, vergoedingen en toelagen van alle aard, die geheel of gedeeltelijk ten laste van het Rijk zijn.

2.2. Equivalent leefloon

De OCMW-wet voorziet geen strafsancties maar bij maatschappelijke dienstverlening van financiële aard zijn de strafsancties uit het Sociaal Strafwetboek en het KB van 31 mei 1933 eveneens toepasselijk, zoals bij RMI.

Gevolgen van het voorstel om alle equivalent leefloners leefloon te geven:

Sanctie	Leefloon (RMI-wet)	Equivalent leefloon (OCMW-wet)
Administratief		
➤ -sociale fraude	ja	neen(wet + rechtspraak), maar wél praktijk bij sommige OCMW's
➤ -niet naleven GPMI	ja	ja
Strafrechtelijk	ja	ja

E. Terugvordering

1. Van de begunstigde

1.1. Leefloon

Het OCMW vordert het leefloon terug van de begunstigde in volgende gevallen:

- Het OCMW herzielt een beslissing met terugwerkende kracht. Een herziening gebeurt:
 - bij gewijzigde omstandigheden die een weerslag hebben op de rechten van betrokkene;
 - als het recht wijzigt door een wettelijke of reglementaire beschikking;
 - bij een juridische of materiële vergissing van het OCMW;
 - bij verzuim, onvolledige en onjuiste verklaringen.

In principe herzielt het OCMW de beslissing vanaf de dag waarop de reden tot herziening is ontstaan (artikel 22§2, lid 1 RMI-wet).

Maar bij een juridische of materiële vergissing van het OCMW heeft de herzieningsbeslissing enkel uitwerking voor de toekomst als het recht kleiner blijkt dan het aanvankelijk toegekende recht én de persoon geen weet kon hebben van de vergissing (artikel 22§2, lid 2 RMI-wet). De RMI-wet vereist voor een terugvordering dus niet dat het om een “vrijwillig” onjuiste of onvolledige aangifte gaat.

- De begunstigde krijgt de beschikking over inkomsten uit rechten die hij bezat tijdens de periode dat hij een leefloon ontving. Het OCMW beschikt hierbij over een subrogatierecht (waarbij het OCMW meestal niet de begunstigde zelf aanspreekt maar wel de instantie/persoon die de achterstallen verschuldigd is).

De RMI-wet voorziet uitdrukkelijk dat dit de enige situaties zijn waarbij het OCMW leefloon kan terugvorderen van de begunstigde en dat elke hiermee tegenstrijdige overeenkomst nietig is (artikel 24 RMI-wet).

De omzendbrief van de POD MI van 17 juni 2015 verduidelijkt dat ook bij verzuim en/of onvolledige of onjuiste verklaringen de terugvordering beperkt is tot het bedrag waarbij deze bestaansmiddelen in aanmerking zouden genomen zijn.

Het OCMW kan de beslissing tot terugvordering slechts uitvoeren na één maand. Als de begunstigde in die maand vraagt om af te zien van de terugvordering moet het OCMW zijn beslissing bevestigen met een nieuwe beslissing (artikel 25§2, in fine RMI-wet).

Als de terugvordering het gevolg is van arglist of bedrog is er intrest verschuldigd (artikel 24§4 RMI-wet).

Het OCMW kan afzien van een terugvordering als de kosten of inspanningen niet opwegen tegen het verwachte resultaat of om billijkheidsredenen. De begunstigde kan ook zelf billijkheidsredenen invoeren (artikel 28 RMI-wet).

1.2. Equivalent leefloon³⁶

Bij *vrijwillig* onjuiste of onvolledige aangifte vordert het OCMW het geheel terug, ongeacht de financiële toestand van de persoon (artikel 98§1, in fine OCMW-wet). De Raad van State verstaat onder *vrijwillig* “met bedrieglijk oogmerk” maar deze visie wordt niet algemeen gevolgd.

Volgens artikel 60§1, lid 2, OCMW-wet moet de persoon het OCMW juiste en volledige inlichtingen verstrekken. De OCMW-wet bepaalt dus dat het om *vrijwillig* onjuiste of onvolledige verklaringen gaat én dat de steun in zijn geheel wordt teruggevorderd ongeacht de financiële situatie.

Er zijn dus enkele verschillen met RMI waar de wet niet uitdrukkelijk stelt dat de volledige steun moet teruggevorderd worden, ongeacht de financiële situatie van de persoon en ook niet dat de informatie vrijwillig moet verzwegen zijn.

De rechtspraak nuanceert dit geregeld en stelt dat het OCMW enkel het teveel verleende, d.w.z. hetgeen het OCMW niet zou hebben toegekend als het de verzwegen informatie had gehad, kan terugvorderen. Die rechtspraak stelt ook dat de menselijke waardigheid niet in het gedrang mag komen.

Ook de OCMW-wet voorziet in een terugvordering als de begunstigde beschikking krijgt over inkomsten uit rechten die hij bezat tijdens de steunperiode (artikel 99§1 OCMW-wet). Het subrogatierecht van het OCMW is wel beperkter dan bij leefloon. Het is enkel van toepassing bij een voorschot op een pensioen of andere sociale uitkering (artikel 99§2 OCMW-wet) terwijl het bij leefloon geldt voor alle inkomsten bv. persoonlijk onderhoudsgeld, schadevergoeding na ongeval.

De OCMW-wet bepaalt niet uitdrukkelijk dat overeenkomsten met een terugvordering in andere situaties nietig zijn, in tegenstelling tot de RMI-wet.

De OCMW-wet voorziet niet dat het OCMW zijn terugvorderingsbeslissing moet bevestigen als de begunstigde daarom vraagt binnen één maand en ook niet dat deze beslissing pas na één maand kan worden uitgevoerd, in tegenstelling tot leefloon.

Een herziening heeft enkel uitwerking naar de toekomst maar niet voor het verleden als het OCMW een vergissing maakt en de persoon die teveel ontving dit niet kon weten (artikel 17 Handvest van de Sociaal Verzekerde).

Het OCMW kan afzien van een terugvordering om billijkheidsredenen of als de kosten of inspanningen niet opwegen tegen het verwachte resultaat (artikel 100bis OCMW-wet). De OCMW-wet voorziet niet dat de persoon zelf billijkheidsredenen kan aanvoeren.

Niet de OCMW-wet maar wel het Handvest van de Sociaal Verzekerde voorziet in een intrest bij bedrog (artikel 21 Handvest van de Sociaal Verzekerde), zoals bij leefloon.

³⁶ De OCMW-wet bevat in het hoofdstuk over terugvordering ook bepalingen over een eigen bijdrage van de begunstigde in de kosten van maatschappelijke dienstverlening. Aangezien die niet relevant zijn voor equivalent leefloon gaan we hier verder niet op in (artikel 98§1 OCMW-wet en KB van 9 mei 1984).

Gevolgen van het voorstel om aan alle equivalent leefloners leefloon te geven:

De cliënt geniet voortaan van een aantal waarborgen die expliciet in de RMI-wet staan (nietigheid van overeenkomsten voor een terugvordering buiten de in de wet voorziene gevallen, uitvoering kan pas na één maand en moet indien nodig herbevestigd worden).

De terugvordering bij het verzwijgen van informatie slaat ook niet meer op het geheel van de steun maar op het teveel verleende.

Het subrogatierecht van het OCMW wordt verruimd tot alle soorten inkomsten.

2. Van de onderhoudsplichtigen

2.1. Leefloon

De kring van onderhoudsplichtigen van wie het OCMW het leefloon terugvordert, is beperkt tot de (ex-)echtgenoot, ouders/adoptanten en kinderen/geadopteerden en de vermoedelijke verwekker van het kind (artikel 26 RMI-wet).

Het OCMW kan bij de ouders/adoptanten slechts terugvorderen als het kind/de geadopteerde dat leefloon ontvangt ofwel minderjarig is ofwel meerderjarig én nog rechtgevend op kinderbijslag (artikel 47 RMI-besluit).

Het OCMW kan het leefloon slechts terugvorderen van de kinderen en de geadopteerden als het patrimonium van hun ouder(s) zonder aanvaardbare uitleg aanzienlijk is verminderd tijdens de laatste vijf jaar vóór de start van het leefloon (artikel 48 RMI-besluit).

Als de rechter het bedrag van het onderhoudsgeld heeft bepaald is de terugvordering bij de onderhoudsplichtige (ex-)echtgenoot beperkt tot dit bedrag (artikel 49 RMI-besluit).

Het OCMW informeert de aanvrager vooraf over het verhaal bij de onderhoudsplichtigen (artikel 42 RMI-besluit) en voert een sociaal onderzoek (artikel 44 RMI-besluit). Als het inkomen van de onderhoudsplichtige beneden een bepaald bedrag ligt, kan het OCMW niet terugvorderen (artikel 50 RMI-besluit). Voor het bedrag dat het OCMW terugvordert, volgt het een schaal bepaald door de Minister (artikel 51 RMI-besluit).

De beslissing tot terugvordering bij de onderhoudsplichtige bevat een aantal verplichte vermeldingen en wordt hem betekend binnen de acht dagen (artikel 55 RMI-besluit).

Het OCMW kan afzien van de terugvordering om billijkheidsredenen, als de kosten of inspanningen niet opwegen tegen het verwachte resultaat (artikel 28 RMI-wet), als de verwachte duur van het leefloon maximaal drie maanden bedraagt (artikel 45 RMI-besluit).

2.2. Equivalent leefloon

Het equivalent leefloon wordt teruggevorderd van de onderhoudsplichtigen (artikel 98§2 en 100bis OCMW-wet en KB 9 mei 1984). In tegenstelling tot de RMI-wet voorziet de OCMW-wet geen beperking van de kring van onderhoudsplichtigen van wie het OCMW kan terugvorderen. Afhankelijk van het type verwantschap is een terugvordering verplicht dan wel facultatief (KB 9 mei 1984).

Een terugvordering is in principe **verplicht**³⁷ bij volgende onderhoudsplichtigen (artikel 7 KB 9 mei 1984):

- de echtgenoot: net als bij leefloon is het zo dat als de rechter het bedrag van het onderhoudsgeld heeft bepaald, de terugvordering beperkt is tot dit bedrag. Anders dan bij leefloon geldt deze beperking ook als het bedrag is vastgelegd in een akte in het kader van een echtscheiding onderlinge toestemming (artikel 12bis, 1° KB 9 mei 1984);
- de ouders: zolang hun kinderen minderjarig zijn of nadien nog recht geven op kinderbijslag (artikel 12bis, 2° KB 9 mei 1984);
- de kinderen: als hun ascendent verblijft in (artikel 12bis, 3° KB 9 mei 1984):
 - een ziekenhuis;
 - een rusthuis of rust- en verzorgingstehuis tenzij het OCMW algemeen afziet van terugvordering met goedkeuring van de gemeentelijke overheid (artikel 98§3 OCMW-wet).

Daarnaast kan het OCMW terugvorderen bij andere onderhoudsplichtigen (artikel 7 KB 9 mei 1984), onder dezelfde voorwaarden (artikel 12bis KB 9 mei 1984) zoals:

- de andere ascendenten (zonder beperking in graad bv. grootouders);
- de andere descendenten (zonder beperking in graad bv. kleinkinderen);
- de ex-echtgenoot;
- andere personen met een wettelijke onderhoudsverplichting in specifieke situaties (bv. stiefouder volgens artikel 203§3 Burgerlijk Wetboek, de vermoedelijke verwekker van het kind volgens artikel 336 Burgerlijk Wetboek; schoonouder of –kind volgens artikel 206 Burgerlijk Wetboek).

Er wordt niet expliciet voorzien dat het OCMW de aanvrager vooraf informeert van het verhaal op de onderhoudsplichtigen, wat bij leefloon wel het geval is.

De inkomensgrens is dezelfde als bij leefloon³⁸, ook het bedrag dat wordt teruggevorderd, evenals het sociaal onderzoek (artikelen 13-16 KB 9 mei 1984).

Een terugvordering is niet verplicht als verwacht wordt dat de maatschappelijke dienstverlening maximaal drie maanden zal duren (artikel 12 KB 9 mei 1984), bij billijkheidsredenen of als de kosten en inspanningen van een terugvordering niet opwegen tegen het verwachte resultaat (artikel 100bis §2 OCMW-wet en artikel 13 KB 9 mei 1984).

³⁷ Het facultatief verhaal dat speelt voor een aantal vormen van maatschappelijke dienstverlening is niet relevant voor equivalent leefloon, wel voor de kosten van medische verzorging voor al wie niet in regel kan gesteld worden met de verzekering tegen de ziekte en de invaliditeit (artikel 9 KB 9 mei 1984).

³⁸ Anders dan bij leefloon is een uitzondering mogelijk als in geval van *opname of huisvesting* het patrimonium onverklaarbaar is verminderd in de vijf jaar vóór de start van de dienstverlening. Het OCMW kan dan toch terugvorderen van de onderhoudsplichtigen met een inkomen lager dan het vrijgestelde bedrag (artikel 10 KB 9 mei 1984).

Gevolgen van het voorstel om aan alle equivalent leefloners leefloon te geven:

- *de kring van onderhoudsplichtigen van wie kan teruggevorderd worden verkleint (voornamelijk in theorie want in de praktijk vordert het OCMW zelden terug van andere verwanten dan de (ex-)echtgenoot, ouders of kinderen).*
- *Het OCMW kan bij de kinderen nu ook leefloon terugvorderen als de ouder niet in een ziekenhuis, rusthuis of rust- en verzorgingstehuis verblijft. Anderzijds komt dan wel de voorwaarde dat het patrimonium van de ouder(s) zonder aanvaardbare uitleg aanzienlijk is verminderd tijdens de laatste vijf jaar vóór de start van het leefloon.*
- *De aanvrager wordt vooraf geïnformeerd over het verhaal op zijn onderhoudsplichtigen.*

3. Van de derde aansprakelijke

3.1. Leefloon

Het OCMW vordert het leefloon terug van de persoon aansprakelijk voor de verwonding of ziekte die aanleiding gegeven heeft tot de betaling van het leefloon (artikel 27 RMI-wet).

Het OCMW kan afzien van een terugvordering als de kosten of inspanningen niet opwegen tegen het verwachte resultaat of om billijkheidsredenen (artikel 28 RMI-wet).

3.2. Equivalent leefloon

Ook hier wordt teruggevorderd van de persoon aansprakelijk voor de verwonding of ziekte die de hulp van het OCMW noodzakelijk maakt (artikel 98§2, 1e streepje OCMW-wet). Het OCMW kan afzien van een terugvordering als de kosten of inspanningen niet opwegen tegen het verwachte resultaat of om billijkheidsredenen (artikel 100bis OCMW-wet).

Gevolgen van het voorstel om aan alle equivalent leefloners leefloon te geven:

Er zijn geen gevolgen: de regels zijn nu al dezelfde.

4. Verjaring

4.1. Leefloon

De terugvordering bij de persoon zelf, bij de onderhoudsplichtigen en bij de derde aansprakelijke verjaart na vijf jaar. Als de verwonding of ziekte het gevolg is van een misdrijf verjaart de terugvordering vijf jaar nadat de benadeelde kennis kreeg van de schade en de identiteit van de aansprakelijke en uiterlijk na 20 jaar na het feit dat de schade veroorzaakte (artikel 29 RMI-wet).

4.2. Equivalent leefloon

Inzake verjaring gelden analoge regels als bij een terugvordering van leefloon (artikel 102 OCMW-wet).

Gevolgen van het voorstel om aan alle equivalent leefloners leefloon te geven:

Er zijn geen gevolgen: de regels zijn nu al dezelfde.

Terugvordering	Leefloon (RMI-wet)	Equivalent leefloon (OCMW-wet)
van de begunstigde	ja	ja, bij vrijwillig verzwijgen
verzwijgen van informatie	het teveel verleende	het geheel
van de onderhoudsplichtigen	ja, beperkte kring	ja
van de derde aansprakelijke	ja	ja
verjaring	ja	ja

F. Bijzondere kwesties

1. Sociaal tarief telecom

Artikel 74 van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie verplicht bepaalde telecomoperatoren om aan sommige categorieën van begunstigten bijzondere tariefvoorwaarden te leveren. Deze categorieën van begunstigten, de tariefvoorwaarden³⁹ en de te volgen procedure zijn uitgewerkt in artikel 22 van de bijlage bij deze wet.

Eén van de categorieën met recht op het sociaal tarief, zowel voor telefoon⁴⁰ (vast en mobiel) als voor internet⁴¹, zijn personen aan wie het OCMW leefloon toekent.

Dit artikel maakt het mogelijk voor de Koning, ook aan personen t.a.v. wie “een andere beslissing” geldt op voorstel van het Belgisch Instituut voor Postdiensten en Telecommunicatie (=BIPT) een sociaal tarief toe te kennen. Tot op heden heeft de Koning van die mogelijkheid geen gebruik gemaakt om bv. ook aan equivalent leefloners het sociaal tarief toe te kennen.

Personen met een equivalent leefloon hebben dus geen recht op het sociaal tarief o.b.v. hun statuut. Eventueel kunnen ze een sociaal tarief genieten om een andere reden (bv. voor sommige types van gezinnen met een handicap van minstens 66% met een globaal belastbaar inkomen beneden een bepaald grensbedrag). Binnen hetzelfde gezin mag er slechts één persoon genieten van een sociaal tarief.

*Gevolgen van het voorstel om aan alle equivalent leefloners leefloon te geven:
Ook personen die nu nog equivalent leefloon genieten openen voortaan recht op het sociaal tarief voor telecom op basis van hun leefloonstatuut.*

Binnen het toegemeten tijdsbestek was het niet haalbaar om een exhaustieve studie te maken van alle sociale rechten en voordelen op de diverse bevoegdheidsniveaus om na te gaan of er andere verschillen zijn tussen personen met leefloon respectievelijk equivalent leefloon.

Een advies hierover van de dienst Armoedebestrijdingsbeleid zou in dit opzicht interessant kunnen zijn gelet op de transversale invalshoek van deze dienst.

2. Beslag/overdracht

2.1. Leefloon

Leefloon⁴² is in principe niet vatbaar voor overdracht of beslag (artikel 1410 §2,7° Gerechtelijk Wetboek).

Enige uitzondering hierop is de invordering van onderhoudsschulden (zowel persoonlijk onderhoudsgeld als onderhoudsgeld voor kinderen): het leefloon van de onderhoudsplichtige is dan volledig vatbaar voor beslag of overdracht (artikel 1412 Gerechtelijk Wetboek).

³⁹ De kortingen zijn vastgelegd in artikel 38 van dezelfde bijlage.

⁴⁰ Artikel 22§1, 1. sociaal telefoontarief, 3°

⁴¹ Artikel 22§1.4. sociaal internettarief, 4.2.

⁴² Het Gerechtelijk Wetboek spreekt nog van “bestaansminimum” maar dit moet thans begrepen worden als “leefloon”.

Het gevolg van deze mogelijkheid om het leefloon (volledig) in beslag te nemen of over te dragen is dat dergelijke onderhoudsplichtigen zich soms tot het OCMW wenden. Het OCMW kan hen dan financiële hulp toekennen al dan niet terugvorderbaar, die nooit voor beslag/overdracht vatbaar is, ook niet voor onderhoudsgeld (artikel 1410§2,8° Gerechtelijk Wetboek juncto artikel 1412 Gerechtelijk Wetboek).

2.2. Equivalent leefloon

Equivalent leefloon is een begrip dat als zodanig niet in de (OCMW-)wetgeving voorkomt. Het is een vorm van “maatschappelijke dienstverlening”, meer bepaald financiële hulp. Maatschappelijke dienstverlening, dus ook equivalent leefloon, is nooit voor beslag of overdracht vatbaar, ook niet voor onderhoudsschulden (artikel 1410§2,8° Gerechtelijk Wetboek juncto artikel 1412 Gerechtelijk Wetboek).

Gevolgen van het voorstel om aan alle equivalent leefloners leefloon te geven:

Personen die momenteel equivalent leefloon genieten dat niet vatbaar is voor beslag of overdracht zullen bij de overschakeling naar leefloon wél blootstaan aan beslag of overdracht op hun (volledige) leefloon maar enkel voor onderhoudsschulden. OCMW's zullen eventueel meer aanvragen ontvangen van zo'n personen om hen bij het wegvallen van hun leefloon steun ('maatschappelijke dienstverlening') toe kennen.

Hoofdstuk III : Betrokken vreemdelingen

De OCMW-reglementering bevat heel wat bepalingen specifiek over vreemdelingen.

Zoals hierboven vermeld, is de belangrijkste regelgeving de wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie. Het recht op maatschappelijke integratie primeert op het recht op maatschappelijke dienstverlening. De maatschappelijk werker moet dus altijd eerst onderzoeken of de niet-Belgische hulpvrager onder één van de in de RMI-wet opgesomde categorieën valt. Artikel 3,3° RMI-wet bepaalt dat enkel Belgen en volgende vier categorieën vreemdelingen recht hebben op maatschappelijke integratie:

- erkende vluchtelingen;
- erkende staatlozen;
- Unieburgers en hun familieleden met een verblijfsrecht van meer dan drie maanden (na 3 maanden verblijf);
- in het bevolkingsregister ingeschreven vreemdelingen.

De lijst is strikt limitatief. Alle andere personen met een vreemde nationaliteit komen bijgevolg niet in aanmerking voor maatschappelijke integratie. Zij kunnen in voorkomend geval wel aanspraak maken op maatschappelijke dienstverlening.

Artikel 3,1° RMI-wet samen met artikel 2 RMI-besluit benadrukken nog eens dat het voor vreemdelingen om een legaal verblijfsstatuut moet gaan. Voor maatschappelijke dienstverlening gelden minder strikte wettelijke voorwaarden. Zo bevat de OCMW-wet in tegenstelling tot de RMI-wet geen voorwaarde van nationaliteit of verblijfsstatuut. Er gelden slechts twee voorwaarden: behoeftig zijn (in de zin dat het onmogelijk is om een menswaardig leven te leiden zonder de hulp van het OCMW – artikel 1 OCMW-wet) en gewoonlijk in België verblijven.

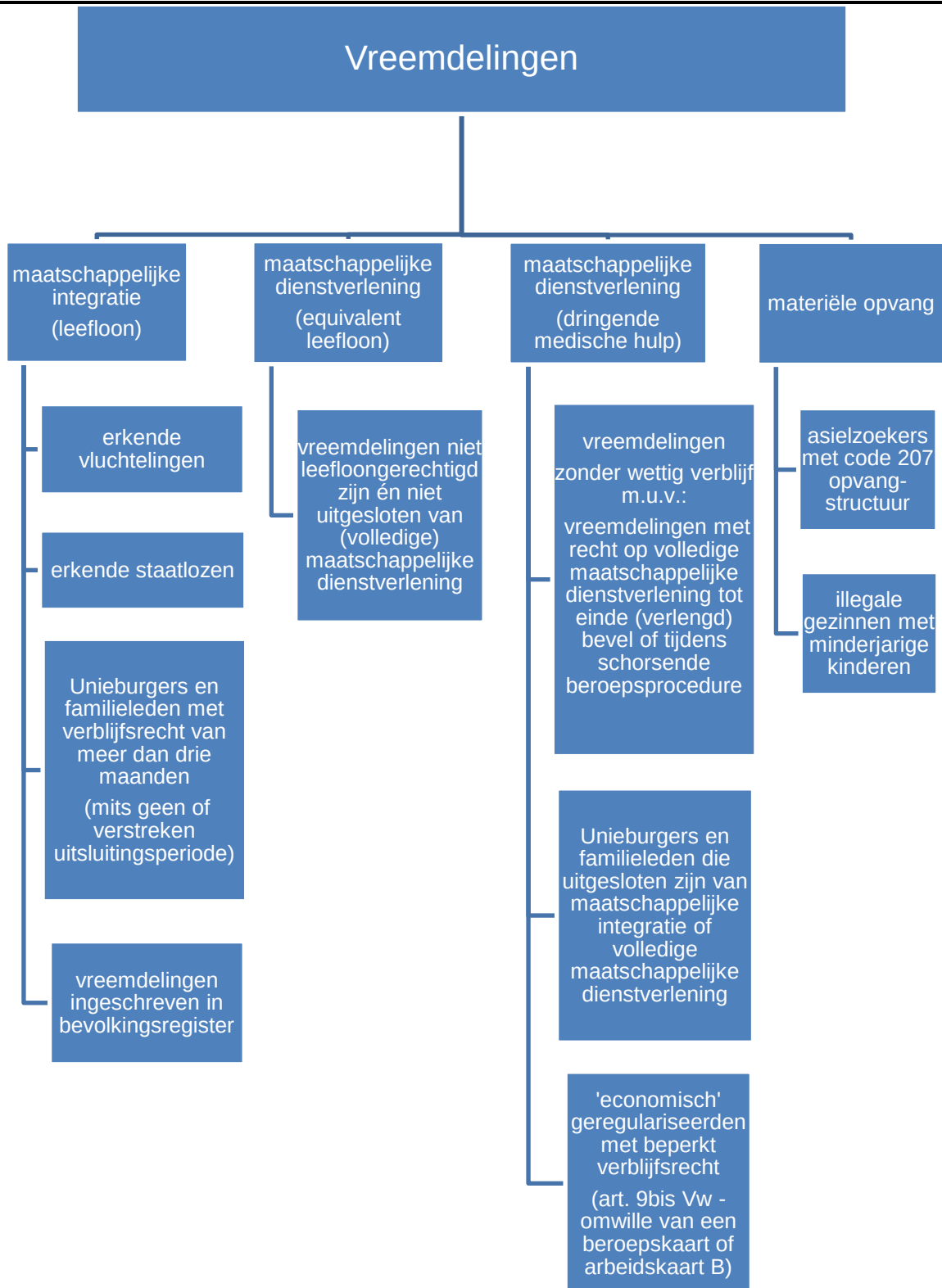
Maatschappelijke dienstverlening is het allerlaatste vangnet en dient als vervanging van het leefloon voor personen die niet voldoen aan de strikte voorwaarden voor leefloon (of als aanvulling op het leefloon voor personen voor wie het leefloonbedrag onvoldoende is om menswaardig te leven). Voor sommige van die vreemdelingen die onder het toepassingsgebied van de OCMW-wet vallen, wordt de hulpverlening evenwel beperkt, andere zijn zelfs in een eerste periode van verblijf uitgesloten van hulp. Concreet gaat het over de artikelen 57§2, 57ter, 57quinquies en 57sexies van de OCMW-wet.

De RMI-wet en de OCMW-wet vertrekken dus vanuit totaal verschillende invalshoeken. Daar waar de RMI-wet een ‘gesloten’ systeem is met een limitatief aantal gerechtigden, is de OCMW-wet eerder een ‘open’ systeem, vertrekkend van het recht voor iedereen, behalve een aantal (al dan niet tijdelijk) uitgesloten categorieën.

We overlopen hieronder de verschillende categorieën vreemdelingen met recht op (equivalent) leefloon. We starten met een algemene situering van de vreemdelingen onder de OCMW-reglementering. Vervolgens geven we een overzicht van de specifieke categorieën leefloon- en equivalent leefloongerechtigden.

A. Situering van de vreemdelingen onder de OCMW-reglementering

Dit schematisch overzicht geeft een algemene situering van de vreemdelingen onder de OCMW-reglementering en het verschil tussen beide systemen: het ‘gesloten’ systeem van de RMI-wet (strikt limitatief personeel toepassingsgebied) versus het ‘open’ systeem van de OCMW-wet (geen limitatieve lijst gerechtigden, maar een niet afgebakende ‘restgroep’ gerechtigden bevat).

B. Vreemdelingen met recht op leefloon

De vier categorieën van vreemdelingen met recht op maatschappelijke integratie zijn: erkende vluchtelingen, erkende staatlozen, Unieburgers en hun familieleden en elke andere vreemdeling op voorwaarde dat hij al ingeschreven is in het bevolkingsregister.

1. Erkende vluchtelingen

Erkende vluchtelingen hebben recht op maatschappelijke integratie vanaf de beslissing tot erkenning door één van de bevoegde asielinstanties⁴³. De inschrijving in het rijksregister en het afgeleverde verblijfsdocument (elektronische B-kaart⁴⁴) zijn op zich van geen belang. Het is wel aangewezen dat betrokkene bij de erkenning het nodige doet om in het vreemdelingenregister ingeschreven te worden en een vreemdelingenkaart (elektronische B-kaart) te krijgen om t.a.v. externe organisaties eenvoudig te kunnen aantonen dat hij over een onbeperkt verblijfsrecht beschikt.

Een asielzoeker heeft gedurende zijn asielprocedure in principe enkel recht op materiële opvang. De asielzoeker die erkend wordt als vluchteling en nog in de opvang verblijft, krijgt twee/drie maanden de tijd om de opvang te verlaten. Zolang hij nog in de opvang verblijft, kan hij nog geen aanspraak maken op maatschappelijke integratie, maar dit heeft te maken met een andere toekenningsvoorwaarde: de voorwaarde van 'onvoldoende bestaansmiddelen'. Zolang de erkende vluchteling materiële opvang geniet, is zijn 'menswaardig bestaan' gewaarborgd door het 'bed-bad-brood-principe'.

2. Erkende staatlozen

De erkenning gebeurt door de bevoegde rechtbank van eerste aanleg. In tegenstelling tot erkende vluchtelingen, krijgen erkende staatlozen nog altijd niet automatisch een verblijfsrecht. De erkende staatloze moet nog afzonderlijk een verblijfsprocedure opstarten. Zolang hij geen verblijfsrecht heeft, komt hij niet in aanmerking voor maatschappelijke integratie. Hij behoort als erkende staatloze wel degelijk tot één van de categorieën vreemdelingen met recht op maatschappelijke integratie, maar zonder legaal verblijf voldoet hij niet de voorwaarde van werkelijke verblijfplaats met bijbehorend legaal verblijf en alle toekenningsvoorwaarden moeten verplicht cumulatief vervuld zijn. Welk verblijfsrecht de staatloze krijgt is van geen belang.

In de praktijk zal de erkende staatloze meestal een regularisatieprocedure opstarten (artikel 9bis van de Verblijfswet)⁴⁵.

3. Unieburgers en hun familieleden

Artikel 3,3°,2e streepje RMI-wet voorziet voor Unieburgers en hun familieleden een recht op maatschappelijke integratie van zodra ze een verblijfsrecht van meer dan drie maanden hebben (elektronische E, E+, F of F+ kaart) én al minstens drie maanden effectief in België verblijven.

⁴³ Het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen of de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen.

⁴⁴ De Ministerraad heeft evenwel op 18 december 2015 een voorontwerp van wet goedgekeurd waarin het verblijfsrecht van erkende vluchtelingen gewijzigd wordt van een onbeperkt verblijfsrecht (B-kaart) naar een tijdelijk verblijfsrecht (A-kaart) gedurende de eerste vijf jaren van verblijf. Het voorontwerp is voor advies voorgelegd aan de Raad van State.

⁴⁵ Wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen.

De POD MI verduidelijkt in een omzendbrief van 5 augustus 2014 n.a.v. het arrest nr. 95/2014 van het Grondwettelijk Hof van 30 juni 2014:

- dat het moet gaan om een verblijfsrecht van meer dan drie maanden toegekend in het kader van de specifieke verblijfsprocedures voor Unieburgers en hun familieleden (artikelen 40 e.v. Verblijfswet, omzetting van de Europese richtlijn 2004/38/EG betreffende het recht van vrij verkeer en verblijf op het grondgebied van de lidstaten voor de burgers van de Unie en hun familieleden). Unieburgers die op een andere basis een verblijfsrecht van meer dan drie maanden hebben (bv. een humanitaire regularisatie, elektronische kaart A of B), hebben geen recht op maatschappelijke integratie, maar kunnen eventueel aanspraak maken op maatschappelijke dienstverlening;
- dat onder deze categorie ook de familieleden van Belgen vallen⁴⁶;
- dat onder deze categorie, naast de 28 EU-nationaliteiten, ook de burgers van de EER-landen (Liechtenstein, IJsland en Noorwegen) en hun familieleden vallen (maar niet de Zwitsers en hun familieleden);
- dat Unieburgers met de hoedanigheid van werknemer of zelfstandige⁴⁷ en hun familieleden niet langer uitgesloten worden in de eerste drie maanden van hun verblijf en onmiddellijk aanspraak kunnen maken op maatschappelijke integratie. De andere Unieburgers (EU-werkzoekende, -student en -bezitter van voldoende bestaansmiddelen) én hun familieleden mogen wel nog uitgesloten worden, maar de uitsluiting mag niet zover gaan dat het ook de dringende medische hulp omvat.

In de praktijk zijn bijna steeds de eerste drie maanden van effectief verblijf reeds verstreken op het moment dat de Unieburger of zijn familielid het verblijfsrecht van meer dan drie maanden verwerft.

Wat de familieleden van Unieburgers betreft, past de POD MI geen uitsluiting toe in geval van gezinshereniging met een Unieburger die zelf al een duurzaam verblijfsrecht heeft, ongeacht zijn 'aanvankelijke' hoedanigheid.

4. Vreemdelingen ingeschreven in het bevolkingsregister

Alle andere vreemdelingen die dus noch erkend zijn als vluchteling, noch staatloos zijn, noch Unieburger of familielid van een Unieburger met een verblijfsrecht van meer dan drie maanden zijn, hebben maar recht op maatschappelijke integratie indien ze reeds ingeschreven zijn in het bevolkingsregister. Deze inschrijving bekomt de vreemdeling bij een positieve beslissing tot vestiging in België of wanneer hij de status van langdurig ingezetene in België verkrijgt, wat in de regel maar mogelijk is na vijf jaar ononderbroken legaal verblijf. De vreemdeling krijgt dan respectievelijk een elektronische C of D kaart⁴⁸.

⁴⁶ Zie evenwel onder Hoofdstuk VII de hierover uitgewerkte bedenkingen.

⁴⁷ EU-burgers kunnen in het kader van het vrij verkeer onder volgende hoedanigheden een verblijfsrecht van meer dan drie maanden in een andere lidstaat bekomen: als werknemer, zelfstandige, werkzoekende, bezitter van voldoende bestaansmiddelen (economisch niet actieve Unieburger), student of familielid van een andere EU-burger (artikelen 40 e.v. Verblijfswet)

⁴⁸ Ook Unieburgers en hun familieleden met een duurzaam verblijfsrecht (met toepassing van de regels van vrij verkeer - E+ of F+ kaart) worden in het bevolkingsregister ingeschreven, maar hun recht op maatschappelijke integratie is niet gelinkt aan een inschrijving in het bevolkingsregister. Zij vallen onder toepassing van artikel 3,3°,2^e streepje RMI-wet en kunnen aanspraak maken op maatschappelijke integratie van zodra zij een verblijfsrecht van meer dan drie maanden hebben, ook al is het nog niet duurzaam en zijn zij nog niet ingeschreven in het bevolkingsregister (E of F kaart).

Voor deze categorie is de inschrijving in het bevolkingsregister en niet de elektronische C-kaart doorslaggevend. Bijgevolg, als de vreemdeling louter om administratieve redenen niet ingeschreven geraakt in het bevolkingsregister of wegens dakloosheid ambtshalve geschrapt wordt uit het bevolkingsregister, heeft hij geen recht (meer) op maatschappelijke integratie.

C. Vreemdelingen met recht op equivalent leefloon

Vreemdelingen die niet vallen onder één van de limitatief opgesomde categorieën RMI-gerechtigden zijn uitgesloten van maatschappelijke integratie. M.a.w. vreemdelingen die noch erkend vluchteling zijn, noch staatloos zijn, noch Unieburger of familielid van een Unieburger met een verblijfsrecht van meer dan drie maanden zijn, noch in het bevolkingsregister ingeschreven zijn, hebben geen recht op maatschappelijke integratie. Zij kunnen eventueel wel in aanmerking komen voor maatschappelijke dienstverlening (in de praktijk financiële steun equivalent aan de barema's leefloon).

1. De legaal verblijvende vreemdelingen

Legaal verblijvende vreemdelingen hebben recht op volledige maatschappelijke dienstverlening tenzij de OCMW-wet hen uitdrukkelijk uitsluit. De uitsluiting van bepaalde categorieën vreemdelingen is vrij recent (sedert 2012). Het gaat meer bepaald om asielzoekers, Unieburgers en hun familieleden en vreemdelingen met een verblijfsrecht op basis van artikel 9bis van de Vreemdelingenwet omwille van een beroepskaart of arbeidskaart B (hierna genoemd 'economisch' geregulariseerden). Daarnaast kunnen ook toeristen en personen op doorreis, hoewel legaal verblijvend, geen aanspraak maken op equivalent leefloon.

1.1. Asielzoekers

Asielzoekers zijn in de regel uitgesloten van maatschappelijke dienstverlening. Zij worden toegewezen aan een opvangstructuur ('code 207 opvangstructuur' want terug te vinden in het rijksregister onder die code) en hebben enkel recht op materiële opvang in de toegewezen opvangstructuur (artikel 57ter OCMW-wet).

Asielzoekers die er vrijwillig voor kiezen om niet in de opvangstructuur te verblijven, krijgen een code 207 'no show'. Zij kunnen zich dan niet wenden tot een OCMW voor maatschappelijke dienstverlening, maar kunnen wel voor medische kosten beroep doen op Fedasil⁴⁹. Deze code 'no show' wordt ook nog gebruikt in andere situaties waar de asielzoeker noch van materiële opvang noch van OCMW-hulp gebruik kan maken (bv. meervoudige asielaanvragen). Ook dan heeft de asielzoeker recht op medische begeleiding door Fedasil.

Uitzonderlijk hebben asielzoekers wel recht op volledige maatschappelijke dienstverlening:

- asielzoekers die geen opvangplaats toegewezen krijgen of van wie de opvangplaats geschrapt is (geen 'code 207' of een gesupprimeerde 'code 207')(bv. bij overbezetting van de opvangplaatsen of om de familiale eenheid te bewaren met een persoon met verblijfsrecht die buiten de opvang verblijft);
- asielzoekers die in het kader van een spreidingsplan zijn toegewezen aan een OCMW ('code 207 OCMW'). Zij hebben recht op maatschappelijke dienstverlening van het toegewezen OCMW. Dit is een uitdovende categorie.

⁴⁹ Het Federaal Agentschap voor de opvang van asielzoekers

1.2. Unieburgers en hun familieleden

Unieburgers en hun familieleden zijn uitgesloten van maatschappelijke dienstverlening tijdens de eerste drie maanden van hun verblijf. Unieburgers met de hoedanigheid van werkzoekende⁵⁰ worden zelfs langer uitgesloten, namelijk de ganse periode dat zij werk zoeken (artikel 57quinquies OCMW-wet).

Het gaat hier meer bepaald om de Unieburgers en de familieleden die nog geen verblijfsrecht van meer dan drie maanden hebben maar wel een aanvraag deden voor een lang verblijf en in het bezit zijn van een bijlage 19 of 19ter. Zij die al een verblijfsrecht hebben van meer dan drie maanden vallen immers onder de toepassing van de RMI-wet.

De POD MI (omzendbrief van 5 augustus 2014 n.a.v. het arrest nr. 95/2014 van het Grondwettelijk Hof van 30 juni 2014) verduidelijkt:

- dat het moet gaan om de specifieke verblijfsprocedures voor de Unieburgers en hun familieleden (artikelen 40 e.v. Verblijfswet, omzetting van de Europese richtlijn 2004/38/EG betreffende het recht van vrij verkeer en verblijf op het grondgebied van de lidstaten voor de burgers van de Unie en hun familieleden). Unieburgers die op een andere basis een verblijfsrecht aanvragen en nog in de onderzoeksfase zitten (bv. een ontvankelijke medische regularisatie), worden niet uitgesloten in de eerste drie maanden van hun verblijf;
- dat onder deze categorie ook de familieleden van Belgen vallen⁵¹;
- dat onder deze categorie, naast de 28 EU-nationaliteiten, ook de burgers van de EER-landen (Liechtenstein, IJsland en Noorwegen) en hun familieleden vallen (maar niet de Zwitsers en hun familieleden);
- dat Unieburgers met de hoedanigheid van werknemer of zelfstandige en hun familieleden niet langer uitgesloten worden in de eerste drie maanden van hun verblijf en onmiddellijk aanspraak kunnen maken op maatschappelijke dienstverlening. De andere Unieburgers (EU-werkzoekende, -student en -bezitter van voldoende bestaansmiddelen) én hun familieleden mogen wel nog uitgesloten worden, maar de uitsluiting mag niet zover gaan dat het ook de dringende medische hulp omvat.

Wat de familieleden van Unieburgers betreft, past de POD MI geen uitsluiting toe in geval van gezinshereniging met een Unieburger die zelf al een duurzaam verblijfsrecht heeft, ongeacht zijn 'aanvankelijke' hoedanigheid.

⁵⁰ EU-burgers kunnen in het kader van het vrij verkeer onder volgende hoedanigheden een verblijfsrecht van meer dan drie maanden in een andere lidstaat bekomen: als werknemer, zelfstandige, werkzoekende, bezitter van voldoende bestaansmiddelen (economisch niet actieve EU-burger), student of familielid van een andere EU-burger (artikelen 40 e.v. Verblijfswet)

⁵¹ Zie evenwel onder hoofdstuk VII.A. de hierover uitgewerkte bedenkingen.

1.3. 'Economisch' geregulariseerden

'Economisch' geregulariseerden met een tijdelijk verblijfsrecht zijn uitgesloten van maatschappelijke dienstverlening zolang ze een beperkt verblijfsrecht hebben (elektronische A-kaart)(artikel 57sexies OCMW-wet).

Concreet gaat het over vreemdelingen die geregulariseerd zijn op basis van artikel 9bis Verblijfswet (humanitaire regularisatie) omwille van een arbeidskaart B of een beroepskaart, m.a.w. omwille van een tewerkstelling. Zij komen dus pas in aanmerking voor maatschappelijke dienstverlening als ze een onbeperkt verblijfsrecht verwerven (elektronische B-kaart).

Het gaat hier in de eerste plaats om de vreemdelingen geregulariseerd in het kader van de regularisatiecampagne van september 2009, maar andere regularisaties omwille van werk blijven mogelijk. Deze doelgroep mag niet verward worden met vreemdelingen geregulariseerd op een andere basis en die aan het werk zijn met een arbeidskaart B of een beroepskaart⁵².

Hierbij dient opgemerkt te worden dat het Grondwettelijk Hof op 1 oktober 2015 twee arresten heeft gevelde over het artikel 57sexies. In een eerste arrest (nr. 131/2015) vernietigt het Hof het artikel voor zover het de OCMW's toelaat 'economisch' geregulariseerden ook uit te sluiten van dringende medische hulp. In het andere arrest (nr. 133/2015) oordeelt het Hof dat het ganse artikel (dus ook de uitsluiting van equivalent leefloon) ongrondwettelijk is.

Het vernietigingsarrest is algemeen bindend. De vernietiging werkt zelfs retroactief. Sinds de publicatie in het Belgisch Staatsblad (22 oktober 2015) wordt de bepaling (in de zin van uitsluiting van dringende medische hulp) geacht nooit te hebben bestaan. Het arrest op de prejudiciële vraag is enkel bindend voor de rechter die de vraag heeft gesteld (alsook elke rechter die moet oordelen in dezelfde zaak, bv. in hoger beroep).

Een arrest op een prejudiciële vraag heeft evenwel een grote precedentswaarde⁵³.

1.4. Toeristen en personen op doorreis

In de regel hebben toeristen een legaal verblijf van maximaal drie maanden. Ondanks dit legaal verblijf, hebben zij geen recht op maatschappelijke dienstverlening. Dit is niet het gevolg van het verblijfsstatuut. De toerist voldoet niet aan een andere voorwaarde: deze van het hebben van zijn werkelijke verblijfplaats in België in de zin van gewoonlijk en bestendig verblijven in België. Een kort, toeristisch verblijf of een verblijf op doorreis strookt immers niet met het hebben van een gewoonlijk en bestendig verblijf op het grondgebied.

2. De illegaal verblijvende vreemdelingen

Voor illegaal verblijvende vreemdelingen is de dienstverlening in de regel beperkt tot dringende medische hulp (artikel 57§2, lid 1 OCMW-wet). Illegaal verblijvende gezinnen (illegale ouders met illegale minderjarige kinderen) hebben daarnaast ook recht op materiële opvang.

⁵² In een regularisatiebeslissing zal de DVZ in principe vermelden dat de vreemdeling moet werken en/of niet ten laste van het OCMW mag zijn om een verlenging van zijn tijdelijk verblijfsrecht te krijgen. Het opleggen van die voorwaarde betekent niet dat de vreemdeling onder deze uitsluiting valt. Dit geldt alleen als de basis van de regularisatiebeslissing een tewerkstelling als werknemer of zelfstandige is.

⁵³ Zie evenwel onder Hoofdstuk VII.B. de hierover uitgewerkte bedenkingen.

Deze opvang is wel beperkt in de tijd en gekoppeld aan een terugkeertraject. Vandaar dat deze opvang enkel nog voorzien wordt in een open terugkeercentrum beheerd door de DVZ⁵⁴.

Illegaal verblijvende vreemdelingen die werkelijk steuntrekkende waren op het moment dat hen een uitwijsbevel wordt betekend, hebben evenwel verder recht op maatschappelijke dienstverlening (in de praktijk equivalent leefloon) tot het verstrijken van de termijn van het uitwijsbevel (artikel 57§2, lid 5, OCMW-wet). Tijdens een schorsend beroep (bijlage 35) wordt de termijn van het uitwijsbevel opgeschort. Dit heeft tot gevolg dat de vreemdeling verder recht heeft op maatschappelijke dienstverlening tot er een beslissing is genomen door de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen. In geval van een negatieve beslissing zal betrokkene een nieuwe termijn krijgen om het land te verlaten. Bij het verstrijken van die termijn eindigt het recht op maatschappelijke dienstverlening, behalve het recht op dringende medische hulp (of opvang in geval van een illegaal gezin).

Volgens de POD MI is dit vijfde lid van artikel 57§2 OCMW-wet enkel van toepassing bij welbepaalde verblijfsprocedures. Een veel voorkomende praktijksituatie is deze van de vreemdeling die volgend op de ontvankelijkheidsbeslissing van zijn aanvraag tot medische regularisatie een ongegrondheidsbeslissing krijgt, samen met een bevel om het grondgebied te verlaten (bijlage 13). De POD MI betoelaagt de steun niet tijdens de termijn van het uitwijsbevel⁵⁵.

Daarnaast kunnen volgens vaste rechtspraak illegaal verblijvende vreemdelingen die om redenen onafhankelijk van hun wil geen gevolg kunnen geven aan hun uitwijsbevel (overmacht), niet 'gesanctioneerd' worden door de beperking van de maatschappelijke dienstverlening tot dringende medische hulp. De rechter zal dan ook in de praktijk - als hij overmacht bewezen acht - het OCMW veroordelen tot het verlenen van financiële steun equivalent aan het overeenstemmende barema leefloon. De in het algemeen door de rechtspraak erkende situaties betreffen de gevallen van medische⁵⁶, administratieve⁵⁷ of 'familiale'⁵⁸ overmacht. De POD MI betoelaagt enkel de maatschappelijke dienstverlening aan een vreemdeling die een verlenging op zijn uitwijsbevel kreeg omwille van zwangerschap, geboorte of, meer algemeen, medische redenen⁵⁹. In de andere gevallen van overmacht betoelaagt de Belgische Staat de verleende maatschappelijke dienstverlening enkel na veroordeling van het OCMW door de arbeidsrechtbank.

Een veel voorkomende situatie van (medische) overmacht in de praktijk is deze van de illegale zwangere vrouw die niet per vliegtuig mag reizen vanaf de zevende maand zwangerschap tot 2 maanden na de bevalling. De DVZ verleent quasi systematisch (indien het herkomstland enkel per vliegtuig bereikbaar is) verlenging van het uitwijsbevel. De POD MI betoelaagt, zonder dat dit dus via de arbeidsrechtbank moet afgedwongen worden, de steun tijdens deze vier maanden alsook in andere gevallen van medische overmacht.

⁵⁴ De rol van het OCMW beperkt zich hier tot het verstrekken van informatie, het vaststellen dat het (de) kind(eren) behoeftig is (zijn) doordat de ouders niet in staat zijn hun onderhoudsplicht na te komen, en een plaats in de opvang te regelen via Fedasil.

⁵⁵ Deze studie biedt de mogelijkheid om de tegenstrijdige interpretaties rond artikel 57,§2, lid 5 OCMW-wet uit te klaren (cf. infra, hoofdstuk VII).

⁵⁶ Arresten GwH n°80/99, 30 juni 1999 en n° 194/2005, 21.12.2005, alsook het arrest « ABDIDA », HvJ, 18 december 2014.

⁵⁷ Cass. 18.12.2000 (toepassing van het begrip « overmacht »); een veel voorkomend voorbeeld betreft de erkende staatloze die nog niet over een verblijfsrecht beschikt (in principe toegekend op basis van artikel 9bis Verblijfswet). Hierbij moeten worden opgemerkt dat er verschillende jurisprudentiële controverses bestaan over de staatlozen, ter illustratie waarvan de duidelijke tegenstrijdigheden tussen de arresten « lacunes » van het Grondwettelijk Hof (198/2009 van 17 december 2009 en 01/2012 van 11 januari 2012) en het Hof van Cassatie (5 november 2012, S.12.0020.F).

⁵⁸ Bijvoorbeeld, de illegale ouder van een Belgisch kind of een kind van vreemde nationaliteit met verblijfsrecht (de uitwijzing van de ouders, met of zonder hun kind, schendt in de regel artikel 8 E.V.R.M. en artikel 22 van de Grondwet).

⁵⁹ Cf. FAQ's terug te vinden op de internetsite van de POD MI.

Andere situaties van overmacht waar de DVZ verlenging van het uitwijsbevel heeft toegestaan betoelaagt de POD MI evenwel niet.

D. De andere vreemdelingen

Hieruit volgt dat al de vreemdelingen die noch onder de toepassing van de RMI-wet vallen, noch tot de beperkte of uitgesloten categorieën van de OCMW-wet behoren, recht hebben op volledige maatschappelijke dienstverlening, in de praktijk equivalent leefloon⁶⁰.

⁶⁰ Cf. infra Hoofdstuk III.E. Gedetailleerd overzicht van alle betrokken vreemdelingen met recht op (equivalent) leefloon

E. Gedetailleerd overzicht van alle betrokken vreemdelingen met recht op (equivalent) leefloon

Dit overzicht zoomt in op de verblijfsstatuten, meer bepaald een opsomming van aan de ene kant alle verblijfsstatuten die recht geven op leefloon, aan de andere kant alle verblijfsstatuten die recht geven op equivalent leefloon. Het geeft concreet weer welke in de praktijk de betrokken vreemdelingen zijn.

Uit het overzicht blijkt ook nog maar eens (vanuit een andere invalshoek) het verschil tussen het 'gesloten' systeem van de RMI-wet en het 'open systeem' van de OCMW-wet, met de veel langere lijst aan gerechtigden op equivalent leefloon.

De tabel geeft enkel de basisregels weer: verblijfsstatuut met de documenten die betrokkene in principe moet krijgen en het register waaronder betrokkene in principe wordt ingeschreven. Het verblijfsstatuut bepaalt het recht op steun, niet de documenten noch de inschrijving in de registers (behalve voor de categorie leefloongerechtigde vreemdeling voor wie de inschrijving in het bevolkingsregister een toekenningsvoorwaarde is).

De documenten en de registers worden slechts indicatief meegegeven.

Leefloon (RMI-wet)	Equivalent leefloon - al dan niet betoelaagd (*) (OCMW-wet)
Erkende vluchtelingen Documenten: B kaart Register: VR	Subsidiair beschermden Documenten: ➤ A kaart ➤ B kaart (na 5 jaar) Register: VR
Erkende staatlozen Documenten: afhankelijk van verblijfsstatuut Register: afhankelijk van het verblijfsstatuut	Gezinsherenigers met derdelanders Documenten: ➤ Al ➤ bijlage 15+visum D, A kaart ➤ bijlage 14 (ter)(quater) ➤ bijlage 35 ➤ B kaart (na 3j.) Register: VR
Unieburgers en familieleden (inbegrepen familieleden van Belgen) met een verblijfsrecht van meer dan drie maanden (met toepassing van de regels 'vrij verkeer'): - Unieburgers-werknemers en -zelfstandigen en hun familieleden - na drie maanden verblijf : ➤ andere Unieburgers en hun familieleden ○ behalve i.g.v. gezinshereniging met een Unieburger met duurzaam verblijfsrecht: geen drie maanden uitsluiting ➤ familieleden van Belgen Documenten: ➤ E kaart, E+ kaart (na 5j.)	Unieburgers en familieleden (inbegrepen familieleden van Belgen) met een aanvraag tot verblijfsrecht van meer dan drie maanden (met toepassing van de regels 'vrij verkeer') of i.g.v. een weigering of intrekking van een verblijfsrecht van meer dan drie maanden zolang het bijhorende bevel tot verlaten van het grondgebied niet verstrekt is of i.g.v. schorsend beroep: - Unieburgers-werknemers en zelfstandigen en hun familieleden - na drie maanden verblijf (**): ➤ Unieburgers-bezitters voldoende bestaansmiddelen en - studenten en hun familieleden ○ behalve i.g.v. gezinshereniging met een Unieburger met duurzaam verblijfsrecht: geen drie maanden uitsluiting ➤ familieleden van Belgen Documenten: ➤ Unieburgers en familieleden met EU-nationaliteit:

➤ Derdelandsfamilieleden: bijlage 15+visum D, F kaart, F+ kaart (na 5jaar) Registers: ➤ VR (E/F kaart) ➤ BR (E+/F+ kaart)	bijlage 19, bijlage 20 (al dan niet met bevel), bijlage 21, bijlage 35 ➤ Derdelandsfamilieleden: bijlage 19ter (+AI), bijlage 20 (al dan niet met bevel), bijlage 21, bijlage 35 Registers: ➤ WR (bijlage 19) ➤ VR (bijlage 19/bijlage19ter na woonstcontrole) ➤ afvoering verlies verblijfsrecht (bijlage 20, bijlage 21, bijlage 35) ➤
Vreemdelingen ingeschreven in het bevolkingsregister Documenten: ➤ C kaart (gevestigde vreemdeling) ➤ D kaart (langdurig ingezetene die deze status in België verkreeg) Register: BR	Geregulariseerden o.b.v. art. 9bis Vreemdelingenwet (buitengewone omstandigheden) behalve de 'economisch' geregulariseerden met beperkt verblijfsrecht Documenten: ➤ A kaart ➤ B kaart (na 5j., soms onmiddellijk) Register: VR
	Geregulariseerden o.b.v. art. 9ter Vreemdelingenwet (medische redenen) Documenten: ➤ AI ➤ A kaart ➤ B kaart (na 5j.) Register: VR
	Slachtoffers mensenhandel of – smokkel Documenten: ➤ bijlage 13 ➤ AI ➤ A kaart ➤ B kaart Register: VR
	Studenten (derdelands) Documenten: ➤ AI ➤ bijlage 15+visum D, A kaart Register: VR
	Arbeidsmigranten (derdelands) (***) Documenten: ➤ bijlage 15+visum D, A kaart, H kaart Register: VR
	Langdurig ingezetenen uit een ander EU-land met 2de verblijf in België Documenten: ➤ AI ➤ bijlage 15+visum D of A kaart ➤ B kaart (na 5j.) Register: VR
	NBMV (bijzonder verblijfsprocedure) Documenten:

	➤ AI ➤ A kaart ➤ B kaart (na 3 jaar) Register: VR
	NBMV (andere verblijfsprocedure, incl. erkenning als vluchteling) Documenten: zie overeenstemmend statuut Register: zie overeenstemmend statuut
	Asielzoekers ➤ zonder code 207 ➤ met een code 207 OCMW Documenten: ➤ bijlage 25 (qq), bijlage 26 (qq), AI ➤ bijlage 13qq, bijlage 35 Register: WR
	Van ambtswege uit het bevolkingsregister afgevoerde vreemdelingen die nog binnen hun termijn van recht op terugkeer zitten (****) Documenten: bijlage 37 Register: afvoering van ambtswege
	<i>Illegaal verblijvende vreemdelingen (andere dan asielzoekers, Unieburgers en gezinsherenigers) met recht tot einde uitwijsbevel op basis van artikel 57§2lid5</i> <i>Documenten: nog niet verstreken uitwijsbevel of opgeschort uitwijsbevel ingevolge schorsen beroep (bijlage 35)</i> <i>Register: afvoering verlies verblijfsrecht</i>
	Illegaal verblijvende vreemdelingen die geen gevolg kunnen geven aan hun uitwijsbevel omwille van overmacht (af te dwingen via de arbeidsrechtbank behalve voor de situaties van medische overmacht) Documenten: verstreken uitwijsbevel of bevel met verlengingsstempels + document DVZ met reden verlenging Register: afvoering verlies verblijfsrecht, behalve de uitgeprocedeerde asielzoekers

()de niet-betoelaagde situaties (waarover juridisch onenigheid kan bestaan en die niet 'geofficialiseerd' zijn in een omzendbrief) staan in het rood en cursief.*

(**) Unieburgers-werkzoekenden en hun familieleden hebben dus nooit recht op equivalent leefloon.

(***) dit zijn vreemdelingen met een verblijfsrecht om redenen van tewerkstelling.

(****) gaat enkel over de gevestigde vreemdelingen (C-kaart) en langdurig ingezetenen (D-kaart) die door de schrapping uit het BR niet meer onder de leefloongerechtigde categorie vallen, maar zolang ze binnen hun recht op terugkeer zitten en bijgevolg nog als legaal kunnen beschouwd worden, recht hebben op equivalent leefloon. Ander van ambtswege afgevoerd vreemdelingen behouden tijdens de termijn van hun recht op terugkeer (en voor sommige vreemdelingen mits geldige kaart) dezelfde soort steun als voor de afvoering.

Hoofdstuk IV : Financieel en administratief

A. Gesubsidieerde 'posten' en bedragen staatstoelage

1. Periodieke financiële steun

1.1. Leefloon

- Voor het leefloon ontvangt het OCMW een staatstoelage van 55%⁶¹.
- Verhoging staatstoelage in functie van het **aantal dossiers**
 - OCMW's ontvangen een staatstoelage van 65% als ze het voorlaatste jaar gemiddeld minimum 500 RMI-gerechtigden per maand telden.
 - OCMW's krijgen een staatstoelage van 70% als ze het voorlaatste jaar gemiddeld minimum 1.000 RMI-gerechtigden per maand hadden.
- Verhoging staatstoelage in functie van het **'profiel' van de gerechtigden**
 - De staatstoelage bedraagt voor een periode van maximum 6 maanden 75%⁶² voor leefloners met een geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie (GPMI) (artikel 33 RMI-wet).

Voorwaarde is dat de persoon een opleiding volgt of werkervaring opdoet.

- De staatstoelage wordt met 10% verhoogd voor een "student"⁶³ gedurende de looptijd van zijn geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie.

Voorwaarde is dat het OCMW de bepalingen inzake terugvordering naleeft⁶⁴ (artikel 34 RMI-wet). Dit betekent dat een OCMW met gemiddeld minder dan 500 RMI-dossiers 65% staatstoelage ontvangt voor een 'studenten'dossier.

Een OCMW met gemiddeld ≥500 dossiers krijgt 75% staatstoelage voor een 'student' en een OCMW met gemiddeld ≥1.000 dossiers een toelage van 80%.

Een andere financiële stimulans voor het OCMW is dat het de bedragen die het terugvordert van de onderhoudsplichtigen van de student mag behouden.

- De staatstoelage bedraagt 100% gedurende maximum 2 jaar voor een ex-dakloze⁶⁵ (artikel 41 RMI-wet).
- De staatstoelage bedraagt 100% gedurende maximum 5 jaar voor een persoon in het vreemdelingenregister en dit tot aan zijn inschrijving in het bevolkingsregister (artikel 43 RMI-wet).

⁶¹ In uitvoering van het federaal regeerakkoord van 2011 werd dit percentage vanaf 01/07/2014 verhoogd tot 55%. Voordien bedroeg dit 50%.

⁶² Deze verhoogde toelage werd vanaf maart 1993 ingevoerd door het urgentieprogramma van 1993, om de progressieve integratie van personen zonder aangepaste opleiding en die niet gewoon zijn om te werken te bevorderen. Het urgentieprogramma voorzag een toelage van 70%. Dit werd, in uitvoering van het federaal regeerakkoord van 2011 verhoogd tot 75% en dit vanaf 01/07/2014.

⁶³ Het gaat hier om studenten met voltijds leerplan in een door de Gemeenschappen erkende, georganiseerde of gesubsidieerde onderwijsinstelling, tussen de 18 en de 25 jaar op het moment van de aanvraag.

⁶⁴ D.w.z. dit leefloon terugvordert bij bepaalde onderhoudsplichtigen tenzij het OCMW hiervan afziet om billijkheidsredenen of omdat de kosten of inspanningen niet opwegen tegen het verwachte resultaat.

⁶⁵ De maximum periode voor deze verhoogde toelage werd vanaf 30 maart 2007 van 1 jaar op 2 jaar gebracht.

1.2. Equivalent leefloon

De wet 65 betreffende het ten laste nemen van de steun verleend door de OCMW's voorziet een staatstoelage voor de steun verleend aan een behoeftige die de Belgische nationaliteit niet bezit en dit tot de dag van zijn inschrijving in het bevolkingsregister (artikel 5§1,2° wet 65).

Artikel 11§2 van diezelfde wet voorziet dat een ministerieel besluit deze terugbetaling verder regelt. De staatstoelage is gelijk aan het werkelijke bedrag van de verleende steun en met als maximum de leefloonbedragen uit de RMI-wet (artikel 1 MB 30 januari 1995).

Als de persoon over inkomsten beschikt, worden deze berekend zoals voor het RMI. De aanrekeningsregels van de bestaansmiddelen voor leefloon spelen dus ook voor het bepalen van de staatstoelage bij equivalent leefloon.

Als de begunstigde van de steun minderjarige kinderen ten laste heeft, wordt het plafond voor de staatstoelage verhoogd met het bedrag van de gewaarborgde gezinsbijslag. Voorwaarde is wel dat Famifed geen kinderbijslag toekende (artikel 2 MB 30 januari 1995).

Het uitgangspunt van deze wet is dus dat de staatstoelage 100% bedraagt, met als maximum de bedragen van het leefloon en de gewaarborgde gezinsbijslag (artikel 5§1,2° wet 65 en MB 30 januari 1995).

De wet (artikel 5§2 en §2bis wet 65) voorziet echter enkele specifieke bepalingen rond de steun⁶⁶ verleend aan asielzoekers waarbij de staatstoelage slechts 50%⁶⁷ of zelfs 0% bedraagt⁶⁸.

- Als een aan het OCMW toegewezen asielzoeker (=een asielzoeker met een "code 207 OCMW") verblijft in een andere gemeente, ontvangt het OCMW slechts een staatstoelage van 50%.

Deze vermindering van de staatstoelage wordt niet toegepast indien het OCMW of de gemeente bewijst dat het voldoende inspanningen deed om de asielzoeker een aangepaste woning aan te bieden. Het bewijs daarvan moet aangetoond worden op basis van een geïndividualiseerd dossier dat de minister van Maatschappelijke Integratie moet aanvaarden.

Kleinere gemeenten of OCMW's kunnen samenwerken om deze daling van de staatstoelage tot 50% te vermijden. Huisvesting in de gemeente van één van de samenwerkende OCMW's telt namelijk als huisvesting in de eigen gemeente (artikel 5§2, lid 4 wet 1965). Een omzendbrief van de POD MI van 24 juni 2002 bevat de specifieke toepassingsmodaliteiten.

- Als het OCMW onvoldoende maatregelen neemt voor de opvang van asielzoekers op zijn grondgebied en hen daardoor aanzet om zich in een andere gemeente te vestigen, ontvangt het OCMW 0%, dus geen staatstoelage.
Een KB bepaalt wat onder onvoldoende maatregelen voor de opvang van deze vreemdelingen moet worden verstaan en ook hoe het tegenbewijs kan geleverd worden (KB van 8 juli 2005).

⁶⁶ Uitgezonderd de kosten in een verpleeginstelling die altijd aan 100% door de Staat worden terugbetaald.

⁶⁷ Deze paragraaf werd ingevoegd met de wet van 24 mei 1994 en nadien herhaaldelijk gewijzigd.

⁶⁸ Deze paragraaf werd ingevoegd met de wet van 24 december 1999 en nadien vervangen.

In de praktijk bleef deze maatregel (50% of 0% staatstoelage in plaats van 100%) die een evenwichtige spreiding van de asielzoekers nastreefde, vaak dode letter. Bovendien werd slechts een minderheid van het aantal dossiers aan 50% terugbetaald terwijl meer dan 90% van de toegewezen asielzoekers verbleef in een andere dan de toegewezen gemeente.

Bovendien zijn dit uitdovende categorieën omdat er momenteel geen “codes 207 OCMW” meer worden toegekend. Asielzoekers worden in de regel namelijk toegewezen aan een opvangstructuur (code 207 opvangstructuur), genieten daar materiële opvang en zijn dan uitdrukkelijk uitgesloten van maatschappelijke dienstverlening vanwege een OCMW (artikel 57ter OCMW-wet).

Het OCMW ontvangt ook een staatstoelage voor de aansluitingskosten en bijdragen aan een ziekenfonds (artikel 3 MB 30 januari 1995).

De medische hulp is geen financiële hulp die het OCMW rechtstreeks stort aan de persoon in kwestie maar wel een financiële tussenkomst van het OCMW om een toegang te waarborgen tot medische zorg via het betalen van de arts, het ziekenhuis, de apotheker,...

2. Installatiepremie

2.1. Leefloon

Voor gerechtigden op leefloon bedraagt de staatstoelage 100% (artikel 42 RMI-wet).

2.2. Equivalent leefloon

Voor gerechtigden op equivalent leefloon bedraagt de staatstoelage eveneens 100% (artikel 57bis OCMW-wet, KB 21 september 2004).

2.3. Installatiekosten asielzoekers

Het OCMW ontvangt ook een staatstoelage voor de eerste installatiekosten om asielzoekers te huisvesten (artikel 5 MB 30 januari 1995⁶⁹).

3. Tewerkstelling

3.1. Vooraf

Zowel de RMI-wet, de OCMW-wet en de wet 65 en hun respectievelijke uitvoeringsbesluiten bevatten bepalingen rond tewerkstellingsmaatregelen (arbeidsactivering) en/of sociale activering en de hiervoor voorziene staatstoelage.

De tewerkstellingsmaatregelen zijn in het kader van de zesde staatshervorming op 1 juli 2014 overgedragen naar de Gemeenschappen, Gewesten of Gemeenschapscommissies.

Dit betekent dat de bestaande regels van kracht blijven tot de Gewesten andere regels invoeren.

⁶⁹ Zie ook ministeriële omzendbrief van 14 april 1999.

Daarom volgen hierna enkel de grote lijnen en wordt er niet per type tewerkstellingsmaatregel ingegaan op de diverse modaliteiten (doelgroep, duur, exacte bedrag van de staatstoelage, voorwaarden...).

De verschillen in staatstoelage zitten eerder in de doelgroep van de tewerkstellingsmaatregelen dan in de andere modaliteiten (duur, bedrag van de staatstoelage...).

Bij een tewerkstelling op basis van artikel 60§7 is er wel nog een ander belangrijk verschil: bij RMI is er een verhoogde staatstoelage voor een gerechtigde jonger dan 25 jaar (artikel 37 RMI-wet): de toelage wordt verhoogd met 25 %, tot maximum de brutoloonkost. Voor jongeren met equivalent leefloon is de verhoging van de staatstoelage momenteel niet voorzien.

De staatstoelage bij tewerkstellingsmaatregelen geldt bij RMI voor alle gerechtigden.

Bij vreemdelingen die niet voldoen aan de nationaliteitsvoorwaarde voor RMI komen daarentegen slechts diegenen ingeschreven in het vreemdelingenregister in aanmerking voor een staatstoelage bij tewerkstelling, dus niet alle personen met recht op een equivalent leefloon.

3.2. RMI

De RMI-wet en diverse uitvoeringsbesluiten voorzien een staatstoelage bij volgende tewerkstellingsmaatregelen:

- Het OCMW is zelf werkgever via artikel 60§7 van de OCMW-wet. De persoon werkt in de diensten van het OCMW of wordt ter beschikking gesteld van een derde werkgever (artikel 36§1 en §2, lid 1 en artikel 37 RMI-wet; RMI-besluit).
- Het OCMW werkt in toepassing van artikel 61 van de OCMW-wet samen met een privé-werkgever en ontvangt een toelage voor omkadering en opleiding van de persoon (artikel 38 RMI-wet en RMI-besluit).
- Het OCMW komt financieel tussen in de kosten verbonden aan de inschakeling in het beroepsleven bij een aantal tewerkstellingsprogramma's (artikel 9 en 13, artikel 39 RMI-wet; reeks KB's 11 juli 2002).

3.3. Equivalent leefloon

Een verschil inzake de staatstoelage bij de tewerkstellingsmaatregelen is het feit dat deze beperkt is tot slechts een deel van de personen met recht op equivalent leefloon, namelijk enkel de vreemdelingen ingeschreven in het vreemdelingenregister⁷⁰.

Vreemdelingen die niet zijn ingeschreven in het vreemdelingenregister komen wél in aanmerking voor een tewerkstelling met toepassing van artikel 60§7 (OCMW is werkgever) en artikel 61 (OCMW werkt samen) van de OCMW-wet maar geven géén recht op een staatstoelage. Het OCMW kan voor deze vreemdelingen ook niet financieel tussenkomen in de kosten verbonden aan de inschakeling in het beroepsleven (artikel 57quater OCMW-wet).

⁷⁰ De voorwaarde in de oorspronkelijke tekst van de KB's van 14 november 2002 namelijk dat de vreemdeling een "machtiging tot verblijf voor onbepaalde tijd had" werd vanaf 1 januari 2004 geschrapt in uitvoering van de wet van 22 december 2003.

Vreemdelingen die recht hebben op een equivalent leefloon maar niet zijn ingeschreven in het vreemdelingenregister zijn bijvoorbeeld:

- asielzoekers (zonder code 207): zij zijn ingeschreven in het wachtregister;
- ambtshalve afgevoerde vreemdelingen;
- vreemdelingen in afwachting van hun inschrijving in het vreemdelingenregister. Hier gaat het eerder om een tijdelijk probleem omdat ze doorgaans met terugwerkende kracht op datum van de positieve verblijfsbeslissing worden ingeschreven in het vreemdelingenregister;
- vreemdelingen afgevoerd wegens verlies van verblijfsrecht, maar die nog recht hebben op equivalent leefloon tot het einde van hun uitwijsbevel (artikel 57§2, lid 5, OCMW-wet) of tijdens een schorsend beroep (vreemdelingen met een bijlage 35).

De wet 65 en diverse uitvoeringsbesluiten voorzien een staatstoelage bij volgende tewerkstellingsmaatregelen:

- Het OCMW is zelf werkgever via artikel 60§7 van de OCMW-wet. De persoon werkt in de diensten van het OCMW of wordt ter beschikking gesteld van een derde werkgever (artikel 5§4bis wet 65);
- Het OCMW werkt in toepassing van artikel 61 van de OCMW-wet samen met een privé-werkgever en ontvangt een toelage voor omkadering en opleiding van de persoon (artikel 5§4ter wet 65; KB 14 november 2002);
- Het OCMW komt financieel tussen in de kosten verbonden aan de inschakeling in het beroepsleven bij een aantal tewerkstellingsprogramma's (artikel 5§4 wet 65; reeks KB's van 14 november 2002).

Daarnaast is een belangrijk verschilpunt met RMI dat bij een tewerkstelling van een equivalent leefloner, jonger dan 25 jaar er geen verhoogde staatstoelage is voorzien.

4. Personeelskosten

4.1 RMI

Eén van de nieuwigheden in de RMI-wet in vergelijking met het bestaansminimum was de invoering van een staatstoelage voor personeelskosten, om de integratiedoelstellingen in de wet te realiseren. Hiermee wilde de wetgever "een eerste stap zetten in de richting van een personeelsnormering"⁷¹.

Het OCMW ontvangt een toelage voor personeelskosten per dossier van 320 euro per jaar, berekend in functie van het aantal dagen dat het OCMW een staatstoelage voor dit dossier ontvangt (artikel 40 RMI-wet)⁷².

⁷¹ Kamer, 50^e zittingsperiode, nr. 1603/001

⁷² Het oorspronkelijke bedrag was 250 euro. Dit bedrag werd door KB van 3 september 2004 drie keer verhoogd: vanaf 1 oktober 2004 tot 278 euro/jaar, vanaf 1 januari 2006 tot 285 euro/jaar. Sinds 1 januari 2007 is het bedrag 320 euro op jaarbasis.

Voorbeeld:

Het OCMW kent in een dossier RMI (leefloon of tewerkstelling) toe van 1 januari 2013 tot en met 28 februari 2013. Dan heeft het OCMW recht op een toelage in de personeelskosten van 52 euro (dit is het resultaat van $320/365 \times 59 = 52$).

Het RMI-besluit regelt de besteding van deze toelage in de personeelskosten. Deze toelage moet integraal besteed worden aan een verbetering van de op 1 januari 2002 bestaande personeelsnormen (artikel 60 RMI-besluit).

Meerdere OCMW's kunnen deze aanvullende middelen samenbrengen om samen met een gemeenschappelijke dienst te starten.

4.2. Equivalent leefloon

Voor equivalent leefloon bestaat er geen staatstoelage voor personeelskosten.

5. Bijzondere toelage

5.1. RMI

Voor 2014 en 2015 ontvangen de OCMW's een bijzondere toelage (artikel 43/1 RMI-wet en KB 18 september 2015).

Dit artikel werd ingevoerd als compensatie voor de OCMW's voor personen die door de wijzigingen in de werkloosheidsreglementering bij het OCMW aankloppen. Het regeerakkoord van 2011 voorzag namelijk dat de lasten van deze hervorming niet mogen doorgeschoven worden naar de OCMW's.

Voor 2014 is het bedrag in de wet zelf voorzien (49,12 euro per dossier met staatstoelage) (artikel 43/1, lid 1 RMI-wet).

Voor de volgende jaren legt een in ministerraad overlegd koninklijk besluit het bedrag van de toelage en het referentiejaar vast (artikel 43/2 RMI-wet).

Voor 2015 bedraagt de bijzondere toelage 157,82 euro per dossier met een staatstoelage. De referentieperiode loopt van 1 mei 2014 tot 30 april 2015 (KB 18 september 2015).

Voor 2016 is er nog geen uitvoeringsbesluit.

5.2. Equivalent leefloon

Voor equivalent leefloon bestaat er geen bijzondere toelage.

Staatstoelage	RMI-wet	OCMW-wet + wet 65 + MB 95
periodieke financiële steun	ja (leefloon) diverse % (afhankelijk van aantal dossiers, profiel cliënt) basis%: 55% verhoogd % volgens aantal dossiers: ➤ ≥500: 65% ➤ ≥1.000: 70% verhoogd % volgens "profiel" cliënt: ➤ 75 %, max 6 m.: bepaalde GPMI ➤ + 10%: student met GPMI ➤ 100%, max 2 j.: ex-dakloze ➤ 100%: VR, max 5 jaar en tot in BR	ja (equivalent leefloon) principe: 100% , max. bedragen leefloon vermindering of geen (voor uitdovende cat.): ➤ 50 % ➤ 0 %
installatiepremie	ja, 100%	ja, 100 %
tewerkstelling	ja, voor alle RMI-ers	ja, voor equivalent leefloners in VR
Artikel 60§7: 25% voor min 25-jarige	ja	neen
personeelskosten	ja	neen
bijzondere toelage	ja	neen
bedrag gelijk aan gewaARBorgde gezinsbijslag	neen	ja
medische hulp	neen	ja

B. Procedure

1. Indiening dossiers door OCMW bij POD MI

1.1. RMI

Volgens de wet moet het OCMW elke beslissing over RMI meedelen aan de Minister en dit binnen acht dagen volgend op het einde van de maand van de beslissing (artikel 21§6, lid 1 RMI-wet). In de praktijk gebeurt de mededeling aan de POD MI. De mededeling verloopt via elektronische formulieren binnen het netwerk van de sociale zekerheid (artikel 56 RMI-besluit; Ministerieel besluit tot wijziging van het ministerieel besluit van 18 november 1974 houdende bepaling van het model der formulieren en stukken nodig voor de toepassing van de reglementering betreffende het recht op een bestaansminimum). De OCMW's zijn al enkele jaren geïntegreerd in de Kruispuntbank van de sociale zekerheid.

Bij laattijdige mededeling aan de POD MI ontvangt het OCMW geen staatstoelage voor de periode tussen de 45^e dag na het einde van de maand waarin de beslissing is genomen en de dag van de mededeling van deze beslissing. De Koning kan hiervan afwijken bij collectieve en uitzonderlijke omstandigheden (artikel 21§6, lid 2 RMI-wet)⁷³. De Koning maakte nog geen gebruik van deze bevoegdheid om af te wijken.

Voorbeeld:

Het OCMW beslist op 2 december 2015 RMI toe te kennen vanaf 15 november 2015. Het OCMW moet deze beslissing meedelen aan de POD MI uiterlijk op 8 januari 2016. Als het OCMW deze beslissing pas meedeelt op bijvoorbeeld 20 maart 2016, verliest het OCMW de staatstoelage voor de periode van 15 februari 2016 tot en met 19 maart 2016.

De tekst van de RMI-wet of het RMI-besluit voorzien niet expliciet in een antwoord van de Minister op de mededeling door het OCMW van een beslissing. In de praktijk is het zo dat er bij indienen van een elektronisch formulier door de POD MI quasi onmiddellijk een elektronisch antwoord van de POD MI volgt (bv. het formulier is aanvaard, er is een foutcode...).

In het kader van de staatstoelagen voor de RMI-wet bestaan er volgende elektronische formulieren:

- formulier B: toekenning, herziening of verlenging
Dit is een formulier met gedetailleerde informatie over o.a. de aanvrager, zijn partner, de tewerkstellingsmaatregelen, de in aanmerking te nemen bestaansmiddelen, de volgens de beslissing toegekende bedragen (van het leefloon, van een artikel 60§7 of artikel 61 OCMW-wet,...), de datum van de OCMW-beslissing en de duur ervan (in maanden, weken of dagen);
In vergelijking met het B-formulier bij equivalent leefloon is het formulier B voor RMI veel gedetailleerder en bij RMI wordt het later ook niet meer gevolgd door een 'kostenstaat' zoals wel het geval is bij equivalent leefloon (formulier D1);
- formulier C: weigering of intrekking;
- formulier D: terugvordering (= bij de cliënt).

⁷³ Voor meer informatie o.a. de bedoeling van de wetgever zie ook de omzendbrief van de POD MI van 4 augustus 2006.

Het vroegere formulier A met identiteitsgegevens werd afgeschaft kort na de invoering van de RMI-wet, omdat deze informatie ook via een ander bron beschikbaar is. Enkele rubrieken van het vroegere formulier A werden opgevoerd in het formulier B (bv. de feitelijke leefsituatie).

1.2. Equivalent leefloon

Het OCMW moet vanaf de aanvangsdatum van de steunverlening kennis geven aan de Minister binnen 45 dagen (artikel 9§1 wet 65). In de praktijk gebeurt de mededeling aan de POD MI. De mededeling verloopt via elektronische formulieren binnen het netwerk van de sociale zekerheid volgens een door de POD MI aanvaard model (artikel 9§1,2° wet 65 en KB 9 april 2007). De OCMW's zijn al enkele jaren geïntegreerd in de Kruispuntbank van de sociale zekerheid.

Het gevolg voor het OCMW bij laattijdige kennisgeving aan de POD MI is dat het OCMW geen staatstoelage ontvangt voor de periode die 45 dagen vóór de mededeling van de steun door het OCMW aan de POD MI voorafgaat (artikel 9§3 wet 65).

Voorbeeld:

Het OCMW beslist op 2 december 2015 om equivalent leefloon toe te kennen vanaf 15 november 2015. Het OCMW moet mededelen aan de POD MI dat er steun wordt verleend en dit uiterlijk op 29 december 2015. Als het OCMW deze beslissing pas meedeelt op bijvoorbeeld 20 maart 2016 verliest het OCMW de staatstoelage voor de periode van 15 november 2015 tot en met 4 februari 2016.

De wet 65 voorziet in een antwoord van de Minister (lees: de POD MI), binnen de 40 dagen vanaf de kennisgeving door het OCMW van de steunverlening. Bij gebrek aan tijdig antwoord wordt verondersteld dat de POD MI akkoord is met een staatstoelage (artikel 10§1 wet 65). In de praktijk is het zo dat er bij het indienen van een elektronisch formulier door de POD MI quasi onmiddellijk een elektronisch antwoord van de POD MI volgt (bv. het formulier is aanvaard, er is een foutcode...).

In het kader van de staatstoelagen in de wet 65 bestaan er volgende elektronische formulieren:

- Formulier A: identiteitsgegevens;
- Formulier B: beslissing tot steunverlening⁷⁴;
Dit formulier deelt de begindatum van de hulp, het soort gevraagd hulp (bv. financiële hulp, ziekenfonds; tewerkstelling artikel 60§7 OCMW-wet, onderhoudsgeld...), de datum en de duur van de beslissing (in maanden, weken of dagen) van het OCMW mee.
In vergelijking met het B-formulier bij RMI is het veel beknopter (vooral het soort steun, de ingangsdatum en de duur van de beslissing maar bv. geen informatie over in aanmerking te nemen bestaansmiddelen, toegekende bedragen...). Bij equivalent leefloon volgt na het B-formulier namelijk nog een D-formulier, een "kostenstaat", die per soort gevraagde hulp en per maand de door het OCMW aan de cliënt toegekende bedragen meedeelt.
- Formulier C: intrekking van hulpverlening;
- Formulier D: kostenstaat⁷⁵;
Dit formulier herhaalt het soort gevraagde hulp (zie ook reeds in formulier B), vermeldt de maand waarvoor de hulp wordt toegekend en het bedrag van de steun;
- Formulier F: terugvordering (= bij de cliënt).

⁷⁴ Er bestaan 2 varianten van het formulier B:

B1: behalve hospitalisatie en ambulante zorgen verstrekt in een verplegingsinstelling;

B2: hospitalisatie en ambulante zorgen verstrekt in een verplegingsinstelling.

⁷⁵ Er bestaan 2 varianten van het formulier D:

D1: behalve hospitalisatie en ambulante zorgen verstrekt in een verplegingsinstelling;

D2: hospitalisatie en ambulante zorgen verstrekt in een verplegingsinstelling.

Zoals hierboven reeds vermeld moet het OCMW van de steunverlening elektronisch kennis geven aan de Minister binnen 45 dagen via een modelformulier van de POD MI (artikel 9§1 wet 65). Dit gebeurt dus via het formulier B (voorafgegaan of vergezeld door een formulier A).

2. Berekening van de staatstoelage

2.1. RMI

De staatstoelage wordt berekend op basis van de beslissingen die het OCMW volgens artikel 21§6 van de wet elektronisch meedeelt binnen de acht dagen na het einde van de maand van de beslissing (artikel 44 RMI-wet en artikel 56 RMI-besluit).

Concreet betekent dit dat als een OCMW-beslissing RMI toekent voor één jaar, er slechts één indiening moet gebeuren, als er in dit dossier voor dat jaar niets verandert, wat blijkt geeft van administratieve eenvoud.

Deze werkwijze is in de praktijk handig voor “stabiele” dossiers: er zijn geen herzieningen van de beslissing nodig en het OCMW moet ook niet voor elke maand van toegekende steun een elektronisch formulier invullen, alleen als er in de loop van het jaar iets wijzigt. Dit in tegenstelling tot equivalent leefloon waar het OCMW sowieso voor elke gerechtigde voor elke maand een formulier D moet indienen, zelfs al betreft het een “stabiel” dossier (waar er gedurende het jaar geen wijzigingen optreden).

Elke wijziging van een beslissing inzake RMI vereist wel een beslissing tot herziening, die het OCMW via een nieuw elektronisch formulier moet doorgeven aan de POD MI. Denk bijvoorbeeld aan dossiers met een (variabel) inkomen van de gerechtigde zelf of van de personen met wie hij samenwoont en wiens inkomsten in aanmerking worden genomen (partner, ouders, meerderjarige kinderen).

Verder is de werkwijze voor staatstoelage bij RMI omslachtiger dan bij equivalent leefloon, onder meer omwille van de diverse percentages van betoelaging.

2.2. Equivalent leefloon

De wet 65 voorziet geen expliciete bepaling over de berekening van de staatstoelage, maar uit het artikel over de betaling ervan kan worden afgeleid dat de berekening gebeurt o.b.v. de elektronische “kostenstaten” die het OCMW indient bij de POD MI. Dergelijke kostenstaat (formulier D) bevat een overzicht van de bedragen van de verleende steun waarvoor het OCMW aan de POD MI een staatstoelage vraagt.

Het OCMW moet deze kostenstaten uiterlijk indienen binnen de 12 maanden vanaf het einde van het kwartaal waarvoor de steun werd verleend (artikel 12 wet 65; KB 9 april 2007).

Hoewel dit strikt genomen niet verplicht is (de wet voorziet enkel een vervaltermijn voor de indiening van de kostenstaten door het OCMW bij de POD MI), dienen de meeste OCMW's regelmatig (maandelijks) kostenstaten in bij de POD MI.

Sowieso moet het OCMW voor elke maand waarin equivalent leefloon is verleend, een formulier D indienen (dus minstens 12 formulieren per kalenderjaar).

Zoals hierboven reeds aangegeven bevat zo een kostenstaat een overzicht van de bedragen van de voor elke maand verleende steun waarvoor het OCMW een staatstoelage vraagt. Zo een kostenstaat (D-formulier bij o.a. equivalent leefloon) is veel minder gedetailleerd dan het B-formulier bij RMI.

De kostenstaat vermeldt dus enkel het uiteindelijk bedrag van elk type gevraagde hulp (zonder dat bv. telkens aparte rubrieken moeten worden ingevuld over in aanmerking te nemen bestaansmiddelen).

3. Betaling van de staatstoelage

3.1. RMI

De staatstoelage wordt uitbetaald op basis van de maandelijkse “verzamelstaat” (artikel 44 RMI-wet; artikel 56 RMI-besluit). Het is de POD MI die de maandelijkse verzamelstaat opmaakt. Dit is een overzicht van de betalingen door de POD MI aan het OCMW per dossier voor een bepaalde maand.

3.2. Equivalent leefloon

De POD MI betaalt de staatstoelage op basis van de door het OCMW elektronisch ingediende kostenstaten⁷⁶. Een kostenstaat (formulier D) is een overzicht van de bedragen waarvoor het OCMW een staatstoelage vraagt aan de POD MI. Het OCMW moet voor elke maand van verleende steun een apart D-formulier opmaken.

4. Voorschotten op de staatstoelage

4.1. RMI

De teveel gestorte staatstoelage voor de voorbije jaren wordt beschouwd als een voorschot op de staatstoelage van het lopend jaar (artikel 44, lid 2, RMI-wet).

Een voorschot wordt toegekend aan het OCMW dat bij de betaling van het leefloon acute thesaurieproblemen ondervindt⁷⁷.

Volgens de letter van het RMI-besluit moet het OCMW een aanvraag om een voorschot indienen. De Minister neemt een gemotiveerde beslissing.

Het voorschot wordt berekend o.b.v. het bedrag van de staatstoelage voor het voorlaatste jaar (artikel 58§1 RMI-besluit).

⁷⁶ artikel 12 wet 65: de letter van de wet spreekt over een ‘staat van verschotten’.

⁷⁷ Vroeger (= ten tijde van het bestaansminimum) kon zo een voorschot slechts worden toegekend als de acute thesaurieproblemen van de OCMW's het gevolg waren van de informaticaverwerking van de maandelijkse staten. Deze laatste voorwaarde werd geschrapt.

Om thesaurieproblemen te vermijden, zijn er vroeger een aantal KB's uitgevaardigd die voorschotten verlenen. Het laatste dateert van de overschakeling naar de Kruispuntbank voor de indiening van de dossiers bij de POD MI⁷⁸.

Het RMI-besluit voorziet een jaarlijks voorschot op de staatstoelage bij één van de tewerkstellingsmaatregelen namelijk als het OCMW financieel tussenkomt in de kosten verbonden aan de inschakeling van de gerechtigde in het beroepsleven.

Het RMI-besluit bevat ook de concrete toekenningsmodaliteiten (artikel 58§2 RMI-besluit).

4.2. Equivalent leefloon

Een koninklijk besluit kan voorschotten regelen bij (artikel 12, lid 4 wet 65):

- de geneeskundige hulp namelijk de kosten voor de behandeling, met of zonder hospitalisatie, van een behoeftige in een verplegingsinstelling ten laste van de staat (voor een behoeftige zonder onderstandsdomicilie) (artikel 4,2° wet 65);
- de steun aan een behoeftige vreemdeling, en dit tot de dag van zijn inschrijving in het bevolkingsregister, waarvoor een staatstoelage geldt (artikel 5§1,2° wet 65).

Diverse KB's verleenden voorschotten. Het laatste dateert van 9 januari 2006 toen de POD MI overschakelde naar de Kruispuntbank voor de indiening van de dossiers.

- één van de tewerkstellingsmaatregelen, namelijk als het OCMW financieel tussenkomt in de kosten verbonden aan de inschakeling in het beroepsleven van een vreemdeling, ingeschreven in het vreemdelingenregister met recht op equivalent leefloon (artikel 5§4, lid 2 wet 65).

De regeling inzake voorschotten op de staatstoelage is gelijklopend: er zijn dus geen gevolgen bij de harmonisatie.

⁷⁸ KB 9 januari 2006.

	RMI	Equivalent leefloon
Indiening dossiers:		
Termijn	binnen 8 dagen na einde maand beslissing	binnen 45 dagen vanaf aanvangsdatum steunverlening
Wijze	elektronisch	elektronisch
Gevolg bij laattijdige indiening	verlies staatstoelage vanaf 46e dag na einde maand beslissing tot indiening	verlies staatstoelage vanaf 46e dag vóór kennisgeving en 'ouder'
Berekening staatstoelage	o.b.v. beslissing OCMW	o.b.v. 'kostenstaten'
Betaling staatstoelage	o.b.v. maandelijkse verzamelstaat POD MI	o.b.v. 'kostenstaten'
Voorschotten :		
Teveel gestorte staatstoelage voorbij jaren	ja	/
Acute thesaurieproblemen	vroeger diverse KB's	vroeger diverse KB's
Financiële tussenkomst in inschakeling beroepsleven	ja	ja

Elektronisch formulier	RMI	Equivalent leefloon
A	/	ja
B	toekenning, herziening of verlenging	"steunverlening"
C	weigering of intrekking	intrekking van hulpverlening
D	terugvordering	kostenstaat
F	/	terugvordering

C. Sancties

1. Algemene sancties voor OCMW's

1.1. RMI

De Minister *kan* de staatstoelage weigeren of verminderen als:

- het sociaal verslag niet vermeldt dat de toekenningsvoorwaarden voor het leefloon of tewerkstelling vervuld zijn (artikel 45 RMI-wet);
- het OCMW de bepalingen over terugvordering van leefloon niet naleeft (artikel 45 RMI-wet);
- het OCMW zich herhaaldelijk en ten onrechte onbevoegd verklaart (artikel 46 RMI-wet).

1.2. Equivalent leefloon

De Minister *vordert* de staatstoelage *terug* bij gebrek aan sociaal onderzoek (artikel 10§2 wet 65).

De Minister *kan* de staatstoelage weigeren of verminderen als het OCMW zich herhaaldelijk en ten onrechte onbevoegd verklaart (artikel 19§3 wet 65).

2. Sanctie voor de staat: rente

2.1. RMI

De RMI-wet voorziet geen rente bij laattijdige betaling van de staatstoelage.

2.2. Equivalent leefloon

Als de POD MI de staatstoelage niet binnen de drie maanden na het indienen van de kostenstaten (formulier D) betaalt, is de wettelijke rente verschuldigd vanaf het indienen van de kostenstaten (artikel 13 wet 65).

D. Financiële gevolgen van het voorstel tot harmonisatie (bij ongewijzigde wetgeving inzake staatstoelage in RMI-wet)

Hieronder volgt een overzicht van de financiële gevolgen van het inhoudelijk voorstel tot harmonisatie⁷⁹.

Als alle equivalent leefloners door de harmonisatie leefloon zullen krijgen, zijn er een aantal gevolgen als de bepalingen over de staatstoelagen bij RMI niet aangepast worden.

1. Meer OCMW's met een hogere staatstoelage in functie van het aantal RMI-dossiers?

OCMW's met respectievelijk gemiddeld ≥ 500 of ≥ 1000 RMI-gerechtigden per maand tijdens het voorlaatste jaar ontvangen een staatstoelage van 65% respectievelijk 70% (in plaats van het basispercentage van 55%) (artikel 32§2 e.v. RMI-wet).

Een aantal OCMW's zullen door de 'integratie' van de personen die momenteel equivalent leefloon genieten in de RMI-wet aanspraak kunnen maken op het hoger percentage (65% of 70% i.p.v. 55%), in functie van het aantal RMI-dossiers. Over hoeveel en welke OCMW's het gaat en wat de budgettaire impact hiervan is, valt voor de OCMW's die deze studie binnen het voorziene tijdsbestek uitvoeren moeilijk te berekenen. De POD MI is beter geplaatst om deze budgettaire impact te evalueren.

Anderzijds is het wellicht zo dat het aantal RMI-dossiers tot voor kort ook rekening hield niet alleen met leefloon (o.b.v. cijfers globaal zo'n 91%⁸⁰) maar ook met de dossiers waarbij het RMI via tewerkstelling wordt gerealiseerd (o.b.v. cijfers globaal zo'n 9 %), een bevoegdheid die ondertussen is overgedragen naar de Gewesten.

2. Toelage voor de personeelskosten

De huidige toelage in de personeelskosten bedraagt 320 euro per dossier op jaarbasis. We baseren ons op de cijfers bezorgd door de POD MI dat gemiddeld voor de jaren 2013 en 2014 19.933 personen per jaar equivalent leefloon ontvingen.

Als alle personen met equivalent leefloon worden 'overgeheveld' naar de RMI-wet betekent dit een extra staatstoelage voor personeelskosten van 6.378.560 euro per jaar (= 19.933 dossiers/jaar x 320 euro/jaar).

3. Geen meerkost bij de bijzondere toelagen

De bijzondere toelage is eerder gebaseerd op een "gesloten enveloppe" op basis van de geschatte budgettaire impact van de wijzigingen in de werkloosheidsreglementering op de OCMW's. Deze enveloppe wordt dan verdeeld over het totaal RMI-gerechtigden. Bij een harmonisatie (en dus een toename van het aantal RMI-gerechtigden) zal er geen extra financiële impact zijn voor de Staat.

⁷⁹ Cf. infra Hoofdstuk V.

⁸⁰ Bron: POD MI, statistisch rapport nr. 12, september 2015, bijlage 7: gemiddeld maandelijks aantal leefloners gedeeld door gemiddeld aantal begunstigen van het RMI, België (voor de jaren 2012-eerste 4 maanden 2015): 91% -> overige 9% = RMI via tewerkstelling.

4. Tewerkstelling

In de RMI-wet staan de tewerkstellingsmaatregelen waarvoor het OCMW een staatstoelage ontvangt open voor alle RMI-gerechtigden. Voor vreemdelingen met equivalent leefloon ontvangt het OCMW in de huidige wetgeving daarentegen enkel een staatstoelage bij een tewerkstellingsmaatregel als de vreemdeling met equivalent leefloon is ingeschreven in het *vreemdelingenregister* (artikel 57 quater§1 OCMW-wet).

Niet alle vreemdelingen die nu equivalent leefloon genieten, zijn echter ingeschreven in het vreemdelingenregister zoals de minder dan 1 jaar ambtshalve afgevoerde vreemdelingen of Unieburgers (en hun familieleden en de familieleden van Belgen) die afgevoerd zijn wegens verlies verblijfsrecht (bijlage 21, bijlage 35) of de asielzoekers ingeschreven in het wachtregister met code 207 OCMW. Het gaat hier om een kwantitatief onbeduidende groep: de meeste equivalent leefloners zijn wél ingeschreven in het vreemdelingenregister; voor diegenen die niet zijn ingeschreven in het vreemdelingenregister is een tewerkstelling niet/zelden toegelaten.

Door het bestaande verschil in staatstoelage bij een artikel 60§7-tewerkstelling van een jongere (< 25 jaar) kan dit bij de integratie van de personen met equivalent leefloon in de RMI-wet een bijkomende kost betekenen. Maar aangezien de harmonisatie extra verplichtingen op het gebied van inschakeling met zich meebrengt, lijkt het logisch om deze verhoogde staatstoelage te voorzien voor àlle RMI-gerechtigden (de huidige én de toekomstige).

Het grootste struikelblok is de “stand still”-bepaling bij de overdracht van deze materie naar de Gewesten in het kader van de zesde staatshervorming, temeer omdat elk Gewest voortaan zijn eigen regels kan voorzien, bijvoorbeeld het al dan niet beperken van de budgettaire enveloppe van de toelagen voor tewerkstelling van RMI-gerechtigden volgens artikel 60§7 of 61 OCMW-wet of nog in het kader van de regionale tewerkstellingsmaatregelen (Activa, doorstromingsprogramma, enz...).

Een onderzoek of de artikelen over de tewerkstellingsmaatregelen en de eraan verbonden staatstoelagen (artikel 36 en volgende RMI-wet) om de “stand still” te waarborgen niet moeten aangepast worden zou aangewezen zijn. Maar kan de federale overheid deze artikelen nog wel wijzigen zonder inbreuk op de bevoegdheden van een ander bestuursniveau?

Het advies van een grondwetspecialist ter zake kan nuttig (zelfs noodzakelijk) zijn.

5. Minder staatstoelage voor vreemdelingen met equivalent leefloon na (maximum) 5 jaar en tot aan hun inschrijving in het bevolkingsregister

Het huidige artikel 43 van de RMI-wet voorziet een staatstoelage van maximum vijf jaar aan 100% voor leefloners ingeschreven in het vreemdelingenregister. Dit zou betekenen dat, in de huidige stand van de wetgeving, voor een aantal personen die nu equivalent leefloon ontvangen het percentage van de staatstoelage zou “zakken” met name voor vreemdelingen:

- in het wachtregister (bv. de asielzoekers zonder code 207 en de Unieburgers met bijlage 19);
- die ambtshalve zijn afgevoerd van hun adres door de gemeente;
- die zijn afgevoerd wegens verlies van hun verblijfsrecht en die nog recht hebben op steun tot het einde van hun uitwijksbevel of tijdens een schorsend beroep (bijlage 35);
- die langer dan vijf jaar ingeschreven staan in het vreemdelingenregister.

Om te vermijden dat de integratie van de personen met equivalent leefloon in de RMI-wet een financiële achteruitgang betekent voor de OCMW's is een aanpassing van artikel 43 RMI-wet nodig.

Hierbij biedt de bewoording van artikel 1 van het MB 30 januari 1995 (van toepassing voor vreemdelingen niet ingeschreven in het bevolkingsregister) inspiratie: het bevat geen maximumtermijn van 5 jaar en ook geen voorwaarde van inschrijving in het vreemdelingenregister.

Voor het exacte tekstvoorstel ter zake met diverse varianten en hun budgettaire impact verwijzen we naar (artikel 43 in) het overzicht van aan te passen wetgeving⁸¹.

6. Overmacht

Bij de overgang van een 'gesloten' naar een 'open' personeel toepassingsgebied van de RMI-wet (zie hoofdstuk V. Hoe harmoniseren) zullen de arbeidsgerechten in gevallen van overmacht het OCMW niet langer veroordelen tot financiële hulp equivalent aan het leefloon maar tot leefloon.

Om te vermijden dat de OCMW's bij zo een gerechtelijke veroordeling (of andere situaties van overmacht, die de POD MI betoelaagt) om leefloon te geven een staatstoelage aan 100% verliezen bij een harmonisatie, is het belangrijk dat deze toelage (100%) behouden blijft.

7. Andere vormen van maatschappelijke dienstverlening in het MB van 30 januari 1995

Het is de bedoeling dat equivalent leefloners kunnen blijven genieten van de andere vormen van maatschappelijke dienstverlening (andere dan equivalent leefloon dus bedrag gelijk aan gewaarborgde gezinsbijslag, aansluitings- en bijdragekosten ziekenfonds, medische verstrekkingen, installatiekosten voor asielzoekers) die na de harmonisatie "overblijven" in het MB 30 januari 1995.

Daarom wordt, indien nodig, de omschrijving van de begunstigden van deze andere vormen van maatschappelijke dienstverlening in het MB 30 januari 1995 best aangepast.

⁸¹ Cf. infra Hoofdstuk VI. Overzicht van de artikelen die een aanpassing vereisen en concrete voorstellen.

8. Installatiepremie

De OCMW-wet voorziet een installatiepremie voor daklozen (artikel 57bis OCMW-wet, KB 21 september 2004).

In tegenstelling tot de RMI-wet hebben personen die verblijven in een openluchtrecreatief verblijf of een weekendverblijf geen recht op een installatiepremie op basis van de OCMW-wet.

Het KB stelt dat als twee of meer daklozen met equivalent leefloon zich op hetzelfde adres vestigen en één huishouden vormen, maar één installatiepremie wordt toegekend.

Ook personen met equivalent leefloon die een openluchtrecreatief verblijf of een weekendverblijf verlaten om een woonst te betrekken zullen door het voorstel recht op een installatiepremie hebben. En per gezin dat een woonst betreft zullen meerdere ex-dakloze gezinsleden met een equivalent leefloon een installatiepremie genieten.

Gevolgen harmonisatie	Leefloon (RMI-wet)	Equivalent leefloon->Leefloon (Wet 65)
Bij ongewijzigde RMI-wet en -besluit		
OCMW's met hoger percentage staatstoelage in functie van het aantal dossiers	ja	ja, misschien meer OCMW's -> misschien meerkost
Toelage personeelskosten	ja	ja -> meerkost
Bijzondere toelage	'enveloppe'	'enveloppe'
Tewerkstelling* Wie? Jonger dan 25 jaar: art. 60§7	elke RMI-er +25 % (artikel 37 RMI-wet)	elke RMI-er, ook zonder inschrijving in VR -> beperkte meerkost geen verhoging -> meerkost
Vreemdeling: 100% staatstoelage Na 5 jaar in VR Niet ingeschreven in VR	nee nee	meerkost voor OCMW's bij ongewijzigd art. 43 RMI-wet
Overmacht	nee	verschuiving kost: van wet 65 naar RMI-wet
'equivalent' gewaarborgde gezinsbijslag Aansluiting + bijdrage ziekenfonds Installatiekosten asielzoekers	-	Herdefiniëring begunstigden op resterende hulp betoelaagd in het MB 30 januari 1995
Installatiepremie	-	ja: -ook openluchtrecreatief en weekendverblijf -per dakloze persoon

*Zesde staatshervorming!

E. Relevant cijfermateriaal

De cijfers zijn afkomstig uit het statistisch rapport nr. 12 van september 2015. Deze statistieken zijn gebaseerd op de aanvragen tot terugbetaling die de OCMW's maandelijks indienen bij de POD MI. Enkel de dienstverlening van de OCMW's waarvoor een staatstoelage is voorzien, is hierin opgenomen.

Over heel België genomen is de verhouding van het aantal personen met een equivalent leefloon ongeveer 20% t.o.v. de gerechtigden op leefloon én equivalent leefloon (= per 5 leefloners is er 1 equivalent leefloner). Deze relatieve verhouding (leefloon of equivalent) kan verschillen per OCMW.

Equivalent leefloon volgens "het statuut" 2014:

- 91,6%: niet in het bevolkingsregister ingeschreven vreemdeling met recht op verblijf;
- 6,1%: asielzoekers;
- 2,3%: andere.

Uit deze cijfers blijkt dat de overgrote meerderheid vreemdelingen zijn, met recht op verblijf die niet in het bevolkingsregister zijn ingeschreven.

Terwijl de asielzoekers in 2006 nog 53% van de personen met equivalent leefloon vertegenwoordigden, is dit in 2014 gedaald tot 6,1%.

Uit diezelfde statistieken blijkt dat in 2014 inzake leeftijd:

- de -18-jarigen minder dan 1% van alle begunstigden van een equivalent vertegenwoordigden. Dit cijfer is interessant in het kader van een eventuele aanpassing van de leeftijdsvoorwaarde (in de RMI-wet);
- de 18-24-jarigen 25,2% vertegenwoordigen van alle begunstigden van een equivalent leefloon. Dit cijfer is relevant in het kader van de GPMI's: voor -25-jarigen wordt het RMI immers bij voorkeur gerealiseerd door een tewerkstelling en slechts indien dat niet mogelijk is door de toekenning van een leefloon gekoppeld aan een GPMI.

Volgens het rapport van de Karel de Grote-Hogeschool en de Universiteit Saint-Louis Bruxelles, voorgesteld op de Provinciale Ontmoetingsdagen in 2015, zou in de huidige praktijk nu al een bredere doelgroep betrokken worden dan de wettelijk voorziene. Zo sluiten de OCMW's nu reeds voor 36% van de personen met een equivalent leefloon een GPMI af.

De cijfers ontvangen van de POD MI per mail van 18 december 2015 geven ook een overzicht van de andere vormen van door de Staat betaalde steun met toepassing van de wet 65 m.b.t. het jaar 2014⁸².

De laatste lijn betreft de betalingen in het kader van het project Mediprima waarbij de Staat (via de KSZ) rechtstreeks de zorgverstrekkers betaalt. Het cijfer kan/zal wel nog wijzigen omdat de zorgverstrekkers 2 jaar de tijd hebben om te factureren.

⁸² Voor meer cijfermateriaal (over de jaren heen) en duiding: zie ook POD MI, statistisch rapport nr. 12, september 2015.

Type hulp	Euro
Ziekenfonds (bijdrage + regularisatie)	242.728,35
Gezinsbijslag (inclusief geboortepremie)	2.539.828,16
Huisvestingskosten	8.598,65
Onderhoudsgeld	17.496,66
Medische kosten (buiten ziekenhuis)	13.745.241,95
Medische kosten (in ziekenhuis)	23.572.781,40
Medische kosten (in ziekenhuis) via HZIV	19.630.915,70

Hoofdstuk V : Hoe harmoniseren

A. Herinnering aan de krijtlijnen opgelegd in het kader van het harmonisatieproject

- Het lastenboek preciseert dat deze studie in het bijzonder: “een onderzoek van de gelijktijdig te wijzigen artikelen in de RMI-wet van 26 mei 2002, de wet van 2 april 1965 en de organieke wet van 8 juli 1976 van de OCMW's, alsmede in de verschillende KB's en de daaraan verbonden MB's” moet bevatten.

In het kader van deze studie hebben we geprobeerd om, naast het opmaken van een overzicht, direct ook al concrete voorstellen te formuleren voor wettelijke en reglementaire wijzigingen.

Maar voor de opmaak van een dergelijk overzicht (en, a fortiori, voor het formuleren van concrete voorstellen) is het vereist om vooraf de methode(s) te bepalen waarmee de gewenste harmonisatie best zou gerealiseerd worden.

Op welke manier deze harmonisatie ook tot stand zou komen, er zal in elk geval steeds moeten rekening gehouden worden met de twee opgelegde en nauw met elkaar verbonden krijtlijnen in het kader van dit project:

- Ervoor zorgen dat het project **geen enkele nieuwe categorie creëert** van begunstigten van financiële dienstverlening *sensu lato* toegekend door de OCMW's en waarvoor de Staat momenteel een staatstoelage toekent (in het kader van de RMI-wet en/of de OCMW-wet), maar ook **geen categorieën van begunstigten afschaft** die momenteel bestaan (**doelstelling van de “status quo” in termen van geholpen personen**)⁸³;
- Ervoor zorgen dat **alle categorieën begunstigten** op financiële maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon waarvoor de Staat momenteel een toelage toekent voortaan **inbegrepen** zijn in het toepassingsgebied *ratione personae* van de RMI-wet (**doelstelling van de administratieve vereenvoudiging**); het behoud van bepaalde categorieën van begunstigten die nog steeds zouden genieten van een maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon (betoelaagd door de Staat) zou het behoud van twee systemen en van twee procedures van terugbetaling tot gevolg hebben, wat zou ingaan tegen de doelstelling van de gewenste administratieve vereenvoudiging in het regeerakkoord.

⁸³ Idealiter wordt ook een financieel “status quo” bereikt (doelstelling van **“budgettaire neutraliteit”**), wetend dat in elk geval het regeerakkoord niet toelaat om de huidige terugbetalingspercentages in vraag te stellen.

B. Algemene theoretisch denkbare pistes

Om het doel van de harmonisatie van de systemen van het RMI en de (financiële) maatschappelijke dienstverlening (equivalent aan het leefloon) te bereiken, zijn er volgens ons in theorie, twee grote pistes denkbaar om wetgevend in te grijpen:

1. Een wetgevende tussenkomst voor een fusie van de twee bestaande wettelijke systemen tot één enkele nieuwe reglementering.

Zelfs al is zo'n project in principe aantrekkelijk en eventueel wenselijk op middellange of lange termijn, lijkt ons dit niet realiseerbaar in de termijn bepaald door de Overheid (namelijk vóór het einde van deze legislatuur); eveneens laat de termijn voor het realiseren van deze studie niet toe om deze piste grondiger te onderzoeken.

2. Een wetgevende tussenkomst voor een "integratie" van de huidige begunstigden op financiële maatschappelijke dienstverlening (equivalent aan het leefloon) in de begunstigden opgesomd in de wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie.

Deze piste lijkt ons realiseerbaar in het tijdsbestek bepaald door de Overheid.

Een "integratie" van de huidige begunstigden op financiële maatschappelijke dienstverlening in de RMI-wet (en niet omgekeerd⁸⁴) lijkt ons overigens omwille van de volgende diverse redenen logisch:

- Zowel de wetgever als de rechtspraak en de rechtsleer hebben altijd toegestaan dat het recht op RMI primeert en prioritair moet onderzocht worden in verhouding tot het recht op financiële maatschappelijke dienstverlening, die enkel tussenkomt in vervanging of in aanvulling op het RMI, met name voor personen met een legaal verblijf maar die niet voldoen aan de nationaliteitsvoorwaarde in de RMI-wet; een eventuele integratie zou dus ook volgens diezelfde logica tot stand moeten komen;
- De RMI-wet integreert reeds de belangrijkste waarborgen voor de burgers voorzien in het Handvest van de Sociaal Verzekerde, wat momenteel niet zo is in de *huidige tekst* van de OCMW-wet⁸⁵.
- Meer algemeen voorziet de RMI-wet een zekerder kader voor de begunstigden en een meer gestructureerd kader voor de maatschappelijk werkers, met meer "objectieve" toekenningsvoorwaarden, met name voor het berekenen van de bestaansmiddelen, dan in de OCMW-wet.⁸⁶
- De RMI-wet lijkt meer op één lijn te zitten met de politieke visie van de opeenvolgende regeringen sinds het politieke project van de "verzorgingsstaat" plaats heeft geruimd voor de "actieve welvaartsstaat" (waarvan de wet van 2002 trouwens een voorbeeld is);
- Enz.

⁸⁴ Dit zou een derde werkhypothese kunnen zijn, die niet uitgewerkt wordt in het kader van de huidige studie.

⁸⁵ Zelfs al past het om te signaleren dat met een wet van 10 maart 2005 (Belgisch staatsblad 06/06/2005), de wetgever het Handvest van de Sociaal Verzekerde van toepassing heeft gemaakt op maatschappelijke dienstverlening (zie artikel 2,1° e, van de wet van 11 april 1995).

⁸⁶ Het begrip "menselijke waardigheid" is een notie beladen met meer subjectiviteit, wat trouwens bekritiseerd werd door de afdeling wetgeving van de Raad van State, bij het onderzoek van het ontwerp van de OCMW-wet.

We onderzoeken hierna dus de algemene piste nr. 2.

We zullen zien dat verschillende opties soms denkbaar zijn in het kader van deze algemene piste. De voor- en nadelen van elke optie zullen eveneens onderzocht worden. Aan het eind van deze analyse zullen we de optie uiteenzetten die ons het meest conform lijkt aan de wens van het regeerakkoord en die juridisch en concreet realiseerbaar zou zijn binnen het vastgelegde tijdsbestek.

We beschrijven ten slotte deze optie uitvoerig door een overzicht van de artikelen die moeten aangepast worden en we formuleren meerdere denkbare tekstvoorstellen.

C. Algemeen weerhouden piste: de harmonisatie door de “integratie” van de huidige begunstigten van financiële maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon in de wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie

1. Voorafgaande analyse

1.1. Onderzoek van de verenigbaarheid bij een “fusie” van de toekenningsvoorwaarden van het RMI en van de financiële maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon

De beoogde integratie vereist een “fusie” van de toekenningsvoorwaarden eigen aan de twee bestaande systemen, maar op zo’n manier dat deze fusie de integratie toelaat van de begunstigten op maatschappelijke dienstverlening in de RMI-wet, rekening houdend met het specifieke karakter van het systeem van de OCMW-wet om zo te komen tot een harmonisatie van de systemen die de twee eerder genoemde krijtlijnen respecteert.

Voorafgaandelijk moeten we de bestaande verenigbaarheden (of onverenigbaarheden) bepalen tussen de voorwaarden eigen aan elk systeem, die we hier zeer beknopt in herinnering brengen⁸⁷.

1.1.1. RMI-wet

De wetgever bepaalde in 2002 uitdrukkelijk dat “elke persoon recht heeft om maatschappelijke integratie”⁸⁸, maar preciseerde niettemin dat om het recht op maatschappelijke integratie te kunnen genieten, deze “persoon” tegelijkertijd de 6 voorwaarden moet vervullen opgesomd in artikel 3 van de RMI-wet⁸⁹, namelijk:

- Een voorwaarde van werkelijke verblijfplaats in België, in de door de Koning te bepalen zin⁹⁰;
- Een leeftijdsvoorwaarde (ofwel meerderjarig zijn of gelijkgesteld met een meerderjarig persoon overeenkomstig artikel 7 van de wet);
- Een nationaliteitsvoorwaarde (ofwel behoren tot één van de categorieën personen opgesomd in artikel 3,3°);
- Een voorwaarde inzake (onvoldoende) bestaansmiddelen;
- Een voorwaarde van werkbereidheid (tenzij in geval van gezondheids-of billijkheidsredenen);
- Een voorwaarde om zijn rechten te laten gelden op sociale uitkeringen.

Aan deze zes voorwaarden voegt de RMI-wet een zevende⁹¹ facultatieve voorwaarde toe die stelt dat van betrokkene gevergd kan worden dat hij zijn rechten laat gelden t.a.v. onderhoudsplichtigen limitatief opgesomd in de wet.

⁸⁷ Voor een meer gedetailleerd onderzoek van deze voorwaarden, cf. supra, Hoofdstuk II. A. en Hoofdstuk III.

⁸⁸ Artikel 2

⁸⁹ Artikel 3,1° - 6°

⁹⁰ Overeenkomstig artikel 2 van het KB 11 juli 2002 “wordt geacht zijn werkelijke verblijfplaats in België te hebben in de zin van artikel 3, 1°, van de wet, degene die gewoonlijk en bestendig op het grondgebied van het Koninkrijk verblijft, zelfs als hij niet over een woonst beschikt of niet is ingeschreven in de bevolkingsregisters bedoeld in artikel 1, § 1, 1°, van de wet van 19 juli 1991 betreffende de bevolkingsregisters, voorzover hij op het grondgebied van het Rijk mag verblijven.” We zullen verder zien dat dit laatste deel van de zin van bijzonder belang is in het kader van dit harmonisatieproject.

⁹¹ Artikel 4.

1.1.2. OCMW-wet

Uit artikel 1 van de OCMW-wet volgt de basisvoorwaarde om “niet in de mogelijkheid te zijn een leven te leiden dat beantwoordt aan de menselijke waardigheid”. Het begrip “menselijke waardigheid”, niet gedefinieerd in de wet, wordt meestal gereduceerd tot een financieel begrip van “**staat van behoefte**”. Deze voorwaarde benadert dus sterk de **voorwaarde van (on)voldoende bestaansmiddelen**, in artikel 3,4° van de RMI-wet.

De rechtsleer en de rechtspraak weerhouden ook een andere basisvoorwaarde, namelijk een **werkelijke verblijfplaats in België**. Deze voorwaarde benadert dus de voorwaarde inzake verblijf in artikel 3,1° van de RMI-wet, evenwel met een nuance: het betreft hier een aanwezigheid, gewoonlijk en bestendig op het grondgebied, maar in de “fysieke” betekenis van het begrip, terwijl de RMI-wet er een dimensie van **machtiging tot verblijf**⁹² aan toevoegt. Met deze specificiteit zal rekening moeten worden gehouden. Maar nu al is het criterium van legaal verblijf (of juist van illegaal verblijf) niet afwezig in de wetgeving m.b.t. de “maatschappelijke dienstverlening”, wel integendeel⁹³.

Overigens, artikel 60§3, lid 2 van de OCMW-wet bepaalt dat de financiële hulpverlening bij beslissing van het centrum **kan** worden onderworpen aan de voorwaarden vermeld in de artikelen 3,5° (**werkbereid zijn tenzij gezondheids-of billijkheidsredenen**), 3,6° (**zijn rechten laten gelden op sociale uitkeringen**), 4 (**zijn rechten laten gelden t.a.v. bepaalde onderhoudsplichtigen**), 11 en 13§2 (afsluiten van een GPMI). De OCMW's passen in de praktijk deze voorwaarden reeds vaak toe.

In tegenstelling tot de RMI-wet, voorziet de OCMW-wet **geen leeftijdsvoorwaarde**.

Ten slotte bepaalt de OCMW-wet **geen nationaliteitsvoorwaarde sensu stricto**. Niettemin voerde de wetgever door de jaren heen **situaties in van uitsluiting of beperking** van het recht op een financiële maatschappelijke dienstverlening voor bepaalde categorieën vreemdelingen. Er zijn momenteel dus categorieën personen die, omwille van hun statuut, uitgesloten zijn⁹⁴ van het toepassingsgebied *ratione personae* van de OCMW-wet, op zijn minst van de “volledige maatschappelijke dienstverlening” in de zin van artikel 57,§1 van de wet.

Deze uitsluitingen en beperkingen worden vermeld in de artikelen 57§2, 57ter, 57quinquies en 57sexies van de OCMW-wet⁹⁵:

Artikel 57§2 preciseert, grosso modo, dat de taak van het OCMW beperkt is tot:

- Het verlenen van **dringende medische hulp**, voor een vreemdeling die illegaal in het Rijk verblijft;
- Het vaststellen van de staat van behoefte doordat de ouders hun onderhoudsplicht niet nakomen of niet in staat zijn die na te komen, wanneer het gaat om een vreemdeling jonger dan 18 jaar die met zijn ouders illegaal in het Rijk verblijft. In dit geval wordt de maatschappelijke dienstverlening beperkt tot de **materiële hulp** die onontbeerlijk is voor de ontwikkeling van het kind en wordt uitsluitend verstrekt in een federaal opvangcentrum beheerd door Fedasil.

⁹² Cf supra voetnoot 90

⁹³ Cf. infra, punt 5

⁹⁴ Uitsluiting soms tijdelijk en/of beperkt.

⁹⁵ Over deze bepalingen, zie eveneens supra, Hoofdstuk III.B.3. en C.

Het fundamentele criterium voor de toepassing van dit artikel is dus het “**illegaal verblijf**”, zonder dat de OCMW-wet⁹⁶ dit begrip evenwel definieert, behalve wat de asielzoeker betreft⁹⁷.

Deze omschrijving is in ieder geval niet te verwarren met de omschrijving van onregelmatig verblijf, die de situatie kenmerkt van een persoon die, hoewel hij de voorwaarden vervult voor toegang of verblijf op het grondgebied, niet beschikt over een titel (*instrumentum*) dat het recht vaststelt. De persoon met een “onregelmatig verblijf” verblijft dus, *sensu stricto*, niet “illegaal”. Meer nog, er bestaat een nuance tussen enerzijds de omschrijving “machtiging tot verblijf” in de zin van het hierboven vermeld artikel 2 van het RMI-besluit en anderzijds de omschrijving “verblijf dat niet illegaal is” in de zin van artikel 57§2 van de OCMW-wet.

Die nuances zullen in overweging moeten worden genomen bij de formulering van concrete harmonisatievoorstellen.

Merk eveneens op dat artikel 57§2, lid 5 bepaalt dat de maatschappelijke dienstverlening aan een vreemdeling die werkelijk steuntrekkende was op het ogenblik dat hem een bevel om het grondgebied te verlaten werd betekend, met uitzondering van de dringende medische hulpverlening, wordt stopgezet de dag dat de vreemdeling daadwerkelijk het grondgebied verlaat, en ten laatste de dag van het verstrijken van de termijn van het bevel om het grondgebied te verlaten.

Ten slotte past het om eraan te herinneren dat een reeks personen die, hoewel ze illegaal verblijven, genieten van een financiële maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon als gevolg van een rechterlijke beslissing⁹⁸. In bepaalde situaties hebben de arbeidsgerechten namelijk gemeend dat artikel 57§2 van de OCMW-wet niet kon toegepast worden. De situaties die algemeen worden toegelaten betreffen de gevallen van de onmogelijkheid tot terugkeer omwille medische⁹⁹, administratieve¹⁰⁰ of “familiale” redenen¹⁰¹. Op basis van een dergelijke veroordeling¹⁰², betaalt de Belgische Staat de aldus toegekende maatschappelijke dienstverlening terug.

⁹⁶ Merk op dat de hierboven vermelde wet van 15 december 1980 het illegaal verblijf definieert als: “de aanwezigheid op het grondgebied, van een vreemdeling die niet of niet langer voldoet aan de voorwaarden voor de toegang tot of het verblijf op het grondgebied” (artikel 1,4°);

⁹⁷ Inderdaad: art. 57, §2, alinea 4 bepaalt dat “Een vreemdeling die zich vluchteling heeft verklaard en heeft gevraagd om als dusdanig te worden erkend, illegaal verblijft in het Rijk wanneer de asielaanvraag is geweigerd en aan de betrokken vreemdeling een uitvoerbaar bevel om het grondgebied te verlaten is betekend”.

⁹⁸ Het gaan hier over praetoriaanse rechtspraak.

⁹⁹ Cf. de arresten van het Grondwettelijk Hof nr. 80/99 van 30 juni 1999 en nr. 194/2005 van 21 december 2005, alsook het arrest “Abdida” van het Europese Hof van Justitie van 18.12.2014.

¹⁰⁰ Cf. Cass. 18 december 2000 (toepassing van het begrip ‘overmacht’): een tamelijk frequent voorbeeld betreft de erkende staatloze die nog niet beschikt over een machtiging tot verblijf (in principe toegekend in het kader van het artikel 9bis). Merk evenwel de tegenstellingen op in de “lacune” arresten van het Grondwettelijk Hof (198/2009 van 17 december 2009 en 01/2012 van 11 januari 2012) en de arresten van het Hof van Cassatie (5 november 2012, S.12.0020.F).

¹⁰¹ Bijvoorbeeld de illegale ouder van een Belgisch kind of van een kind van een andere nationaliteit die hier wel legaal verblijft (de uitzetting van ouders met of zonder hun kinderen vormt meestal een schending van artikel 8 van het EVRM en van artikel 22 van de Grondwet).

¹⁰² Merk op dat momenteel de Staat aanvaardt, zonder dat er een veroordeling is door de arbeidsrechtbank, om een toelage te verlenen aan het OCMW dat een financiële maatschappelijke dienstverlening heeft toegekend aan een vreemdeling aan wie een bevel om het grondgebied te verlaten is betekend en die genoten heeft van een verlenging van het bevel om het grondgebied te verlaten omwille van een zwangerschap, een geboorte of meer algemeen omwille van medische redenen en dit tijdens de duur van de verlenging van het bevel om het grondgebied te verlaten (cf. FAQ’s op de site van de POD MI).

Artikel 57ter van de OCMW-wet preciseert in hoofdzaak dat maatschappelijke dienstverlening niet verschuldigd is:

- Aan asielzoekers aan wie als verplichte plaats van inschrijving een opvangstructuur is toegewezen (code 207) slechts in deze opvangstructuur gebruik maken of kunnen gebruik maken van opvang in de vorm van materiële hulp;
- Aan asielzoekers uitgesloten van het recht op opvang in toepassing van artikel 4 van de “Opvangwet” (worden bedoeld personen die meervoudige asielaanvragen hebben ingediend en ook zij die de opvangstructuur zonder toelating verlaten of die weigeren gebruik te maken van de hen toegewezen opvangstructuur waar ze kunnen genieten van materiële hulp).

Artikel 57quinquies vermeldt momenteel dat de maatschappelijke dienstverlening niet verschuldigd is aan onderdanen van lidstaten van de Europese Unie en hun familieleden gedurende de eerste drie maanden van het verblijf of, in voorkomend geval, de langere periode, zoals bedoeld in artikel 40§4, lid 1, 1° van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen¹⁰³, noch is het verplicht om vóór de verwerving van het duurzame verblijfsrecht steun voor levensonderhoud toe te kennen.

In zijn arrest 95/2014 van 30 juni 2014 oordeelde het Grondwettelijk Hof dat artikel 57quinquies strijdig is met de Grondwet, in zoverre het de OCMW's toelaat dringende medische hulp te weigeren aan de geviseerde personen en in zoverre het van toepassing is op werknemers (al dan niet in loondienst) en hun familieleden. De omzendbrief van de POD MI van 5 augustus 2014¹⁰⁴ verduidelijkt de gevolgen van dit arrest.

In dit opzicht zou het huidige harmonisatieproject een opportuniteit kunnen zijn om de wettekst en/of bepaalde interpretaties ervan, aan te passen om zich te voegen naar de onderrichtingen van de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof. We gaan later in op enkele denkpijlen hieromtrent¹⁰⁵.

Artikel 57sexies ten slotte, bepaalt dat de maatschappelijke dienstverlening niet verschuldigd is aan de vreemdeling die gemachtigd werd tot een verblijf op basis van artikel 9bis van de bovenvermelde wet van 15 december 1980, omwille van een arbeidskaart B of een beroepskaart. Zelfs als dit niet duidelijk uitkomt in de tekst van deze wet, geldt deze uitsluiting van het recht op maatschappelijke dienstverlening enkel zolang de betrokken vreemdeling een machtiging tot beperkt verblijf in België (A kaart) bezit¹⁰⁶.

Deze bepaling maakte het voorwerp uit van een beroep tot vernietiging en van een prejudiciële vraag bij het Grondwettelijk Hof. Met zijn arresten 131/2015 (na annulatieberoep) en 133/2015 (op prejudiciële vraag) van 1 oktober 2015 heeft het Grondwettelijk Hof:

- artikel 57sexies vernietigd in zoverre het aan de OCMW's toelaat om dringende medische hulp te weigeren aan vreemdelingen beoogd in deze bepaling (arrest 131/2015);
- voor recht gezegd dat artikel 57sexies artikel 23 van de Grondwet schendt (arrest 133/2015).

¹⁰³ Deze bepaling viseert de situatie van de werkzoekende die niet van maatschappelijke dienstverlening kan genieten zolang hij dit statuut heeft of zolang hij geen permanent verblijfsrecht heeft gekregen.

¹⁰⁴ Cf. eveneens, supra Hoofdstuk III.B.3.

¹⁰⁵ Cf. infra Hoofdstuk VII.A.

¹⁰⁶ Cf. omzendbrief van 10 juli 2013 betreffende de programmawet van 28 juni 2013, blz. 2.

Het huidige harmonisatieproject zou dus een gelegenheid kunnen bieden om alle juridische gevolgen te trekken uit deze twee arresten van het Grondwettelijk Hof. We gaan later in op enkele denkpistes hieromtrent¹⁰⁷.

1.1.3. Eerste conclusies

Uit de analyse die voorafgaat kunnen volgens ons vier besluiten worden getrokken.

Ten eerste, er bestaat momenteel geen onverenigbaarheid tussen de twee systemen betreffende de voorwaarden vermeld in de RMI-wet:

- In artikel 3,4° (**bestaansmiddelenvoorwaarde**);
- In artikel 3,5° (**werkbereid zijn behalve gezondheids-of billijkheidsredenen**¹⁰⁸);
- In artikel 3,6° (**zijn rechten laten gelden op sociale uitkeringen**);
- In artikel 4 (**zijn rechten laten gelden t.a.v. bepaalde onderhoudsplichtigen**).

De huidige reglementering voorziet immers reeds de mogelijkheid om deze voorwaarden op te leggen aan de begunstigden van financiële maatschappelijke dienstverlening. In de praktijk gebruiken de OCMW's deze mogelijkheid geregeld. In die zin, zelfs al zal de harmonisatie als gevolg hebben dat het naleven van bovenvermelde voorwaarden¹⁰⁹ automatisch verplicht¹¹⁰ wordt voor de huidige begunstigden van financiële maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon, zal de harmonisatie een praktijk die reeds verankerd is binnen de meeste OCMW's wettelijk bekrachtigen.

Een aanpassing van de huidige tekst van die voorwaarden in de RMI-wet is bovendien niet noodzakelijk. Daarentegen kan bij gelegenheid de vraag over het behoud van artikel 60§3 van de OCMW-wet worden gesteld¹¹¹.

Ten tweede, bestaat er momenteel een belangrijk verschil tussen beide systemen wat betreft de **leeftijdsvoorwaarde**. Er zal dus een juridische oplossing moeten worden gevonden om de huidige begunstigden van financiële maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon (betoelaagd door de Belgische Staat)¹¹², die minderjarig zijn zonder echter gelijkgesteld te zijn in de zin van artikel 7 van de RMI-wet, niet uit te sluiten omwille van de leeftijd. In het tegenovergestelde geval zouden die personen niet kunnen genieten van het RMI maar zullen ze nog altijd aanspraak kunnen maken op een maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon. Een systeem van maatschappelijke dienstverlening zou dus blijven bestaan voor die personen, wat strijdig zou zijn met het hoofddoel van de harmonisatie en met de krijtlijnen in punt A hierboven.

¹⁰⁷ Cf. infra Hoofdstuk VII.B.

¹⁰⁸ De onmogelijkheid om legaal te werken (bijvoorbeeld voor een vreemdeling in precair verblijf) kan een billijkheidsreden vormen in de zin van artikel 3, 5°. Noteer dat voor een vreemdeling met precair verblijf het bewijs van werkbereidheid ook kan blijken uit het volgen van een taalles, een vorming, enz.

¹⁰⁹ Met uitzondering van het laten gelden van de rechten t.a.v. de onderhoudsplichtigen die in beide systemen een facultatieve voorwaarde blijft.

¹¹⁰ Het verplichtend toepassen van de voorwaarden zal ook een einde maken aan de moeilijkheden en controverses in de rechtspraak m.b.t. de noodzaak om al dan niet een formele beslissing te nemen (alsook over de inhoud van een dergelijke beslissing) wanneer men toepassing maakt van art. 60§3 OCMW-wet.

¹¹¹ Cf. infra Hoofdstuk VI.D.

¹¹² Zo bepaalt art. 5, 3° van de wet 65 dat de Belgische Staat de kosten van de maatschappelijke dienstverlening toegekend aan een minderjarige terugbetaalt. Het gaat om een minderjarige die geboren is uit een onbekende vader en moeder; een natuurlijk kind dat door geen van zijn beide ouders is erkend; een kind van Belgische nationaliteit dat bij de geboorte werd verlaten en waarvan de moeder niet ingeschreven was in het bevolkingsregister. Bovendien bepaalt art. 1, alinea 5 van het Ministerieel Besluit van 30 januari 1995 dat de behoeftige minderjarige over wie niemand het ouderlijk gezag en de voogdij of het materieel toezicht uitoefent wordt gelijkgesteld met een meerderjarige voor wie de maatschappelijke dienstverlening wordt terugbetaald door de Belgische Staat (cf. lid 1 van dit art. 1)

Meerdere oplossingen lijken ons mogelijk:

- Een eerste concreet voorstel zou zijn om artikel 7 van de wet te wijzigen door de gevallen van gelijkstellingen uit te breiden tot alle categorieën minderjarigen, die, in toepassing van de wet 65 en zijn uitvoeringsbesluiten, momenteel aanspraak kunnen maken op maatschappelijke dienstverlening die betoelaagd wordt door de Belgische Staat. In voorkomend geval zou het opportuun kunnen zijn om te onderzoeken of deze “nieuwe” gevallen van gelijkstellingen nog actueel zijn¹¹³ en of ze niet samengevoegd of helemaal geherformuleerd zouden kunnen worden, met het oog op rationalisering, leesbaarheid.

Het huidige harmonisatieproject zou ook een opportuniteit kunnen zijn om later enkele denkpistes te overwegen om de leeftijdsvoorwaarde te laten overeenstemmen met de situaties die zich werkelijk voordoen in onze huidige samenleving¹¹⁴.

- Een tweede concreet voorstel zou daarentegen kunnen zijn om de voormelde categorieën minderjarigen in de OCMW-wet te behouden en niet in de RMI-wet, met het huidige systeem van betoelaging zoals voorzien in de wet 65 en zijn uitvoeringsbesluiten. Deze keuze voor het huidige *status quo* zou gerechtvaardigd kunnen worden om volgende redenen:
 - Het beperkt aantal personen op wie dit momenteel betrekking heeft (1%)¹¹⁵;
 - Risico, ingeval van gelijkstelling in het kader van de leeftijdsvoorwaarde, om een substantiële toename te veroorzaken van de RMI-aanvragen (en van het leefloon) door of voor minderjarigen voor wie de dienstverlening van het OCMW, volgens de wil van de wetgever, in principe residuair moet blijven¹¹⁶;
 - De wil om, in het licht van het RMI, geen discriminatie te creëren tussen Belgische minderjarigen en minderjarige vreemdelingen;
 - De vaststelling dat er in elk geval een residuair mechanisme voor betoelaging in de wet 65 behouden zal moeten blijven, voor de andere vormen van maatschappelijke dienstverlening andere dan de maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon.

Ten derde, zal er ook een juridische oplossing moeten gevonden worden voor de **verblijfsvoorwaarde** om rekening te houden met de bestaande nuance tussen enerzijds het begrip “gemachtigd tot verblijf” in de zin van artikel 2 van het RMI-besluit en anderzijds het begrip van “verblijf dat niet illegaal is” in de zin van artikel 57§2 van de OCMW-wet.

Als namelijk in het kader van de harmonisatie, het huidige begrip in artikel 2 van het RMI-besluit zou moet behouden blijven, zou het niet mogelijk zijn om bepaalde categorieën vreemdelingen die hoewel ze niet illegaal verblijven in de zin van artikel 57§2, niet formeel zijn “gemachtigd tot verblijf” (bv. een erkende staatloze maar zonder verblijfstitel of elke illegaal verblijvende vreemdeling die “onuitwijsbaar” is verklaard om medische reden of overmacht, als gevolg van een rechterlijke beslissing; titularis van een bijlage 35, zelfs van een bijlage 15 in bepaalde gevallen, enz.).

¹¹³ Denk namelijk aan de hypothese van “een natuurlijk kind niet erkend door de ene of de andere ouder”. Het burgerlijk recht maakt geen onderscheid meer tussen wettelijke en natuurlijke kinderen en de afstamming – althans zeker t.a.v. de moeder – is niet meer afhankelijk van een formele akte van erkenning (de afstamming wordt aangetoond door de bevalling – erkenning uit hoofde van de wet).

¹¹⁴ Cf. infra hoofdstuk VII.C.

¹¹⁵ Cf. supra hoofdstuk IV.E.

¹¹⁶ In verhouding tot de dienstverlening die moet verschaft worden door de onderhoudsplichtigen (ouders) of door de Gemeenschappen, bevoegd voor jeugdhulp.

Aangezien ze niet voldoen aan de verblijfsvoorwaarde in de huidige vorm zouden die personen niet kunnen genieten van het RMI maar zullen ze echter nog aanspraak kunnen maken op een maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon (betoelaagd door de Belgische Staat). Een systeem van maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon zou dus blijven bestaan, wat strijdig zou zijn met de algemene doelstelling van de harmonisatie en de krijtlijnen in punt A hierboven¹¹⁷.

Het zou dus wenselijk zijn om het criterium te vervangen van “gemachtigd zijn tot verblijf”, verbonden aan de verblijfsvoorwaarde via artikel 2 van RMI-besluit, door die van “niet illegaal verblijven”, naar het voorbeeld van de tekst van artikel 57,§2 van de OCMW-wet.

De concrete oplossing die ons het meest adequaat lijkt, is om in artikel 2 van het RMI-besluit de voorwaarde betreffende “de machtiging tot verblijf” te schrappen en om gelijktijdig de voorwaarde “niet illegaal verblijven” in te voeren in de nationaliteitsvoorwaarde in de RMI-wet, wat de weerhouden vorm ervan ook zou worden.

Ten vierde, het belangrijkste verschil tussen beide systemen is enerzijds de **“nationaliteitsvoorwaarde” bij RMI** en anderzijds de **“situaties van beperking en uitsluiting verbonden aan het statuut van de persoon” bij maatschappelijke dienstverlening**.

Er zal een juridische oplossing moeten worden gevonden om een volledige harmonisatie te bereiken, met respect voor de krijtlijnen in punt A hierboven. Dit vormt zeker één van de meest delicate aspecten van deze studie, dat zal verplichten om (bijna) het gehele toepassingsgebied *ratione personae* van de RMI-wet te herdenken. Immers, de overgrote meerderheid van personen die momenteel aanspraak maken op een financiële maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon zijn personen van vreemde nationaliteit die geen aanspraak kunnen maken op het RMI precies omdat ze niet voldoen aan de nationaliteitsvoorwaarde. Het is dus hoofdzakelijk door het herformuleren van deze voorwaarde (en dus van het voornaamste deel van het toepassingsgebied *ratione personae*) dat de geplande harmonisatie zal moeten gerealiseerd worden.

In dit opzicht zijn verschillende “systemen” denkbaar. We onderzoeken ze hieronder.

1.2. Nationaliteitsvoorwaarde en toepassingsgebied *ratione personae*: “open systeem” versus “gesloten systeem”

1.2.1. Het “gesloten systeem” ingevoerd door de RMI-wet

Zoals onderzocht in het vorige punt is de **nationaliteitsvoorwaarde** één van de 6 verplichte voorwaarden bij RMI. In dit opzicht heeft de wetgever gekozen voor een limitatieve opsomming van de personen die behoren tot het toepassingsgebied *ratione personae* van de RMI-wet.

De wetgever heeft dus gekozen voor een systeem dat wij in het kader van deze studie hebben benoemd als het **“gesloten systeem”** dat erin bestaat om het toepassingsgebied *ratione personae* van de RMI-wet te bepalen door een limitatieve opsomming in de wet van de categorieën personen die in aanmerking komen om van het RMI te genieten.

Met andere woorden, enkel de in de wet opgesomde categorieën personen kunnen aanspraak maken op het RMI (voor zover de andere toekenningsvoorwaarden voldaan zijn); a contrario, diegenen die niet opgenomen zijn in deze opsomming zijn uitgesloten van RMI.

¹¹⁷ Merk op dat in theorie deze optie denkbaar blijft maar met de gevolgen die we beschreven hebben.

1.2.2. Het “open systeem” ingevoerd door de OCMW-wet

In tegenstelling tot het systeem toegepast in de RMI-wet, heeft de wetgever in 1976 voorrang gegeven aan een benadering die we in het kader van deze studie benoemd hebben als het “**open systeem**”, dat als uitgangspunt heeft dat elke persoon recht heeft op maatschappelijke dienstverlening die hem moet toelaten een leven te leiden dat beantwoordt aan de menselijke waardigheid, met uitzondering van de gevallen limitatief opgesomd in de wet, waarin bepaalde categorieën personen zijn uitgesloten (soms tijdelijk) van het recht op maatschappelijke dienstverlening of hun recht beperkt zien (tot dringende medische hulp) of slechts recht hebben volgens bepaalde modaliteiten (materiële hulp ten laste van Fedasil).

De uitzonderingen of beperkingen van het principe van de “volledige maatschappelijke dienstverlening” waarvan “elke persoon” in principe kan genieten, zijn opgesomd in de artikelen 57§2, 57ter, 57quinquies en 57sexies van de OCMW-wet.

Met andere woorden, in het kader van de OCMW-wet, zijn enkel de in de wet limitatief opgesomde categorieën uitgesloten van het recht op financiële maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon; *a contrario*, diegenen die niet zijn opgenomen in deze opsomming kunnen aanspraak maken op financiële maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon.

1.2.3. Besluit: welk “systeem” in het kader van de harmonisatie?

Optie 1: toepassing van het “gesloten systeem”

Bij de keuze voor het “gesloten systeem”, moeten, via de nationaliteitsvoorwaarde, de categorieën worden uitgebreid die momenteel genieten van RMI, door de huidige begunstigden van financiële maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon te integreren in het toepassingsgebied *ratione personae* van de RMI-wet.

Het lijkt een logische optie om over te gaan tot een “integratie” van de begunstigden in de RMI-wet. Zo zou men het systeem behouden dat van kracht is bij RMI.

Een limitatieve opsomming biedt trouwens het voordeel om duidelijk de categorieën te bepalen die in aanmerking komen voor RMI. De steunvrager maakt er al dan niet deel van uit.

Als het RMI enkel open staat voor een klein aantal categorieën, is dit eenvoudig toe te passen. Maar de werkwijze met de opsomming wordt veel minder leesbaar en toepasbaar als het aantal categorieën in zeer belangrijke mate toeneemt door de harmonisatie. Het fundamentele principe in de OCMW-wet is dat elke persoon recht heeft op maatschappelijke dienstverlening, ongeacht zijn statuut behalve de uitdrukkelijk uitgesloten categorieën. Het kort schematisch overzicht met de verschillende bestaande categorieën vreemdelingen die in België verblijven¹¹⁸, toont de complexiteit van een exhaustieve opsomming in de wet van al die categorieën....

¹¹⁸ Cf. supra Hoofdstuk III.E.

Het vreemdelingenrecht, trouwens nauw verbonden met het recht op maatschappelijke dienstverlening sinds 1992, is een domein van het recht dat permanent in beweging is. Elk nieuw statuut of elke nieuwe interpretatie van een bestaand statuut¹¹⁹ zou de wetgever verplichten tot een wetswijziging, terwijl men de logheid van zo'n procedure kent... Zeker, het is denkbaar dat de wetgever de bevoegdheid delegeert aan de Koning om het toepassingsgebied *ratione personae* van de RMI-wet te bepalen. Maar zou een dergelijke algemene delegatie over een essentiële voorwaarde van het RMI juridisch aanvaardbaar zijn? Zou dat wenselijk zijn?

Zelfs als het antwoord op deze vragen bevestigend is, kan een eenvoudige wijziging van een koninklijk besluit eveneens lang duren. Terwijl, in afwachting, in geval van beroep bij de arbeidsgerechten, die personen die nog niet genieten van het RMI toch aanspraak kunnen maken op een financiële maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon (betoelaagd door de Belgische Staat). Een systeem van maatschappelijke dienstverlening blijft bestaan voor die personen, wat ingaat tegen de algemene doelstelling van de harmonisatie en de opgesomde krijtlijnen in punt A hierboven.

Tot besluit houdt deze eerste optie dus belangrijke praktische nadelen in, die niet gecompenseerd worden door de enkele voordelen hierboven opgesomd.

Optie 2: toepassing van het "open systeem"

Bij de keuze voor het "open systeem", moet het artikel over de nationaliteitsvoorwaarde volledig herschreven worden om voortaan enkel de categorieën vreemdelingen op te sommen die – desgevallend tijdelijk – uitgesloten worden van het RMI na de harmonisatie.

Dit ent zich op het systeem dat momenteel geldt in de OCMW-wet: de RMI-wet zou dan bepalen dat "elke persoon recht heeft op het RMI" (zie het huidige artikel 2 van de RMI-wet), *met uitzondering van de categorieën expliciet opgesomd in de wet*¹²⁰.

Op deze manier integreert men zeker alle huidige begunstigten van equivalent leefloon (betoelaagd door de Belgische Staat) in het toepassingsgebied *ratione personae* van de RMI-wet) en dit binnen de krijtlijnen zoals opgesomd in punt A hierboven.

Zo vermijdt men ook een eindeloze en complexe opsomming van alle begunstigten, met het risico op vergetelheden of het later niet overeenstemmen als de wet of een interpretatie wijzigt rond bijvoorbeeld verblijf.

Wij stellen voor om het "open systeem" te weerhouden.

Dit systeem kan op verschillende manieren vertaald worden in concrete voorstellen van aanpassing van de wetgeving m.b.t. het toepassingsgebied *ratione personae* om te komen tot de gewenste harmonisatie.

¹¹⁹ Cf. bijvoorbeeld de interpretatie van DVZ over de bijlage 35, van kracht sinds de omzendbrief van 30 augustus 2013 (Belgisch Staatsblad 6 september 2013).

¹²⁰ En voor zover vanzelfsprekend de andere voorwaarden bepaald in de wet vervuld zijn.

2. Concrete voorstellen betreffende de “nationaliteitsvoorwaarde”

2.1. Voorafgaande opmerking

We weerhouden drie concrete voorstellen om de nationaliteitsvoorwaarde te wijzigen die, volgens ons, het best tegemoet komen aan de doelstellingen van de harmonisatie, met respect voor de krijtlijnen van het project.

Twee van die voorstellen vallen duidelijk onder het “open systeem”. Het derde valt hoofdzakelijk onder het “open systeem”, maar dan wel in combinatie met een toepassing van het “gesloten systeem”.

Elk voorstel bevat minstens één variëteit.

We zetten hierna de algemene filosofie van elk voorstel en de variëteit(en) uiteen, waarbij we bij elk ervan de belangrijkste voor- en nadelen opsommen.

Elk voorstel zal vervolgens vertaald worden in concrete tekstvoorstellen¹²¹.

2.2. Eerste voorstel: vervanging van de opsomming van de categorieën begunstigden in de nationaliteitsvoorwaarde in artikel 3,3° van de RMI-wet door een opsomming van categorieën uitgesloten van het RMI

a.

Vanuit het beginsel ingeschreven in artikel 1 van de OCMW-wet en in artikel 2 van de RMI-wet dat stelt “*elke persoon recht heeft op maatschappelijke integratie...*”, wordt voorgesteld om de filosofie van de nationaliteitsvoorwaarde zoals die nu bestaat fundamenteel te veranderen.

De wetgever koos in 2002 een systeem van limitatieve opsomming van categorieën die aanspraak kunnen maken op het RMI. Als hij niet behoort tot één van deze categorieën, kan de aanvrager momenteel niet genieten van het RMI.

Dit eerste voorstel zal de opsomming schrappen en vervangen door een opsomming van de categorieën *uitgesloten* van RMI, met als gevolg dat elke persoon die geen deel uitmaakt van die limitatieve categorieën aanspraak kan maken op het RMI¹²².

Dat is het systeem momenteel van toepassing in de OCMW-wet dat dus wordt overgenomen in de nationaliteitsvoorwaarde van de RMI-wet.

¹²¹ Cf. infra Hoofdstuk VI.

¹²² Als natuurlijk de andere voorwaarden vervuld zijn.

De nieuwe tekst over de nationaliteitsvoorwaarde zou in hoofdzaak bepalen dat:

“ artikel 3.

Om het recht op maatschappelijke integratie te kunnen genieten, moet de persoon tegelijkertijd en onverminderd de bijzondere voorwaarden die bij deze wet worden gesteld:

(...)

3° niet behoren tot één van de categorieën van personen bedoeld in de artikelen 57,§2, 57ter, 57quinquies en 57sexies van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de OCMWs;

(...) “

Om de uitgesloten categorieën te identificeren, verwijst het voorstel naar de relevante artikelen in de OCMW-wet:

- Artikel 57§2;
- Artikel 57ter;
- Artikel 57quinquies;
- Artikel 57sexies.

Voor dit voorstel zijn verschillende tekstversies mogelijk¹²³. Het zal erop aankomen te bepalen welke het best zal overeenkomen met de wetgevingstechnische beginselen en toepasbaar zal zijn op alle situaties.

Door de uitsluiting van personen bedoeld in **artikel 57,§2 van de OCMW-wet** zullen personen die illegaal verblijven geen RMI kunnen genieten.

De verwijzing naar deze bepaling laat toe om een voorwaarde van wettig verblijf te behouden voor alle begunstigen van het RMI (huidige en toekomstige), maar dan wel met opheffing van de voorwaarde in artikel 2, *in fine*, van het RMI-besluit¹²⁴. De vervanging van het criterium “ gemachtigd tot verblijf” door dit van “verblijf dat niet onwettig is” laat bovendien toe om alle nu bestaande situaties bij maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon te omvatten.

De dienstverlening van het OCMW voor deze categorie zal zo altijd beperkt zijn tot dringende medische hulp (artikel 57§2, lid 1,1°), behalve wat betreft de gezinnen die hier illegaal verblijven en die zullen blijven genieten van materiële hulp ten laste van Fedasil (artikel 57§2, lid 1, 2° en lid 2).

De directe verwijzing naar artikel 57§2 laat toe ook rekening te houden met de specifieke situatie van:

- De asielzoeker (die pas illegaal verblijft na een negatieve beslissing en de betekening van een bevel om het grondgebied te verlaten – artikel 57§2, lid 4);
- De vreemdeling die werkelijk steuntrekkende was op het ogenblik dat hij illegaal wordt (behoud van de dienstverlening tot de vreemdeling daadwerkelijk het grondgebied verlaten heeft, of, ten laatste, de dag van het verstrijken van de termijn van het afgeleverde bevel om het grondgebied te verlaten – artikel 57§2, lid 5);

¹²³ Cf. infra hoofdstuk VI.

¹²⁴ “...voor zover hij op het grondgebied van het Rijk mag verblijven”.

Ten slotte laat deze verwijzing ook toe om rekening te houden met gevallen van “overmacht” (medisch, administratief, “familiaal”, enz.) sinds lang aanvaard door de hoven en rechtbanken. Als de rechtbank in die situaties meent dat een persoon met illegaal verblijf niet “uitgewezen” kan worden, zal hij oordelen dat artikel 57§2 niet toepasbaar is op het voorgelegd geval. Als gevolg hiervan zal deze persoon niet bedoeld worden in artikel 57§2 zodat het RMI zich zal openen voor hem (en niet langer financiële maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon, zoals nu).

Door de uitsluiting van de personen bedoeld in artikel 57ter zal het RMI niet verschuldigd zijn:

- Aan asielzoekers die gehouden zijn zich in te schrijven in een welbepaalde plaats (code 207) bij een opvangstructuur waar ze materiële hulp ontvangen;
- Aan asielzoekers uitgesloten van het recht op opvang overeenkomstig artikel 4 van de “Opvangwet” (worden bedoeld: personen met meervoudige asielaanvragen; personen die zonder toestemming de opvangstructuur verlaten of die de opvangstructuur weigeren die hen is toegewezen en waar ze kunnen genieten van materiële hulp).

Daarentegen, als Fedasil geen “code 207” toewijst of deze opheft (bv. wegens bijzondere omstandigheden), of nog als volgens de arbeidsrechtbank de asielzoeker in de onmogelijkheid verkeert om te verblijven in de opvangstructuur, zal artikel 57 ter niet worden toegepast zodat die persoon zal kunnen genieten van het RMI (en niet langer van maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon).

De uitsluiting van personen bedoeld in artikel 57quinquies, via de verwijzing naar deze bepaling, laat toe om de interpretatie hiervan te integreren: het RMI zal maar verschuldigd zijn aan Europese burgers (en hun familieleden) na de eerste drie maanden van het verblijf¹²⁵, zelfs als deze nog geen erkenning van hun verblijfsrecht van meer dan 3 maanden bekomen hebben (gematerialiseerd door het afleveren van een E-kaart of F-kaart – huidig artikel 3,3°). Vóór het einde van deze periode van 3 maanden, zal het RMI worden geweigerd.

Evenwel, in de mate dat de harmonisatie de krijtlijnen in punt A hierboven moet respecteren, zal er een “wetgevingstechnische” oplossing moeten gevonden worden opdat de werkzoekenden (en hun familieleden), zoals nu het geval is, van het RMI kunnen genieten eens ze een E of F kaart bekomen. Louter verwijzen naar artikel 57quinquies zou tot gevolg hebben dat het recht op RMI hen wordt ontnomen zolang ze de hoedanigheid van werkzoekende behouden. Zelfs al zou de “verblijfsrichtlijn” zo’n uitsluiting toelaten, was dit niet de keuze van de wetgever bij de stemming over artikel 21 van de programmawet van 28 juni 2013 tot wijziging van artikel 3,3°, 2° streepje van de RMI-wet.

In het kader van het harmonisatieproject van de twee bestaande systemen zou de wetgever twee andere oplossingen kunnen overwegen:

- Enerzijds zou de wetgever kunnen beslissen om alle begunstigden van het RMI met de hoedanigheid van werkzoekende te onderwerpen aan de regel in artikel 57quinquies: het RMI, evenzeer als het recht op maatschappelijke dienstverlening (behalve dringende medische hulp) zou geweigerd worden zolang de burger, of zijn familielid de hoedanigheid van werkzoekende behoudt of geen duurzaam verblijfsrecht verwerft (5 jaar te rekenen vanaf de aanvraag tot verblijf van meer dan drie maanden).

¹²⁵ Behalve voor de werkzoekenden en hun familieleden (cf. volgende alinea).

Deze oplossing, die niet strijdig zou zijn met artikel 24§2 van de “verblijfsrichtlijn”¹²⁶, zou het voordeel hebben om de taak van maatschappelijk werkers te faciliteren en het sociaal onderzoek te vergemakkelijken: alle werkzoekenden zouden op dezelfde manier behandeld worden, zowel wat betreft het RMI als de maatschappelijke dienstverlening, terwijl er momenteel een verschillende behandeling bestaat op dit punt. Het zou zeker een administratieve vereenvoudiging betekenen voor het OCMW, met een positieve financiële impact voor de Staat (geen staatstoelage te betalen want het RMI wordt geweigerd).

Maar door een nieuwe categorie burgers uit te sluiten van het RMI die er nu wél beroep op kan doen, zou deze oplossing duidelijk ingaan tegen de krijtlijnen van het *status quo* zoals vermeld in punt A hierboven.

Nog fundamenteeler, die oplossing zou sociaal nadelig zijn voor deze categorie: hoewel ze aan DVZ bewezen¹²⁷ dat ze voldeden aan de voorwaarden voor een verblijfsrecht¹²⁸, zouden ze niettemin uitgesloten worden van alle dienstverlening (behalve dringende medische hulp), voor een termijn die erg lang zou kunnen zijn. Zelfs al lijkt deze oplossing conform aan de “Verblijfsrichtlijn” in het licht van de recente rechtspraak van het Europees Hof van Justitie¹²⁹, zou die uitsluiting met name door de lange duur, in intern recht, strijdig kunnen blijken met het “stand still”-principe¹³⁰ als de duidelijke aanzienlijke achteruitgang in de rechten van die personen niet gerechtvaardigd was door ernstige motieven van algemeen belang¹³¹.

- Anderzijds zou de wetgever de werkzoekenden kunnen onderwerpen aan de regel zoals nu van kracht is bij RMI voor de andere categorieën van Unieburgers (met uitzondering van de werknemers en hun familieleden): de uitsluiting van het RMI beperken tot de eerste drie maanden van het verblijf, zonder te wachten op het bekomen van een E of F kaart.

Het voordeel van deze oplossing, die ook niet strijdig zou zijn met artikel 24§2 van de “verblijfsrichtlijn” zou zijn dat het de taak van de maatschappelijk werkers vergemakkelijkt en het sociaal onderzoek vereenvoudigt: de werkzoekenden (en hun familieleden) zouden worden behandeld zoals de andere categorieën Unieburgers. Het zou zeker een administratieve vereenvoudiging betekenen voor het OCMW en een voordeel voor de betrokken werkzoekenden.

Evenwel, door het opheffen van de uitsluiting om aanspraak te kunnen maken op RMI na drie maanden verblijf voor een categorie burgers die er momenteel pas beroep op kan doen na het bekomen van de E kaart, zou deze oplossing duidelijk niet in overeenstemming zijn met de krijtlijn van het *status quo*, zoals vermeld in punt A hierboven.

¹²⁶ Die bepaalt: “In afwijking van lid 1 is het gastland niet verplicht een recht op sociale bijstand toe te kennen, gedurende de eerste drie maanden van verblijf of, in voorkomend geval de in artikel 14, lid 4, onder b), bedoelde langere periode, noch is het verplicht om vóór de verwerving van het duurzame verblijfsrecht steun voor levensonderhoud toe te kennen voor studies, inclusief beroepsopleiding, in de vorm van een studiebeurs of lening, aan andere personen dan werknemers of zelfstandigen, of personen die deze status hebben behouden, en hun familieleden”.

¹²⁷ Wat in de praktijk niet vanzelfsprekend is bij personen die het statuut van werkzoekende aanvragen.

¹²⁸ Zeker, met het risico dat, als ze RMI genieten, dat ze een intrekking van verblijf betekend krijgen als DVZ, met name door de KSZ-stroom, tot de conclusie komt dat ze niet meer voldoen aan de verblijfsvoorwaarden.

¹²⁹ Cf. met name de arresten geveld door het Europees Hof van Justitie van 11 november 2014 en 15 september 2015, respectievelijk in de zaken DANO (zaak C-333/13) en ALIMANOVIC (zaak C-67/14).

¹³⁰ Cf. in dit opzicht de vragen die de afdeling wetgeving van de Raad van State zich stelde in het advies over het artikel 21 van de programmawet van 28 juni 2013 (Kamer, zitting 2012-2013, doc. 2853/1, p.64).

¹³¹ We beschikken niet over statistieken over het aantal Unieburgers met een E of F kaart die RMI genieten om bijvoorbeeld na te gaan of er een risico zou bestaan voor de openbare financiën. Het risico op misbruiken of “sociaal toerisme” lijken daarentegen te kunnen worden beperkt aan de hand van het controlesysteem via de KSZ-stromen.

Daarenboven zou dit voorstel een niet te verwaarlozen negatieve financiële en administratieve impact hebben op de OCMW's (meer begunstigen dus meer dienstverlening en ook meer kosten voor het beheer van die dossiers) als voor de Staat (betoelaging van het leefloon voor deze nieuwe categorie).

Het zal aan de wetgever toekomen om te kiezen tussen deze drie mogelijkheden. We vestigen er de aandacht op dat desgevallend een aanpassing van de formulering van de wettekst nodig is in functie van de weerhouden optie.

Tenslotte, welke de weerhouden keuze ook zou zijn, zou het opportuun zijn om artikel 57quinquies aan te passen om deze bepaling te laten overeenstemmen met het arrest van het Grondwettelijk Hof (arrest 95/2015 van 30 juni 2014) en met de standpunten uitgedrukt door de Belgische Staat in de hierboven vermelde omzendbrief van 05 augustus 2014:

- De tijdelijke uitsluiting van de dienstverlening van het OCMW mag niet toegepast worden op een Unieburger (alook zijn familieleden) met de hoedanigheid van werknemer (loontrekkend of zelfstandig), in de zin van de wet van 15 december 1980;
- De uitsluiting, gedurende drie maanden of de langere periode wat betreft de familieleden van de werkzoekenden, is niet toepasselijk op de familieleden van de Unieburgers die reeds een duurzaam verblijfsrecht hebben verworven;
- Gedurende de volledige periode van uitsluiting in toepassing van artikel 57quinquies moet de dringende medische hulp gewaarborgd zijn;
- De wettekst zou de categorieën duidelijk moeten aangeven die precies bedoeld worden door deze uitsluiting (denk hierbij aan de onderdanen van de EER alook aan de familieleden van een Belg¹³²).

Als tenslotte in geval van beroep de arbeidsrechtbank zou oordelen dat artikel 57quinquies niet toepasselijk is op het voorgelegde geval, dan zal de rechtbank de toepassing van dit artikel in zijn vonnis buiten beschouwing laten. Dit zal toelaten om, dankzij de verwijzing naar het artikel, RMI toe te kennen (en geen maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon) (dit respecteert de doelstelling van administratieve vereenvoudiging).

De uitsluiting van personen **bedoeld in artikel 57sexies**, via de verwijzing naar deze bepaling, zal als gevolg hebben dat vreemdelingen die gemachtigd zijn om te verblijven in het kader van artikel 9 bis van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen omwille van een beroepskaart of een arbeidskaart B, uitgesloten zullen zijn van het RMI (zoals momenteel het geval is voor maatschappelijke dienstverlening) zolang ze een tijdelijk verblijfsrecht in België hebben (A kaart)¹³³.

¹³² Voor deze laatste is het standpunt van de Belgische Staat dat het de familieleden van een Belg gelijkstelt met de familieleden van een Unieburger voor de toepassing van artikel 57quinquies. Het huidige harmonisatieproject kan dus de gelegenheid bieden om eventueel deze interpretatie aan te passen en om zich te voegen naar de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof. We behandelen deze vraag verderop (cf. infra hoofdstuk VII.A.).

¹³³ Zoals hierboven uiteengezet, kan het huidige harmonisatieproject ook de gelegenheid bieden om alle juridische gevolgen te trekken uit de arresten 131/2015 en 133/2015 van het Grondwettelijk Hof (cf. infra, hoofdstuk VII.B.).

Dit eerste voorstel heeft een aantal voordelen:

- Het integreert zich rechtstreeks in de tekst van artikel 3, zonder dat de volgorde of de nummering van de andere artikelen in de RMI-wet moet veranderen: de tekst van meerdere andere artikelen zal bovendien minder moeten wijzigen om het geheel coherent te houden;
- Via de verwijzing naar de wettelijke bepaling *ad hoc* kunnen we alle huidige nuances en interpretaties van deze bepaling op een eenvoudige manier integreren; dit is volgens ons het belangrijkste voordeel van dit voorstel;
- Via de verwijzing vermijden we dat de RMI-wet aangepast moet worden bij een latere wijziging van het bedoelde artikel van de OCMW-wet: de nieuwe interpretatie zal automatisch geïntegreerd worden in de RMI-wet (men vermijdt zo ook eventuele “vergetelheden” bij het in overeenstemming brengen)¹³⁴.

De twee belangrijkste nadelen zijn:

- Er moeten twee teksten samen worden gelezen (een moeilijkere oefening, in het bijzonder voor de maatschappelijk werkers);
- Het is paradoxaal om de uitsluitingssituaties niet direct te integreren in de RMI-wet zelf maar te werken “met verwijzing” naar een andere wetgeving.

b.

Een variant op dit eerste voorstel zou zijn om direct de tekst van de uitgesloten categorieën in te schrijven in de RMI-wet en niet langer te werken met verwijzingen naar wettelijke bepalingen *ad hoc* in de OCMW-wet.

Het voordeel van deze variant is dat men zo zou beschikken over een uniek en homogeen wetgevend *corpus*, met daarin een opsomming van alle uitgesloten categorieën, zonder deze te moeten lezen in combinatie met de OCMW-wet.

Het nadeel zou zijn dat het moeilijk wordt om in één leesbare tekst alle subtiliteiten van elke situatie van uitsluiting te integreren en in het bijzonder die m.b.t. de Europese burgers (voor wie de uitsluitingsperiodes variëren volgens hun hoedanigheid van werknemer, student, “rentenier” of werkzoekende), en om zo de harmonisatie te realiseren binnen de klijntlijnen onder punt A hierboven.

2.3. Tweede voorstel: opheffing van de nationaliteitsvoorwaarde in artikel 3,3° en invoeging van een afzonderlijk artikel met de uitsluitingsmogelijkheden *ratione personae*

a.

Nog altijd vanuit het uitgangspunt van artikel 2 RMI-wet dat stelt dat “*elke persoon recht heeft op maatschappelijke integratie...*”, wordt voorgesteld een tweede paragraaf in artikel 2 in te voegen of een nieuw artikel¹³⁵, met een opsomming van de uitsluitingsmogelijkheden van het RMI, waarbij het de aangepaste tekst van de artikelen 57§2, 57ter, 57quinquies en 57sexies herneemt.

¹³⁴ Merk op dat dit voordeel ook in voorkomend geval een nadeel zou kunnen zijn als de wetgever naar aanleiding van een latere wetswijziging een verschillende toepassing wil wettelijk regelen tussen beide regimes (RMI en maatschappelijke dienstverlening). Dit is dus een aandachtspunt mocht dit voorstel weerhouden worden.

¹³⁵ Artikel 2bis of 3bis (om geen verschuiving te veroorzaken van alle daaropvolgende artikelen).

Het nieuwe artikel (2, §2, 2bis of 3bis) zou de volgende structuur hebben:

“In afwijking van artikel 2 (of van paragraaf 1), is het recht op maatschappelijke integratie niet verschuldigd:

- 1) Aan de vreemdeling die illegaal verblijft;
- 2) Aan die asielzoeker die een “code 207” is toegewezen of die bedoeld wordt in artikel 4 van de opvangwet (meervoudige aanvraag);
- 3) Aan de Europese burger, onder de voorwaarden vermeld in de huidige artikelen 57quinquies van de OCMW-wet en 3,3° RMI-wet,¹³⁶;
- 4) Aan de “economisch geregulariseerde...”.

De uitsluitingsmogelijkheden zouden vermeld worden in een tekst die volledig is, exhaustief en conform aan de principes van de wetgevingstechniek.

Bijgevolg:

- gelet op de integratie van de voorwaarde van legaal verblijf in de tekst van artikel 57§2, zou artikel 2, *in fine*, van het RMI-besluit¹³⁷ afgeschaft worden;
- De nationaliteitsvoorwaarde vermeld in artikel 3,3° RMI-wet zou afgeschaft worden.

Het voordeel van deze oplossing zou zijn om direct (en dus in één enkele tekst, zonder die samen te moeten lezen met de OCMW-wet), de exacte en geactualiseerde uitsluitingsmogelijkheden in de RMI-wet te voorzien. Op die manier zou men beschikken over een uniek en homogeen wetgevend *corpus*.

Een eerste nadeel zou zijn dat het moeilijk wordt om in één enkele leesbare tekst alle subtiliteiten van elke uitsluitingsmogelijkheid te integreren en in het bijzonder die m.b.t. de Europese burgers (voor wie de periodes van uitsluiting variëren naargelang hun hoedanigheid van werknemer, student, “rentenier” of werkzoekende), om zo de harmonisatie te realiseren met respect voor de krijtlijnen zoals hierboven vermeld onder punt A.

Een ander nadeel zou een “dissociatie” zijn van de toekenningsvoorwaarden in meerdere artikelen (2§2 en 3), wat de rechtspractici zou verplichten tot het samenlezen van meerdere artikelen in dezelfde wet. Dit nadeel tempert dus een beetje het hierboven aangehaalde voordeel.

Aandacht zou eveneens vereist zijn voor de overeenstemming met de andere bepalingen van de RMI-wet of het RMI-besluit die refereren aan de toekenningsvoorwaarden van het RMI (we denken bijvoorbeeld aan de artikelen 6 en 12 van de RMI-wet).

¹³⁶ Het past om te herinneren dat, aangezien het over Europese burgers met de hoedanigheid van werkzoekende gaat, de tekst moet aangepast worden in functie van de keuze die de wetgever zal maken om het status quo te behouden of één of twee andere pistes voor harmonisatie ter zake te overwegen (zie ook de commentaren hierover, in het eerste voorstel).

¹³⁷ “....voor zover hij op het grondgebied van het Rijk mag verblijven”

b.

Een variant van dit tweede voorstel zou zijn om te verwijzen naar de overeenstemmende artikelen van de OCMW-wet. De tekst zou dan in hoofdzaak als volgt kunnen luiden:

“ In afwijking van artikel 2 (of van paragraaf §1), is het recht op maatschappelijke integratie niet verschuldigd:

- 1) Aan de vreemdeling bedoeld in artikel 57§2 van de OCMW-wet;
- 2) Aan de vreemdeling bedoeld in artikel 57ter van de OCMW-wet;
- 3) Aan de vreemdeling bedoeld in artikel 57quinquies van de OCMW-wet;
- 4) Aan de vreemdeling bedoeld in artikel 57sexies van de OCMW-wet”.

Het nadeel van deze variant is dat bij het lezen twee teksten moeten gecombineerd worden (een moeilijkere oefening, met name voor de maatschappelijk werkers) en dat de basisvoorwaarden niet in de RMI-wet zelf ingeschreven staan.

Evenwel, de verwijzing naar de wettelijke bepaling *ad hoc* heeft als voordeel dat op een eenvoudige manier alle huidige nuances en interpretaties verbonden aan deze bepaling geïntegreerd worden (begrippen reeds gekend door de maatschappelijk werkers).

Het voordeel van deze verwijzing is ook dat een aanpassing van de RMI-wet vermeden wordt bij een latere wijziging van het bedoelde artikel: de nieuwe interpretatie wordt automatisch geïntegreerd in de RMI-wet (men vermijdt “vergetelheden” bij het in overeenstemming brengen)¹³⁸.

2.4. Derde voorstel: herschrijven van de nationaliteitsvoorwaarde in artikel 3,3° RMI-wet door een combinatie van een positieve en negatieve opsomming van categorieën van personen die aanspraak maken op RMI.

a.

Het derde voorstel is het behoud van de huidige structuur van de nationaliteitsvoorwaarde, met een opsomming van de categorieën van personen die aanspraak kunnen maken op RMI¹³⁹.

Maar deze opsomming zou helemaal herwerkt worden om finaal nog maar drie categorieën te behouden:

- de Belgen;
- de Unieburgers met een verblijfsrecht van meer dan drie maanden;
- alle vreemdelingen, zonder onderscheid van nationaliteit, behalve zij die bedoeld worden door de artikelen 57§2, 57ter, 57quinquies en 57sexies.

¹³⁸ Merk op dat dit voordeel ook in voorkomend geval een nadeel zou kunnen zijn als de wetgever naar aanleiding van een latere wetwijziging een verschillende toepassing wil wettelijk regelen tussen beide regimes (RMI en maatschappelijke dienstverlening). Dit is dus een aandachtspunt mocht dit voorstel weerhouden worden.

¹³⁹ Als de andere voorwaarden vervuld zijn.

De nieuwe tekst over de nationaliteitsvoorwaarde zou in hoofdzaak bepalen:

“Artikel 3.

Om het recht op maatschappelijke integratie te kunnen genieten, moet de persoon tegelijkertijd en onverminderd de bijzondere voorwaarden die bij deze wet worden gesteld:

(...)

3° behoren tot één van de volgende categorieën van personen:

- a) hetzij de Belgische nationaliteit bezitten;
- b) hetzij als burger van de Europese Unie, of als lid van zijn familie die hem begeleidt of zich bij hem voegt, genieten van een verblijfsrecht voor meer dan drie maanden, overeenkomstig de bepalingen van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot, het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen. Deze categorie van personen geniet pas het recht op maatschappelijke integratie na de eerste drie maanden van dit verblijf, met uitzondering van de burger van de Europese Unie met de hoedanigheid van werknemer of zelfstandige of een lid van zijn familie, overeenkomstig de hierboven vermelde wet van 15 december 1980;
- c) hetzij een vreemdeling zijn, zonder onderscheid van nationaliteit, die niet bedoeld wordt door de artikelen 57§2 57ter, 57quinquies en 57sexies van de wet van 8 juli 1976 betreffende de OCMW's;

(...)”.

De twee eerste categorieën zouden dus de personen beogen die in zekere zin beschikken over een “bevoorrecht statuut”:

- de Belgen;
- de Unieburgers met een verblijfsrecht van meer dan drie maanden¹⁴⁰;

De laatste categorie zou dus omvatten:

- de categorieën van niet-EU-vreemdelingen die momenteel aanspraak kunnen maken op RMI (erkende vluchtelingen, staatlozen en vreemdelingen ingeschreven in het bevolkingsregister);
- de andere vreemdelingen, zonder onderscheid van nationaliteit, die momenteel aanspraak kunnen maken op financiële maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon (inbegrepen de Unieburger die niet beschikt over een verblijfsrecht van meer dan drie maanden maar op wie artikel 57quinquies niet van toepassing is¹⁴¹).

Dit voorstel leent de belangrijkste eigenschap van het “gesloten systeem” (opsomming van de categorieën van begunstigden) maar voorziet een residuaire restcategorie die alle vreemdelingen bevat, behalve diegenen die expliciet en limitatief uitgesloten zijn door de artikelen 57,§2, 57 ter, 57quinquies en 57sexies.

¹⁴⁰ De tweede categorie in artikel 3,3° (Unieburger met een verblijfsrecht van meer dan drie maanden) wordt ook apart behouden omdat louter verwijzen naar artikel 57quinquies als uitsluitingscriterium voor RMI tot gevolg zou hebben dat de werkzoekende ook beroofd zou zijn van het RMI zolang hij de hoedanigheid van werkzoekende behoudt, terwijl hij er momenteel van geniet vanaf het bekomen van een E-kaart (zelfs al is hij nog altijd werkzoekend). Maar zoals hierboven uiteengezet, zou dit de keuze van de wetgever kunnen zijn (cfr. supra, bij de drie denkbare opties inzake de specifieke categorie van de werkzoekenden).

¹⁴¹ Dit zou bv. het geval zijn bij een student onderdaan van de EU in afwachting van een beslissing over zijn verblijfsrecht van meer dan 3 maanden (E kaart) maar die deze aanvraag heeft ingediend (en reeds in het bezit is van een bijlage 19) sinds ten minste 3 maanden. Momenteel kan deze persoon niet genieten van het RMI maar opent hij recht op een financiële maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon.

De facto, omvat dit voorstel “elke persoon”, behalve diegenen die expliciet zijn uitgesloten (wat de belangrijkste eigenschap is van het “open systeem”).

Om de effectief uitgesloten categorieën te identificeren, verwijst het voorstel naar de relevante artikelen in de OCMW-wet:

- artikel 57§2;
- artikel 57ter;
- artikel 57quinquies;
- artikel 57sexies.

We verwijzen naar de commentaren rond deze bepalingen, in het eerste voorstel¹⁴².

In dit voorstel kunnen verschillende tekstversies worden geformuleerd¹⁴³. Het zal erop aankomen te bepalen welke van die voorstellen het meest zal overeenkomen met de wetgevingstechnische beginselen en toepasbaar zal zijn op alle situaties.

Rekening houdend met de integratie van de voorwaarde van legaal verblijf door de verwijzing naar de tekst van artikel 57§2 van de OCMW-wet, zou artikel 2, *in fine*, van het RMI-besluit¹⁴⁴ worden afgeschaft.

Het voordeel van dit voorstel is dat het direct in de tekst van artikel 3 kan geïntegreerd worden, zonder dat de volgorde of de nummering van de andere artikelen in de RMI-wet moeten wijzigen. Bovendien moet de tekst van meerdere andere artikelen minder aangepast worden om het geheel coherent te houden.

Het voordeel van dit voorstel is ook dat het de logica van de opsomming van het huidige artikel 3,3° van de RMI-wet behoudt, via een aanpassing ervan om via een nieuwe categorie, om zo de integratie toe te laten van alle vreemdelingen die momenteel aanspraak kunnen maken op financiële maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon (behalve diegenen expliciet uitgesloten door een bepaling).

Het voordeel van de verwijzing naar de wettelijke bepaling *ad hoc* is dat het, op een eenvoudige manier, alle huidige nuances en interpretaties verbonden aan deze bepaling integreert.

Deze verwijzing heeft eveneens als voordeel dat de RMI-wet niet moet worden aangepast bij een latere wijziging van het beoogde artikel in de OCMW-wet: de nieuwe interpretatie zal automatisch geïntegreerd worden in de RMI-wet (zo vermijdt men “vergetelheden” bij het in overeenstemming brengen)¹⁴⁵.

Het belangrijkste nadeel van deze variant is dat twee teksten gecombineerd moeten gelezen worden (een moeilijkere oefening, met name voor de maatschappelijk werkers). Het kan bovendien paradoxaal lijken om de uitsluitingsmogelijkheden niet direct te voorzien in de RMI-wet zelf, maar te werken “met verwijzing” naar een andere wetgeving.

¹⁴² Cf. *supra* punt 2.2

¹⁴³ Cf. *infra* Hoofdstuk VI.

¹⁴⁴ “...voor zover hij op het grondgebied van het Rijk mag verblijven”.

¹⁴⁵ Merk op dat dit voordeel ook in voorkomend geval een nadeel zou kunnen zijn als de wetgever naar aanleiding van een latere wetswijziging een verschillende toepassing wil wettelijk regelen tussen beide regimes (RMI en maatschappelijke dienstverlening). Dit is dus een aandachtspunt mocht dit voorstel weerhouden worden.

b.

Een **eerste variant** kan zijn om in het artikel 3,3° de vijf huidige categorieën te behouden, maar met toevoeging van een 6^e “residuaire” categorie, die “*alle andere vreemdelingen*” invoegt “*met uitsluiting van diegenen bedoeld in de artikelen 57§2, 57ter, 57quinquies en 57sexies van de organieke wet van 8 juli 1976*”.

Het voordeel van deze variant zou zijn dat het eenvoudigweg een residuaire categorie toevoegt aan de reeds bestaande en bij de praktijkmensen gekende categorieën sinds 2002.

Een ander voordeel van deze variant zou zijn dat het toelaat de oude van de nieuwe categorieën te onderscheiden, voor het geval gekozen zou worden voor een verschillende betoelaging tussen de enen en de anderen¹⁴⁶. Dit is een opmerkelijk verschil met de twee eerste voorstellen.

Een **tweede variant** zou een opsomming zijn van de uitgesloten categorieën rechtstreeks in de RMI-wet (in het derde streepje van artikel 3,3°) en niet meer via een verwijzing naar de wettelijke bepalingen *ad hoc* van de OCMW-wet.

Het voordeel ervan zou zijn dat men zo zou beschikken over een uniek en homogeen wetgevend *corpus*, met een opsomming van alle uitgesloten categorieën, zonder dat deze moet gelezen worden in combinatie met de OCMW-wet.

Het nadeel zou zijn dat het desgevallend moeilijk zou kunnen zijn om in één enkele tekst die leesbaar moet blijven, alle subtiliteiten van elke uitsluitingsgrond te integreren, in het bijzonder ook deze m.b.t. de Europese burgers (voor wie de periodes van uitsluiting variëren naargelang hun hoedanigheid van werknemer, student, “rentenier” of werkzoekende), en om zo de harmonisatie te realiseren met respect voor de krijtlijnen zoals opgesomd in punt A hierboven.

¹⁴⁶ Cf. infra Hoofdstuk VI., commentaar bij artikel 43 van de RMI-wet.

Hoofdstuk VI : Overzicht van de te wijzigen artikelen en concrete voorstellen tot wijziging

A. Voorafgaande opmerkingen

In het kader van deze studie werd ons gevraagd om een overzicht op te maken van de te wijzigen wettelijke en reglementaire bepalingen. Dit is doelstelling van dit hoofdstuk. We overlopen dus het geheel van de bepalingen, respectievelijk:

- de RMI-wet van 26 mei 2002;
- het koninklijk besluit van 11 juli 2002;
- de OCMW-wet van 8 juli 1976;
- de wet van 2 april 1965;
- het ministerieel besluit van 30 januari 1995.

Echter, gezien we een deel van voorgaand hoofdstuk gewijd hebben aan de uiteenzetting van de algemene filosofie van drie mogelijke pistes van wettelijke en reglementaire wijzigingen¹⁴⁷, leek het ons aangewezen om het 'overzicht van de artikelen' te vervolledigen door reeds nu al concrete voorstellen te formuleren van wettelijke en reglementaire teksten die kunnen bijdragen tot een harmonisatie van de twee systemen. Voor elk voorstel, worden eveneens mogelijke tekstvarianten voorgesteld¹⁴⁸. Bij elk voorstel en elke variant wordt ter verduidelijking commentaar toegevoegd.

Opgemerkt moet echter worden dat de doelstelling van deze studie niet de redactie is van een finale ontwerptekst, klaar om voor te leggen aan de Ministerraad! De hierna volgende regels bevatten dus slechts verschillende pistes (niettemin zeer concreet) van beschouwingen met de bedoeling de aanbestedende overheid een zo volledig en verhelderend mogelijk werkdocument te verschaffen ten einde haar de mogelijkheid te geven de op het harmonisatieproject volgende stappen heel goed te kunnen overwegen.

De hierna geformuleerde tekstvoorstellen zullen dus hoofdzakelijk moeten geanalyseerd worden vanuit hun inhoud (overeenstemming tussen de voorstellen en het einddoel van het project, juistheid en volledigheid van de geformuleerde hypothese, enz.), eerder dan op basis van de vorm of zelfs de wetgevingstechnische principes. Deze aspecten vallen onder de na het project te verrichten werkzaamheden.

¹⁴⁷ Cf. supra, Hoofdstuk V.C.2.

¹⁴⁸ Wat betreft de RMI-wet, onderzoeken we eerst de drie concrete voorstellen rond het toepassingsgebied *ratione personae* met daarbij telkens een overzicht van de artikelen 1 tot 13. Vervolgens onderzoeken we de andere artikelen (artikelen 14 tot 60).

B. Wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie

TITEL I. ALGEMENE BEPALINGEN

(artikelen 1 tot 13)

Voorstel 1:

Vervanging van de opsomming van de categorieën begunstigden weergegeven onder artikel 3,3° van de RMI-wet door een opsomming van de categorieën van personen uitgesloten van het RMI

Artikel 1 (ongewijzigd)

Artikel 2

Elke persoon heeft recht op maatschappelijke integratie. Dit recht kan onder de voorwaarden bepaald in deze wet bestaan uit een tewerkstelling en/of leefloon, die al dan niet gepaard gaan met een geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie.

De openbare centra voor maatschappelijk welzijn hebben tot opdracht dit recht te verzekeren.

Artikel 3

Om het recht op maatschappelijke integratie te kunnen genieten, moet de persoon tegelijkertijd en onverminderd de bijzondere voorwaarden die bij deze wet worden gesteld:

1° zijn werkelijke verblijfplaats in België hebben in de door de Koning te bepalen zin;

2° meerderjarig zijn of hiermee gelijkgesteld zijn overeenkomstig de bepalingen van deze wet;

~~3° behoren tot één van de volgende categorieën van personen:~~

~~hetzij de Belgische nationaliteit bezitten;~~

~~hetzij als burger van de Europese Unie, of als lid van zijn familie die hem~~

Commentaar artikel 2

Updaten van de terminologie
(in de Franse versie)

Commentaar artikel 3,1°

Zie hieronder (punt B.), de wijzigingen bij artikel 2 KB 11 juli 2002 houdende het algemeen reglement betreffende het RMI dat bepaalt wat moet verstaan worden onder “werkelijke verblijfplaats in België”.

~~begeleidt of zich bij hem voegt, genieten van een verblijfsrecht voor meer dan drie maanden, overeenkomstig de bepalingen van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen. Deze categorie van personen geniet pas na de eerste drie maanden van dit verblijf het recht op maatschappelijke integratie;~~

~~hetzij als vreemdeling ingeschreven zijn in het bevolkingsregister;~~

~~hetzij staatloos zijn en onder de toepassing vallen van het Verdrag betreffende de status van staatlozen, ondertekend te New York op 28 september 1954 en goedgekeurd bij de wet van 12 mei 1960;~~

~~hetzij vluchteling zijn in de zin van artikel 49 van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen;~~

3° niet behoren tot één van de categorieën van personen bedoeld in de artikelen 57, §2, 57ter, 57quinquies en 57sexies van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de OCMW's;

OF

niet behoren tot één van de categorieën van personen uitgesloten van het voordeel van het recht op financiële maatschappelijke dienstverlening in toepassing van de artikelen 57§2, 57ter, 57quinquies en 57sexies van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de OCMW's;

OF

niet behoren tot één van de categorieën van personen waarvan het recht op maatschappelijke dienstverlening beperkt is tot dringende medische hulp of tot materiële hulp in toepassing van in toepassing van de artikelen 57§2, 57ter, 57quinquies en 57sexies van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de OCMW's;

OF

niet behoren tot één van de categorieën van

Commentaar artikel 3,3°

Vertrekkend van het uitgangspunt in de organieke wet ("elke persoon heeft recht, behalve..."), bestaat de nationaliteitsvoorwaarde in een opsomming van de categorieën uitgesloten van het RMI.

Voortaan heeft elke persoon die de voorwaarden uit artikel 3, 1°, 2°, 4°, 5°, 6° vervult recht, behalve zij die uitgesloten zijn ingevolge artikel 3,3°.

Bijgevolg moet de huidige opsomming uit het artikel 3,3° opgeheven en vervangen worden door een opsomming van de categorieën uitgesloten van het RMI.

Om de uitgesloten categorieën te bepalen, verwijst het voorstel naar de relevante artikelen in de organieke wet:

- artikel 57§2;
- artikel 57ter;

personen bedoeld onder de afwijkingen op het recht op maatschappelijke dienstverlening voorzien in de artikelen 57, §2, 57ter, 57quinquies en 57sexies van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de OCMW's;

OF

niet behoren tot één van de categorieën van personen bedoeld onder de beperkingen en uitsluitingen van het recht op maatschappelijke dienstverlening voorzien in de artikelen 57§2, 57ter, 57quinquies en 57sexies van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de OCMW's;

Variant voor het artikel 3,3°

3° niet behoren tot één van de volgende categorieën van personen:

- a. Een vreemdeling, zonder onderscheid van nationaliteit, die illegaal in het Rijk verblijft en ten aanzien van wie de taak van het centrum zich beperkt tot de vormen van maatschappelijke dienstverlening voorzien in artikel 57§2, lid 1 tot 3, van de organieke wet;

Echter, het recht op maatschappelijke integratie toegekend aan een vreemdeling die steuntrekkende was op het ogenblik dat hem een bevel om het grondgebied te verlaten werd betekend, wordt stopgezet de dag dat de vreemdeling daadwerkelijk het grondgebied verlaat, en ten laatste, de dag van het verstrijken van de termijn van het bevel om het grondgebied te verlaten;

Een vreemdeling die een asielaanvraag heeft ingediend verblijft illegaal in het Rijk wanneer de asielaanvraag is geweigerd en hem een uitvoerbaar bevel om het grondgebied te verlaten is betekend;

- artikel 57quinquies;
- artikel 57sexies¹⁴⁹;

In bijgaand voorstel worden verschillende tekstvarianten geformuleerd. Het zal erop aankomen te bepalen welke van die voorstellen het meest overeenkomt met de wetgevingstechnische beginselen en toepasbaar zal zijn op alle situaties.

Commentaar over de variant (art. 3,3°)

Zoals hiervoor uiteengezet, een variant zou kunnen bestaan in het opsommen, *in extenso* en rechtstreeks, van de uitgesloten categorieën van personen in het artikel 3,3°, eerder dan door middel van een verwijzing naar de wettelijke bepalingen *ad hoc* van de organieke wet¹⁵⁰.

Commentaar punt a.

Punt a. herneemt de hypothese van het artikel 57§2, van de organieke wet. Dit voorstel laat toe om een voorwaarde van wettig verblijf¹⁵¹ in te voeren, die in de plaats zal komen van de nu in artikel 2, *in fine* van bovenvermeld KB van 11 juli 2002 ingeschreven voorwaarde.

Het voorstel herneemt uitdrukkelijk de nuances vermeld in lid 4 en 5 van het artikel 57§2, van de organieke wet.

¹⁴⁹ Voor commentaar betreffende elk van deze artikelen, cf. supra, Hoofdstuk V.C.

¹⁵⁰ Voor een algemene commentaar betreffende deze variant, cf. supra, Hoofdstuk V.C.2.2.b.

¹⁵¹ Of meer bepaald een "verblijf dat niet illegaal is"

- b. Een vreemdeling die gehouden is zich in te schrijven in een welbepaalde plaats overeenkomstig artikel 11, §1, van de wet van 12 januari 2007 betreffende de opvang van asielzoekers en van bepaalde andere categorieën van vreemdelingen, indien hij materiële hulp ontvangt of aanspraak kan maken op materiële hulp van een opvangstructuur die belast is met het verlenen van de noodzakelijke dienstverlening om een menswaardig leven te kunnen leiden;
- c. Een vreemdeling ten aanzien van wie een beslissing is genomen overeenkomstig artikel 4 van de wet van 12 januari 2007 betreffende de opvang van asielzoekers en van bepaalde andere categorieën van vreemdelingen;
- d. Een burger van de Europese Unie of een lid van zijn familie die een aanvraag heeft gedaan voor een verblijfsrecht in het Rijk van meer dan drie maanden overeenkomstig artikel 40, §4, 40bis (of 40ter) van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen; echter, de burger van de Unie die de hoedanigheid heeft van werknemer of zelfstandige, noch zijn familielid, in de zin van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, vallen niet onder de toepassing van dit artikel;

Het voorgaande lid is van toepassing gedurende de eerste drie maanden van het verblijf, te rekenen vanaf de dag van de aanvraag tot erkenning; echter, indien het gaat om een werkzoekende in de zin van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, is het

Commentaar punten b. en c.

De punten b. en c. hernemen in grote lijnen de twee hypothesen van artikel 57ter van de organieke wet.

We zullen waakzaam moeten zijn opdat de tekst wel degelijk alle mogelijke situaties zal dekken. Een later advies van Fedasil hierover kan nuttig zijn.

Commentaar punt d.

Het punt d. herneemt hoofdzakelijk de uitsluitingsmogelijkheden voorzien in artikel 57quinquies, van de organieke wet, alsook in artikel 3,3° RMI-wet, daarbij rekening houdend met de onderrichtingen uit het arrest 95/2014 van het Grondwettelijk Hof en de ministeriële omzendbrief van 5 augustus 2014.

Zoals hiervoor nader toegelicht, wat betreft de werkzoekenden, kunnen ook twee andere opties tot harmonisatie overwogen worden¹⁵².

Derhalve zullen we goed moeten opletten dat de tekst alle situaties dekt die zich kunnen voordoen in functie van de hypothese die finaal door de wetgever zal weerhouden worden.

Voor het overige verwijzen wij de lezer naar de ontwikkelingen van het huidig standpunt van de Belgische Staat om artikel 57quinquies toe te passen op de familieleden van een Belg¹⁵³. Indien evenwel zou gekozen worden voor het behoud van de huidige interpretatie, moet uitdrukkelijk verwezen worden naar artikel 40ter van de wet van 15 december 1980 (tussen haakjes in het voorstel).

¹⁵² Cf. supra Hoofdstuk V.C. 2.2.a.

¹⁵³ Cf. infra Hoofdstuk VII.A.

voorgaande lid, in voorkomend geval, van toepassing gedurende de langere periode zoals bedoeld in artikel 40, §4, eerste lid, 1^e, van voormelde wet, zonder dat deze periode korter kan zijn dan drie maanden te rekenen vanaf de dag van de aanvraag tot erkenning, noch later kan vallen dan de dag dat het verblijfsrecht van meer dan drie maanden is erkend of het duurzaam verblijfsrecht is verworven.

- e. Een vreemdeling gemachtigd tot beperkt verblijf op basis van artikel 9bis van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, omwille van een arbeidskaart B of een beroepskaart.

4° niet over toereikende bestaansmiddelen beschikken, noch er aanspraak kunnen op maken, noch in staat zijn deze hetzij door eigen inspanningen, hetzij op een andere manier te verwerven. Het centrum berekent de bestaansmiddelen van de persoon overeenkomstig de bepalingen van titel II, hoofdstuk II;

5° werkbereid zijn, tenzij dit om gezondheids- of billijkheidsredenen niet mogelijk is;

6° zijn rechten laten gelden op uitkeringen die hij kan genieten krachtens de Belgische of buitenlandse sociale wetgeving.

Artikel 4

§1. Er kan van de betrokkene worden gevergd dat hij zijn rechten laat gelden op onderhoudsgeld vanwege daartoe gehouden personen, deze laatste beperkt zijnde tot: de echtgenoot of, in voorkomend geval, de ex-echtgenoot; de ascendenten en descendenten in de eerste graad; de adoptant en de geadopteerde.

§2. De overeenkomsten over onderhoudsgeld

Commentaar punt e.

Punt e. herneemt hoofdzakelijk de uitsluitings-situatie voorzien in artikel 57sexies van de organieke wet, met uitdrukkelijke vermelding evenwel dat deze uitsluiting enkel geldt voor de duur van het beperkt verblijf (A kaart).

Wij vestigen evenwel de aandacht op het risico om niet deze bepaling in te trekken gelet op de ongrondwettelijkheden vastgesteld door het Grondwettelijk Hof (arresten 131/2015 en 133/2015)¹⁵⁴.

Commentaar artikel 4

Dit artikel mag ongewijzigd blijven.

¹⁵⁴ Cf. infra Hoofdstuk VI.B.

zijn niet tegenwerpeijk aan het centrum.

§3. Het centrum kan van rechtswege in naam en ten voordele van de betrokkene optreden om de in artikelen 3, 6°, en 4, §1, bedoelde rechten te laten gelden.

Artikel 5

Voor de toepassing van deze wet wordt verstaan onder :

1° centrum : het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn;

2° minister : de minister bevoegd voor Maatschappelijke Integratie.

Artikel 6

§1. Iedere meerderjarige persoon jonger dan 25 jaar heeft recht op maatschappelijke integratie door tewerkstelling aangepast aan zijn persoonlijke situatie en zijn capaciteiten binnen de drie maanden vanaf de datum van zijn aanvraag wanneer hij voldoet aan de in de artikelen 3 en 4 gestelde voorwaarden.

§2. Het recht op maatschappelijke integratie door tewerkstelling kan bestaan uit hetzij een arbeidsovereenkomst hetzij een geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie dat binnen een bepaalde periode leidt tot een arbeidsovereenkomst.

§3. De betrokkene kan zich laten bijstaan door een persoon van zijn keuze wanneer hij met het centrum onderhandelt over de voorgestelde arbeidsovereenkomst of over het geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie. Hij beschikt ook over een bezinningstermijn van 5 kalenderdagen vóór de ondertekening van de arbeidsovereenkomst of het contract voor maatschappelijke integratie en kan verzoeken om te worden gehoord door het centrum overeenkomstig de bepalingen van artikel 20.

Artikel 7

Met een meerderjarige persoon wordt gelijkgesteld de minderjarige persoon die:

- hetzij ontvoegd is door huwelijk,
- hetzij één of meerdere kinderen ten laste heeft,

Commentaar artikel 5

Updaten van de terminologie
(in de Franse versie).

Commentaar artikel 6

Voorstel 1, in zover ze overgaat tot een harmonisatie door een rechtstreekse aanpassing van artikel 3 in de tekst, laat toe om de tekst van artikel 6 ongewijzigd te laten (en meer bepaald de verwijzing naar de “in de artikelen 3 en 4 gestelde voorwaarden”).

De eventuele gevolgen van de 6de staatshervorming en van de aan de Gewesten overgedragen bevoegdheden zullen hier nog onderzocht moeten worden. Wij verwijzen hiervoor naar de commentaren bij artikel 36 van de RMI-wet.

Commentaar artikel 7

Het voorstel bestaat erin om artikel 7 van de wet te wijzigen door uitbreiding van de mogelijke gelijkstellingen tot alle categorieën van minderjarigen die, in toepassing van de wet 65 en zijn uitvoeringsbesluiten, aanspraak kunnen

- hetzij bewijst zwanger te zijn, - hetzij geboren is uit een onbekende vader en moeder, - hetzij een natuurlijk kind is dat niet erkend is door één van zijn ouders, - hetzij de Belgische nationaliteit heeft, bij de geboorte verlaten werd en waarvan de moeder niet ingeschreven was in het bevolkingsregister, - hetzij over wie niemand het ouderlijk gezag en de voogdij of het materieel toezicht uitoefent, - <u>hetzij geïdentificeerd is door de Dienst Voogdij als niet-begeleide minderjarige vreemdeling.</u>	maken op maatschappelijke dienstverlening betoelaagd door de Belgische Staat¹⁵⁵. Worden aldus beoogd de hypothesen weergegeven in artikel 5, 3° wet 65 en artikel 1, lid 5, voormeld MB 30 januari 1995¹⁵⁶. Zoals hiervoor eveneens aangehaald, zou het opportuun kunnen zijn, in het kader van het voortgezet werk ‘na de studie’, te onderzoeken of sommige van die ‘nieuwe’ gelijkgestelde hypothesen nog actueel zijn en niet kunnen samengevoegd of helemaal geherformuleerd worden, met het oog op rationalisering, leesbaarheid dan wel afstemming met de situaties die zich werkelijk in onze huidige samenleving voordoen¹⁵⁷.
Variant (artikel 7 ongewijzigd)	Variant Omwille van de hiervoor aangehaalde redenen¹⁵⁸, zou ook geopteerd kunnen worden voor het behoud van de categorieën minderjarigen in de organieke wet met het huidige systeem van betoelaging.
Artikelen 8 tot 9 (ongewijzigd)	Commentaar artikel 8 en 9 Hoewel deze artikelen niet gewijzigd moeten worden (<i>a fortiori</i> in zoverre dat ze gaan over een materie die thans overgeheveld is naar de Gewesten ingevolge de 6^e staatshervorming), zullen we toch rekening moeten houden met de commentaren betreffende de artikelen 36 en volgende van de RMI-wet, alsook het artikel 57quater van de organieke wet en artikel 5 van de wet 65.
Artikelen 10 tot 11 (ongewijzigd)	
Artikel 12 Iedere persoon vanaf 25 jaar heeft recht op maatschappelijke integratie wanneer hij voldoet aan de in de artikelen 3 en 4 gestelde voorwaarden.	Commentaar artikel 12 Voorstel 1, omdat dit een harmonisatie invoert door rechtstreekse aanpassing in de tekst van artikel 3, maakt het mogelijk om artikel 12 ongewijzigd te laten (en meer bepaald de verwijzing naar de “in de artikelen 3 en 4 gestelde voorwaarden”).

¹⁵⁵ Voor algemene commentaar betreffende dit voorstel, cf. supra, Hoofdstuk V.C.1.1.c.

¹⁵⁶ De situatie beoogd in artikel 1, lid 5 voormeld MB 30 januari 1995 komt overeen met deze aangehaald onder de voorlaatste situatie van het tekstvoorstel. Indien de tekst van voormeld lid 5 formeel de ‘minderjarige’ bedoelt, zonder andere verduidelijking, zullen enkel de vreemdelingen die niet de Belgische nationaliteit bezitten en die niet ingeschreven zijn in het bevolkingsregister onder het toepassingsgebied *ratione personae* van dit arrest vallen.

¹⁵⁷ Cf. infra, Hoofdstuk VI.C.

¹⁵⁸ Cf. supra, Hoofdstuk V.C.1.1.3., betreffende de leeftijdsvoorwaarde.

Artikel 13 (ongewijzigd)

Voorstel 2:

Opheffing van de nationaliteitsvoorwaarde opgenomen in artikel 3,3° maar invoeging van een paragraaf of afzonderlijk artikel met de uitsluitingsmogelijkheden *ratione personae*

Artikel 1 (ongewijzigd)

Artikel 2

§1. Elke persoon heeft recht op maatschappelijke integratie. Dit recht kan onder de voorwaarden bepaald in deze wet bestaan uit een tewerkstelling en/of een leefloon, die al dan niet gepaard gaan met een geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie.

De openbare centra voor maatschappelijk welzijn hebben tot opdracht dit recht te verzekeren.

§2. In afwijking van paragraaf 1, is het recht op maatschappelijke integratie niet verschuldigd:

- a. aan de vreemdeling, zonder onderscheid van nationaliteit, die illegaal in het Rijk verblijft en ten aanzien van wie de taak van het centrum zich beperkt tot de vormen van maatschappelijke dienstverlening voorzien in artikel 57, §2, lid 1 tot 3, van de organieke wet;

Echter, het recht op maatschappelijke integratie toegekend aan een vreemdeling die steuntrekkende was op het ogenblik dat hem een bevel om het grondgebied te verlaten werd betekend, wordt stopgezet de dag dat de vreemdeling daadwerkelijk het grondgebied verlaat, en ten laatste, de dag van het verstrijken van de termijn van het bevel om het grondgebied te

Commentaar artikel 2

Vertrekkend van het uitgangspunt ingeschreven in artikel 2 RMI-wet, volgens dewelke “elke persoon recht heeft op maatschappelijke integratie”, voegt het voorstel 2 een tweede paragraaf in artikel 2 in, waarin de mogelijkheden tot uitsluiting van het RMI worden opgesomd en de aangepaste tekst van de artikelen 57, §2, 57ter, 57quinquies en 57sexies worden hernomen¹⁵⁹.

Er kan ook worden geopteerd om eerder een nieuw artikel in te voegen dan een tweede paragraaf (artikel 2bis of 3bis, om geen “verschuiving” van de opeenvolgende artikelen met zich mee te brengen).

Commentaar punten a. tot e.

We verwijzen de lezer naar de opmerkingen over de punten a. tot e., geformuleerd bij voorstel 1, die onverkort gelden voor voorstel 2.

Opnieuw, het gaat om een tekstvoorstel die in dit stadium in de eerste plaats moet onderzocht worden vanuit het oogpunt van de inhoud eerder dan vanuit de vorm.

¹⁵⁹ Voor een algemene commentaar betreffende dit voorstel, cf. *supra*, Hoofdstuk V.C.2.3.

verlaten;

Een vreemdeling die een asielaanvraag heeft ingediend verblijft illegaal in het Rijk wanneer de asielaanvraag is geweigerd en hem een uitvoerbaar bevel om het grondgebied te verlaten is betekend;

- b. aan de vreemdeling die gehouden is zich in te schrijven in een welbepaalde plaats overeenkomstig artikel 11, §1, van de wet van 12 januari 2007 betreffende de opvang van asielzoekers en van bepaalde andere categorieën van vreemdelingen, indien hij materiële hulp ontvangt of aanspraak kan maken op materiële hulp van een opvangstructuur die belast is met het verlenen van de noodzakelijke dienstverlening om een menswaardig leven te kunnen leiden;
- c. aan de vreemdeling ten aanzien van wie een beslissing is genomen overeenkomstig artikel 4 van de wet van 12 januari 2007 betreffende de opvang van asielzoekers en van bepaalde andere categorieën van vreemdelingen;
- d. aan de burger van de Europese Unie of een lid van zijn familie die een aanvraag heeft gedaan voor een verblijfsrecht in het Rijk van meer dan drie maanden overeenkomstig artikel 40, §4, 40bis (of 40ter) van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen; echter, de burger van de Unie die de hoedanigheid heeft van werknemer of zelfstandige of een lid van zijn familie, in de zin van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, vallen niet onder de toepassing van dit artikel;

Het voorgaande lid is van toepassing gedurende de eerste drie maanden van

het verblijf, te rekenen vanaf de dag van de aanvraag tot erkenning; echter, indien het gaat om een werkzoekende in de zin van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, is het voorgaande lid, in voorkomend geval, van toepassing gedurende de langere periode zoals bedoeld in artikel 40, §4, eerste lid, 1^e, van voormelde wet, zonder dat deze periode korter kan zijn dan drie maanden te rekenen vanaf de dag van de aanvraag tot erkenning, noch later kan vallen dan de dag dat het verblijfsrecht van meer dan drie maanden is erkend of het duurzaam verblijfsrecht is verworven.

- e. aan de vreemdeling gemachtigd tot beperkt verblijf op basis van artikel 9bis van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, omwille van een arbeidskaart B of een beroepskaart.

Variant voor artikel 2

§1. Elke persoon heeft recht op maatschappelijke integratie. Dit recht kan onder de voorwaarden bepaald in deze wet bestaan uit een tewerkstelling en/of een leefloon, die al dan niet gepaard gaan met een geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie.

De openbare centra voor maatschappelijk welzijn hebben tot opdracht dit recht te verzekeren.

§2. In afwijking van paragraaf 1 is het recht op maatschappelijke integratie niet verschuldigd aan de personen bedoeld in de artikelen 57, §2, 57ter, 57quinquies en 57sexies van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de OCMW's;

OF

In afwijking van paragraaf 1 is het recht op maatschappelijke integratie niet verschuldigd aan de personen uitgesloten van het voordeel

Commentaar betreffende de variant (artikel 2)

Een variant van dit tweede voorstel zou erin kunnen bestaan, om de categorieën van personen uitgesloten van RMI te bepalen, te verwijzen naar de relevante artikelen uit de organieke wet, namelijk:

- artikel 57§2;
- artikel 57ter;
- artikel 57quinquies;
- artikel 57sexies;¹⁶⁰

In bijgaand voorstel worden verschillende tekstvarianten geformuleerd. Het zal erop aankomen te bepalen welke van die voorstellen het meest overeenkomen met de wetgevingstechnische beginselen en toepasbaar zal zijn op alle situaties.

¹⁶⁰ Voor een commentaar betreffende elk van deze artikelen cf. supra Hoofdstuk V.

van het recht op financiële maatschappelijke dienstverlening in toepassing van de artikelen 57, §2, 57ter, 57quiquies en 57sexies van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de OCMW's;

OF

In afwijking van paragraaf 1 is het recht op maatschappelijke integratie niet verschuldigd aan personen waarvan het recht op maatschappelijke dienstverlening beperkt is tot dringende medische hulp of tot materiële hulp in toepassing van in toepassing van de artikelen 57§2, 57ter, 57quiquies en 57sexies van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de OCMW's;

OF

In afwijking van paragraaf 1 is het recht op maatschappelijke integratie niet verschuldigd aan personen bedoeld onder de afwijkingen op het recht op maatschappelijke dienstverlening voorzien in de artikelen 57, §2, 57ter, 57quiquies en 57sexies van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de OCMW's;

OF

In afwijking van paragraaf 1 is het recht op maatschappelijke integratie niet verschuldigd aan personen bedoeld onder de beperkingen en uitsluitingen van het recht op maatschappelijke dienstverlening voorzien in de artikelen 57§2, 57ter, 57quiquies en 57sexies van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de OCMW's;

Artikel 3

Om het recht op maatschappelijke integratie te kunnen genieten, moet de persoon bedoeld in artikel 2 tegelijkertijd en onverminderd de bijzondere voorwaarden die bij deze wet worden gesteld:

1° zijn werkelijke verblijfplaats in België hebben in de door de Koning te bepalen zin;

~~3° behoren tot één van de volgende categorieën van personen:~~

Commentaar artikel 3

Artikel 3,1°

1° gelet op de toevoeging van de voorwaarde van 'wettig' verblijf¹⁶¹ door deze op te nemen in de tekst van artikel 57, §2 van de organieke wet, zal artikel 2, *in fine*, KB 11 juli 2002¹⁶² opgeheven worden;

Artikel 3,3°

De nationaliteitsvoorwaarde zou opgeheven en

¹⁶¹ Of meer bepaald een "verblijf dat niet illegaal is"

¹⁶² "...voor zover hij op het grondgebied van het Rijk mag verblijven."

hetzij de Belgische nationaliteit bezitten; hetzij als burger van de Europese Unie, of als lid van zijn familie die hem begeleidt of zich bij hem voegt, genieten van een verblijfsrecht voor meer dan drie maanden, overeenkomstig de bepalingen van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen. Deze categorie van personen geniet pas na de eerste drie maanden van dit verblijf het recht op maatschappelijke integratie; hetzij als vreemdeling ingeschreven zijn in het bevolkingsregister; hetzij staatloos zijn en onder de toepassing vallen van het Verdrag betreffende de status van staatlozen, ondertekend te New York op 28 september 1954 en goedgekeurd bij de wet van 12 mei 1960; hetzij vluchteling zijn in de zin van artikel 49 van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen;	vervangen worden door invoeging in artikel 2 van een paragraaf die alle categorieën opsomt die uitgesloten zijn van RMI.
4° niet over toereikende bestaansmiddelen beschikken, noch er aanspraak kunnen op maken, noch in staat zijn deze hetzij door eigen inspanningen, hetzij op een andere manier te verwerven. Het centrum berekent de bestaansmiddelen van de persoon overeenkomstig de bepalingen van titel II, hoofdstuk II; 5° werkbereid zijn, tenzij dit om gezondheids- of billijkheidsredenen niet mogelijk is; 6° zijn rechten laten gelden op uitkeringen die hij kan genieten krachtens de Belgische of buitenlandse sociale wetgeving. Artikel 4 (ongewijzigd)	De andere voorwaarden opgenomen in artikel 3 (4° tot 6°) zouden ongewijzigd blijven.

Artikel 5

Voor de toepassing van deze wet wordt verstaan onder :

1° centrum : het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn;

2° minister : de minister bevoegd voor MI.

Artikel 6

§1. Onverminderd het artikel 2, §2, heeft iedere meerderjarige persoon jonger dan 25 jaar recht op maatschappelijke integratie door tewerkstelling aangepast aan zijn persoonlijke situatie en zijn capaciteiten binnen de drie maanden vanaf de datum van zijn aanvraag wanneer hij voldoet aan de in de artikelen 3 en 4 gestelde voorwaarden.

§2. Het recht op maatschappelijke integratie door tewerkstelling kan bestaan uit hetzij een arbeidsovereenkomst hetzij een geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie dat binnen een bepaalde periode leidt tot een arbeidsovereenkomst.

§3. De betrokkene kan zich laten bijstaan door een persoon van zijn keuze wanneer hij met het centrum onderhandelt over de voorgestelde arbeidsovereenkomst of over het geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie. Hij beschikt ook over een bezinningstermijn van vijf kalenderdagen vóór de ondertekening van de arbeidsovereenkomst of het contract voor maatschappelijke integratie en kan verzoeken om te worden gehoord door het centrum overeenkomstig de bepalingen van artikel 20.

Artikel 7

Met een meerderjarige persoon wordt gelijkgesteld de minderjarige persoon die:

- hetzij ontvoegd is door huwelijk,
- hetzij één of meerdere kinderen ten laste heeft,
- hetzij bewijst zwanger te zijn,
- hetzij geboren is uit een onbekende vader en moeder,
- hetzij een natuurlijk kind is dat niet erkend is door één van zijn ouders,
- hetzij de Belgische nationaliteit heeft, bij

Commentaar artikel 5

Updaten van de terminologie
(*in de Franse versie*).

Commentaar artikel 6

Gelet op de invoeging van de categorieën van personen uitgesloten van RMI in artikel 2, en niet langer zoals nu opgenomen in artikel 3 via de nationaliteitsvoorwaarde, moet de tekst van artikel 6 aangepast worden opdat niet enkel nog verwezen zou worden naar de “in de artikelen 3 en 4 gestelde voorwaarden”, maar eveneens naar artikel 2§2.

Het aldus geformuleerde concrete voorstel zal later geanalyseerd moeten worden op basis van de wetgevende beginselen.

De eventuele gevolgen van de 6de staatshervorming en van de aan de Gewesten overgedragen bevoegdheden zullen hier nog onderzocht moeten worden. Wij verwijzen hiervoor naar de commentaren bij artikel 36 van de RMI-wet.

Commentaar artikel 7

We verwijzen de lezer naar de opmerkingen over artikel 7, geformuleerd bij voorstel 1, die onverkort gelden voor voorstel 2.

de geboorte verlaten werd en waarvan de moeder niet ingeschreven was in het bevolkingsregister,

- hetzij over wie niemand het ouderlijk gezag en de voogdij of het materieel toezicht uitoefent,
- hetzij geïdentificeerd is door de Dienst Voogdij als niet-begeleide minderjarige vreemdeling.

Variant (artikel 7 ongewijzigd)

Artikelen 8 tot 11 (ongewijzigd)

Artikel 12

Onverminderd het artikel 2, §2, heeft iedere persoon vanaf 25 jaar heeft recht op maatschappelijke integratie wanneer hij voldoet aan de in de artikelen 3 en 4 gestelde voorwaarden.

Artikel 13 (ongewijzigd)

Variant

Omwille van de hiervoor¹⁶³ aangehaalde redenen, zou ook geopteerd kunnen worden voor het behoud van de categorieën minderjarigen in de organieke wet met het huidige systeem van betoelaging.

Commentaar artikel 8 en 9

Hoewel deze artikelen niet gewijzigd moeten worden (*a fortiori* in zoverre dat ze gaan over een materie die thans overgeheveld is naar de Gewesten ingevolge de 6^e staatshervorming), zullen we toch rekening moeten houden met de commentaren betreffende de artikelen 36 en volgende van de RMI-wet, alsook het artikel 57quater van de organieke wet en artikel 5 van de wet 65.

Commentaar artikel 12

Gelet op de invoeging van de categorieën van personen uitgesloten van RMI in artikel 2, en niet langer zoals nu opgenomen in artikel 3 via de nationaliteitsvoorwaarde, moet de tekst van artikel 12 aangepast worden opdat niet enkel nog verwezen zou worden naar de “in de artikelen 3 en 4 gestelde voorwaarden”, maar eveneens naar artikel 2§2.

Het aldus geformuleerde voorstel zal later geanalyseerd moeten worden op basis van de wetgevende beginselen.

¹⁶³ Cf. supra Hoofdstuk V.C.1.1.3. wat betreft de leeftijdsvoorwaarde.

Voorstel 3:

Herschrijven van de nationaliteitsvoorwaarde opgenomen in artikel 3,3° RMI-wet door een positieve en negatieve opsomming van categorieën van personen die aanspraak kunnen maken op RMI te combineren

Artikel 1 (ongewijzigd)

Artikel 2

§1. Elke persoon heeft recht op maatschappelijke integratie. Dit recht kan onder de voorwaarden bepaald in deze wet bestaan uit een tewerkstelling en/of een leefloon, die al dan niet gepaard gaan met een geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie.

De openbare centra voor maatschappelijk welzijn hebben tot opdracht dit recht te verzekeren.

Artikel 3

Om het recht op maatschappelijke integratie te kunnen genieten, moet de persoon tegelijkertijd en onverminderd de bijzondere voorwaarden die bij deze wet worden gesteld:

1° zijn werkelijke verblijfplaats in België hebben in de door de Koning te bepalen zin;

2° meerderjarig zijn of hiermee gelijkgesteld zijn overeenkomstig de bepalingen van deze wet;

3° behoren tot één van de volgende categorieën van personen:

Commentaar artikel 2

Updaten van de terminologie
(*in de Franse versie*).

Commentaar artikel 3,1°

Zie hieronder, de wijziging bij artikel 2 KB 11 juli 2002 houdende het algemeen reglement betreffende het RMI dat bepaalt wat moet verstaan worden onder “werkelijke verblijfplaats in België”

Commentaar artikel 3,3°

Voor een algemene commentaar over dit voorstel 3, verwijzen we de lezer naar wat uiteengezet is in Hoofdstuk V.¹⁶⁴

In dit derde voorstel wordt de huidige structuur van de nationaliteitsvoorwaarde dus behouden met een opsomming van categorieën personen die aanspraak kunnen maken op RMI.

Maar deze opsomming is helemaal herwerkt om finaal nog maar drie categorieën te behouden:

¹⁶⁴ Cf. supra Hoofdstuk V.C.2.4.

- hetzij de Belgische nationaliteit bezitten;
- hetzij als burger van de Europese Unie, of als lid van zijn familie die hem begeleidt of zich bij hem voegt, genieten van een verblijfsrecht voor meer dan drie maanden, overeenkomstig de bepalingen van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen. Deze categorie van personen geniet pas het recht op maatschappelijke integratie na de eerste drie maanden van dit verblijf, te rekenen vanaf de aanvraag tot erkenning van het verblijfsrecht van meer dan drie maanden, met uitzondering van de burger van Unie met de hoedanigheid van werknemer of zelfstandige of een lid van zijn familie overeenkomstig de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen;

~~hetzij als vreemdeling ingeschreven zijn in het bevolkingsregister;~~

~~hetzij staatloos zijn en onder de toepassing vallen van het Verdrag betreffende de status van staatlozen, ondertekend te New York op 28 september 1954 en goedgekeurd bij de wet van 12 mei 1960;~~

~~hetzij vluchteling zijn in de zin van artikel 49 van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen;~~

- de Belgen;
- de Unieburgers met een verblijfsrecht van meer dan drie maanden;
- alle vreemdelingen, zonder onderscheid van nationaliteit, behalve zij die bedoeld worden onder de artikelen 57, §2, 57ter, 57quinquies en 57sexies.

De derde en nieuwe categorie hergroepeert dus alle vreemdelingen die geen Belg of Unieburger bedoeld onder het 2^e streepje zijn, maar waarbij ervoor gezorgd wordt, door middel van een opsomming, dat de personen die geen aanspraak kunnen maken op RMI worden uitgesloten.

Om deze categorieën personen, uitgesloten van RMI, te bepalen, verwijst het voorstel naar de relevante artikelen in de organieke wet:

- artikel 57, §2;
- artikel 57ter;
- artikel 57quinquies *sensu stricto* (artikel 3,3^o, 2^e streepje, wordt inderdaad behouden wat betreft de Unieburgers met een verblijfsrecht van meer dan drie maanden – cf. infra);
- artikel 57sexies¹⁶⁵;

In voorstel 3 worden ook verschillende ‘sub-voorstellen’ geformuleerd. Het zal erop aankomen te bepalen welke van die voorstellen het meest overeenkomt met de wetgevingstechnische beginselen en toepasbaar zal zijn op alle situaties.

We moeten hier evenwel opmerken dat de tweede categorie uit artikel 3,3^o (Unieburger met een verblijfsrecht van meer dan drie maanden) ‘gedeeltelijk’ behouden is omdat de loutere verwijzing naar artikel 57quinquies als uitsluitingscriterium van het RMI tot gevolg zou hebben dat de werkzoekende ook zou uitgesloten blijven van RMI zolang hij de hoedanigheid van werkzoekende behoudt, terwijl hij in de huidige situatie er aanspraak op kan maken van zodra hij de E kaart bekomt (zelfs indien hij nog altijd werkzoekende is). Maar zoals hiervoor uiteengezet, zou dit de keuze van de wetgever kunnen zijn.¹⁶⁶

¹⁶⁵ Voor een algemene commentaar over elk van deze artikelen, cf. supra Hoofdstuk V.C.

- hetzij een vreemdeling zijn, zonder onderscheid van nationaliteit, die niet valt onder het toepassingsgebied van de artikelen 57, §2, 57ter, 57quinquies en 57sexies van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de OCMW's; OF - hetzij een vreemdeling zijn, zonder onderscheid van nationaliteit, die niet is uitgesloten van het van het voordeel van het recht op financiële maatschappelijke dienstverlening in toepassing van de artikelen 57§2, 57ter, 57quinquies en 57sexies van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de OCMW's; OF - hetzij een vreemdeling zijn, zonder onderscheid van nationaliteit, waarvan het recht op maatschappelijke dienstverlening niet beperkt is tot dringende medische hulp of tot materiële hulp in toepassing van in toepassing van de artikelen 57§2, 57ter, 57quinquies en 57sexies van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de OCMW's; OF - hetzij een vreemdeling zijn, zonder onderscheid van nationaliteit, die niet valt onder de afwijkingen op het recht op maatschappelijke dienstverlening voorzien in de artikelen 57§2, 57ter, 57quinquies en 57sexies van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de OCMW's; OF - hetzij een vreemdeling zijn, zonder onderscheid van nationaliteit, die niet valt onder de beperkingen en uitsluitingen van het recht op maatschappelijke dienstverlening voorzien in de artikelen 57§2, 57ter, 57quinquies en 57sexies van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de OCMW's;	In de mate dat artikel 3,3°, 2^e streepje – louter voor dit voorstel – behouden blijft voor de Unieburgers met een verblijfsrecht van meer dan drie maanden, zal de verwijzing naar artikel 57quinquies uitsluitend de burgers treffen die thans reeds bedoeld worden onder deze bepaling, met name de Unieburger of het lid van zijn familie die <u>een aanvraag heeft ingediend tot erkenning van een verblijfsrecht van meer dan drie maanden</u> in het Rijk (vastgesteld door de afgifte van een bijlage 19 of 19ter). De invulling van dit artikel voor de al dan niet toekenning van financiële maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon, zal aldus geïmplementeerd worden in het RMI. Artikel 57quinquies zal ook aangepast moeten worden om in overeenstemming te zijn met het arrest 95/2014 van het Grondwettelijk Hof waar die voor recht zegt dat deze bepaling niet kan toegepast worden op de Unieburger met de hoedanigheid van werknemer of zelfstandige, noch op een lid van zijn familie¹⁶⁷. De uitdrukking 'vreemdeling, zonder onderscheid van nationaliteit' is juist gekozen om in die derde categorie bepaalde Europese burgers te kunnen opnemen¹⁶⁸.
---	---

¹⁶⁶ Cf. supra Hoofdstuk V.C.2.2.a over de drie mogelijke opties betreffende de specifieke categorie van de werkzoekenden.

¹⁶⁷ In dat opzicht, zoals vermeld, zou dit harmonisatieproject een opportuniteit kunnen zijn om sommige interpretaties van teksten aan te passen om ze in overeenstemming te brengen met de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof. We zullen deze kwestie behandelen onder Hoofdstuk VII.A.

¹⁶⁸ Dit laat tevens toe om er de staatlozen in op te nemen.

4° niet over toereikende bestaansmiddelen beschikken, noch er aanspraak kunnen op maken, noch in staat zijn deze hetzij door eigen inspanningen, hetzij op een andere manier te verwerven. Het centrum berekent de bestaansmiddelen van de persoon overeenkomstig de bepalingen van titel II, hoofdstuk II;

5° werkbereid zijn, tenzij dit om gezondheids- of billijkheidsredenen niet mogelijk is;

6° zijn rechten laten gelden op uitkeringen die hij kan genieten krachtens de Belgische of buitenlandse sociale wetgeving.

Eerste variant voor artikel 3,3°

3° behoren tot één van de volgende categorieën van personen:

- hetzij de Belgische nationaliteit bezitten;
- hetzij als burger van de Europese Unie, of als lid van zijn familie die hem begeleidt of zich bij hem voegt, genieten van een verblijfsrecht voor meer dan drie maanden, overeenkomstig de bepalingen van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen. Deze categorie van personen geniet pas het recht op maatschappelijke integratie na de eerste drie maanden van dit verblijf, te rekenen vanaf de aanvraag tot erkenning van het verblijfsrecht van meer dan drie maanden;
- hetzij als vreemdeling ingeschreven zijn in het bevolkingsregister;
- hetzij staatloos zijn en onder de toepassing vallen van het Verdrag betreffende de status van staatlozen, ondertekend te New-York op 28 september 1954 en goedgekeurd bij de wet van 12 mei 1960;

Commentaar eerste variant (art. 3,3°)

Een eerste variant zou erin kunnen bestaan om in het artikel 3,3° de vijf huidige categorieën te behouden, maar waaraan dan een 6^e 'residuaire' categorie wordt toegevoegd, die elke andere vreemdeling invoegt, voor zover die niet valt onder een uitsluiting of beperking van steun in toepassing van de artikelen 57, §2, 57ter, 57quinquies en 57sexies van de organieke wet van 8 juli 1976.

Zoals hiervoor uiteengezet, het voordeel van deze variant zou erin bestaan eenvoudig een residuaire categorie toe te voegen aan de reeds bestaande en bij de praktijkmensen gekende categorieën.

Deze variant zou het ook en vooral mogelijk maken om de oude van de nieuwe categorieën te onderscheiden voor het geval zou gekozen worden voor een verschillende betoelaging tussen de enen en de anderen (cf. infra, commentaar betreffende het artikel 43 RMI-wet).

- hetzij vluchteling zijn in de zin van artikel 49 van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen;
- hetzij een vreemdeling zijn die niet valt onder het toepassingsgebied van de artikelen 57, §2, 57ter, 57quinquies en 57sexies van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de OCMW's.

Tweede variant voor artikel 3,3°

Artikel 3

Om het recht op maatschappelijke integratie te kunnen genieten, moet de persoon tegelijkertijd en onverminderd de bijzondere voorwaarden die bij deze wet worden gesteld:

(...)

3° behoren tot één van de volgende categorieën van personen:

- a. hetzij de Belgische nationaliteit bezitten;
- b. hetzij als burger van de Europese Unie, of als lid van zijn familie die hem begeleidt of zich bij hem voegt, genieten van een verblijfsrecht voor meer dan drie maanden, overeenkomstig de bepalingen van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen. Deze categorie van personen geniet pas het recht op maatschappelijke integratie na de eerste drie maanden van dit verblijf, te rekenen vanaf de aanvraag tot erkenning van het verblijfsrecht van meer dan drie maanden, met uitzondering van de burger van Unie met de hoedanigheid van werknemer of zelfstandige of een lid van zijn familie overeenkomstig de

Commentaar tweede variant (art.3,3°)

Zoals hiervoor uiteengezet, zou een variant een opsomming van de uitgesloten personen *in extenso* en rechtstreeks in het artikel 3,3°,3^e streepje, kunnen inhouden, eerder dan te werken via een verwijzing naar de wettelijke bepalingen *ad hoc* van de organieke wet¹⁶⁹.

¹⁶⁹ Voor een algemene commentaar betreffende deze variant, cf. supra Hoofdstuk V.C.2.4.c.

wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen;

~~hetzij als vreemdeling ingeschreven zijn in het bevolkingsregister;~~

~~hetzij staatloos zijn en onder de toepassing vallen van het Verdrag betreffende de status van staatlozen, ondertekend te New York op 28 september 1954 en goedgekeurd bij de wet van 12 mei 1960;~~

~~hetzij vluchteling zijn in de zin van artikel 49 van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen;~~

c. hetzij een vreemdeling zijn, zonder onderscheid van nationaliteit, met uitzondering van;

- de vreemdeling die illegaal in het Rijk verblijft en ten aanzien van wie de taak van het centrum zich beperkt tot de vormen van maatschappelijke dienstverlening voorzien in de artikelen 57,§2, alinea's 1 tot 3, van de organieke wet;

Echter, de vreemdeling die werkelijk steuntrekkende was op het ogenblik dat hem een bevel om het grondgebied te verlaten werd betekend, valt pas onder deze uitsluiting vanaf de dag dat hij daadwerkelijk het grondgebied verlaat, en ten laatste, de dag van het verstrijken van de termijn van het bevel om het grondgebied te verlaten;

Commentaar punt c.

Het voorstel geformuleerd voor de derde categorie beoogt dus alle vreemdelingen, zonder onderscheid van nationaliteit, die niet opgenomen zijn in de twee eerste categorieën, behalve evenwel de vreemdelingen opgesomd onder de streepjes 1 tot 6.

Het eerste streepje herneemt de situatie van artikel 57§2 van de organieke wet. Dit voorstel laat toe een voorwaarde van wettig verblijf¹⁷⁰ in te voegen die de voorwaarde thans ingeschreven in artikel 2, *in fine*, van voormeld koninklijk besluit van 11 juli 2002¹⁷¹ zal vervangen.

Bovendien herneemt het voorstel uitdrukkelijk de nuances ingeschreven in de alinea's 4 en 5 van artikel 57§2, van de organieke wet.

¹⁷⁰ Of meer bepaald een "verblijf dat niet illegaal is"

¹⁷¹ "...voor zover hij op het grondgebied van het Rijk mag verblijven."

De vreemdeling die een asielaanvraag heeft ingediend verblijft illegaal in het Rijk wanneer de asielaanvraag is geweigerd en hem een uitvoerbaar bevel om het grondgebied te verlaten is betekend; - de vreemdeling die gehouden is zich in te schrijven in een welbepaalde plaats overeenkomstig artikel 11, §1, van de wet van 12 januari 2007 betreffende de opvang van asielzoekers en van bepaalde andere categorieën van vreemdelingen, indien hij materiële hulp ontvangt of aanspraak kan maken op materiële hulp van een opvangstructuur die belast is met het verlenen van de noodzakelijke dienstverlening om een menswaardig leven te kunnen leiden; - de vreemdeling ten aanzien van wie een beslissing is genomen overeenkomstig artikel 4 van de wet van 12 januari 2007 betreffende de opvang van asielzoekers en van bepaalde andere categorieën van vreemdelingen; - de burger van de Europese Unie of een lid van zijn familie die een aanvraag heeft gedaan voor een verblijfsrecht in het Rijk van meer dan drie maanden overeenkomstig artikel 40, §4, 40bis (of 40ter) van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen; echter, de burger van de Unie die de hoedanigheid heeft van werknemer of zelfstandige of een lid van zijn familie, in de zin van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van	Het 2^e en het 3^e streepje hernemen in hoofdzaak de twee situaties uit het artikel 57ter van de organieke wet. We zullen waakzaam moeten zijn opdat de tekst wel degelijk alle mogelijke situaties zal dekken. Een later advies van Fedasil hierover kan nuttig zijn. Het 4^e streepje herneemt in hoofdlijnen de uitsluitingssituaties uit artikel 57quinquies van de organieke wet (maar niet deze van artikel 3,3^o RMI-wet, ingevoegd onder punt b. van het artikel) daarbij rekening houdend met de onderrichtingen uit het arrest 95/2014 van het Grondwettelijk Hof. We merken opnieuw op dat wat betreft de werkzoekenden, het mogelijk is om, naast de optie hiernaast uiteengezet en die rekening houdt met de verplichting van 'status quo', twee andere opties te overwegen¹⁷². We zullen er dus over moeten waken dat de tekst wel degelijk alle mogelijke situaties dekt die zich kunnen voordoen afhankelijk van de optie die uiteindelijk door de wetgever zal
--	---

¹⁷² Cf. supra Hoofdstuk V.C.2.2.a

vreemdelingen, vallen niet onder de toepassing van dit artikel;

De uitsluiting voorzien onder het voorgaande lid is van toepassing gedurende de eerste drie maanden van het verblijf, te rekenen vanaf de dag van de aanvraag tot erkenning; echter, indien het gaat om een werkzoekende in de zin van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, is de uitsluiting voorzien onder het voorgaande lid, in voorkomend geval, van toepassing gedurende de langere periode zoals bedoeld in artikel 40, §4, eerste lid, 1^e, van voormelde wet.

- de vreemdeling gemachtigd tot beperkt verblijf op basis van artikel 9bis van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, omwille van een arbeidskaart B of een beroepskaart.

4° niet over toereikende bestaansmiddelen beschikken, noch er aanspraak kunnen op maken, noch in staat zijn deze hetzij door eigen inspanningen, hetzij op een andere manier te verwerven. Het centrum berekent de bestaansmiddelen van de persoon overeenkomstig de bepalingen van titel II, hoofdstuk II;

5° werkbereid zijn, tenzij dit om gezondheids- of billijkheidsredenen niet mogelijk is;

6° zijn rechten laten gelden op uitkeringen die hij kan genieten krachtens de Belgische of buitenlandse sociale wetgeving.

weerhouden worden.

Voor het overige verwijzen wij de lezer naar de ontwikkelingen van het huidig standpunt van de Belgische Staat om artikel 57quinquies toe te passen op de familieleden van een Belg¹⁷³. Indien evenwel zou gekozen worden voor het behoud van de huidige interpretatie, moet uitdrukkelijk verwezen worden naar artikel 40ter van de wet van 15 december 1980 (tussen haakjes in het voorstel).

Het 5de streepje herneemt in hoofdlijnen het uitsluitingsgeval voorzien in artikel 57sexies van de organieke wet, met uitdrukkelijke vermelding evenwel dat deze uitsluiting enkel geldt voor de duur van het beperkt verblijf (A kaart).

Wij vestigen evenwel de aandacht op het risico om niet deze bepaling in te trekken gelet op de ongrondwettelijkheden vastgesteld door het Grondwettelijk Hof (arresten 131/2015 en 133/2015)¹⁷⁴

¹⁷³ Cf. infra Hoofdstuk VII.A.

¹⁷⁴ Cf. infra Hoofdstuk VII.B.

Artikel 4

§1. Er kan van de betrokkene worden geveegd dat hij zijn rechten laat gelden op onderhoudsgeld vanwege daartoe gehouden personen, deze laatste beperkt zijnde tot : de echtgenoot of, in voorkomend geval, de ex-echtgenoot; de ascendenten en descendenten in de eerste graad; de adoptant en de geadopteerde.

§2. De overeenkomsten over onderhoudsgeld zijn niet tegenwerpelijk aan het centrum.

§3. Het centrum kan van rechtswege in naam en ten voordele van de betrokkene optreden om de in artikelen 3, 6°, en 4, § 1, bedoelde rechten te laten gelden.

Artikel 5

Voor de toepassing van deze wet wordt verstaan onder :

1° centrum : het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn;

2° minister : de minister bevoegd voor Maatschappelijke Integratie.

Artikel 6

§1. Iedere meerderjarige persoon jonger dan 25 jaar heeft recht op maatschappelijke integratie door tewerkstelling aangepast aan zijn persoonlijke situatie en zijn capaciteiten binnen de drie maanden vanaf de datum van zijn aanvraag wanneer hij voldoet aan de in de artikelen 3 en 4 gestelde voorwaarden.

§2. Het recht op maatschappelijke integratie door tewerkstelling kan bestaan uit hetzij een arbeidsovereenkomst hetzij een geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie dat binnen een bepaalde periode leidt tot een arbeidsovereenkomst.

§3. De betrokkene kan zich laten bijstaan door een persoon van zijn keuze wanneer hij met het centrum onderhandelt over de voorgestelde arbeidsovereenkomst of over het geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie. Hij beschikt ook over een bezinningstermijn van vijf kalenderdagen vóór de ondertekening van de arbeidsovereenkomst

Commentaar artikel 4

Dit artikel mag ongewijzigd blijven.

Commentaar artikel 5

Updaten van de terminologie
(*in de Franse versie*).

Commentaar artikel 6

Voorstel 3, in zover ze overgaat tot een harmonisatie door een rechtstreekse aanpassing van artikel 3 in de tekst, laat toe om de tekst van artikel 6 ongewijzigd te laten (en meer bepaald de verwijzing naar de “in de artikelen 3 en 4 gestelde voorwaarden”).

De eventuele gevolgen van de 6de staatshervorming en van de aan de Gewesten overgedragen bevoegdheden zullen hier nog onderzocht moeten worden. Wij verwijzen hiervoor naar de commentaren bij artikel 36 van de RMI-wet.

of het contract voor maatschappelijke integratie en kan verzoeken om te worden gehoord door het centrum overeenkomstig de bepalingen van artikel 20.

Artikel 7

Met een meerderjarige persoon wordt gelijkgesteld de minderjarige persoon die:

- a. hetzij ontvoegd is door huwelijk,
- b. hetzij één of meerdere kinderen ten laste heeft,
- c. hetzij bewijst zwanger te zijn,
- d. hetzij geboren is uit een onbekende vader en moeder,
- e. hetzij een natuurlijk kind is dat niet erkend is door één van zijn ouders,
- f. hetzij de Belgische nationaliteit heeft, bij de geboorte verlaten werd en waarvan de moeder niet ingeschreven was in het bevolkingsregister,
- g. hetzij over wie niemand het ouderlijk gezag en de voogdij of het materieel toezicht uitoefent,
- h. hetzij geïdentificeerd is door de Dienst Voogdij als niet-begeleide minderjarige vreemdeling.

Variant (artikel 7 ongewijzigd)

Artikelen 8 tot 9 (ongewijzigd)

Artikel 12

Iedere persoon vanaf 25 jaar heeft recht op maatschappelijke integratie wanneer hij voldoet

Commentaar artikel 7

We verwijzen de lezer naar de opmerkingen over artikel 7, geformuleerd bij voorstel 1, die onverkort gelden voor voorstel 3.

Variant (artikel 7)

Omwille van hiervoor¹⁷⁵ aangehaalde redenen aangehaald, zou ook geopteerd kunnen worden voor het behoud van de categorieën minderjarigen in de organieke wet met het huidige systeem van betoelaging.

Commentaren artikelen 8 en 9

Hoewel deze artikelen niet gewijzigd moeten worden (*a fortiori* in zoverre dat ze gaan over een materie die thans overgeheveld is naar de Gewesten ingevolge de 6^e staatshervorming), zullen we toch rekening moeten houden met de commentaren betreffende de artikelen 36 en volgende van de RMI-wet, alsook het artikel 57quater van de organieke wet en artikel 5 van de wet 65.

Commentaar artikel 12

Voorstel 1, omdat dit een harmonisatie invoert door rechtstreekse aanpassing in de tekst van

¹⁷⁵ Cf. supra Hoofdstuk V.C.1.1.3. betreffende de leeftijdsvoorwaarde.

aan de in de artikelen 3 en 4 gestelde voorwaarden.

Artikel 13 (ongewijzigd)

TITEL II. Toepassingsmodaliteiten van het recht op maatschappelijke integratie. (art. 14-15)

HOOFDSTUK I.- Bedrag van het leefloon

Artikel 14

Het leefloon bedraagt :

1° 4 400 EUR voor elke persoon die met één of meerdere personen samenwoont.

Onder samenwoning wordt verstaan het onder hetzelfde dak wonen van personen die hun huishoudelijke aangelegenheden hoofdzakelijk gemeenschappelijk regelen.

2° 6 600 EUR voor een alleenstaande persoon (en voor een dakloze die recht heeft op een in de artikelen 11, §§ 1 en 3, en 13, § 2, bedoeld geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie.

3° 8 800 EUR voor een persoon die samenwoont met een gezin te zijnen laste.

Dit recht wordt geopend van zodra er ten minste één minderjarig ongehuwd kind aanwezig is. Het dekt meteen het recht van de eventuele echtgeno(o)t(e) of levenspartner. Onder gezin ten laste wordt verstaan, de echtgenoot, de levenspartner, het ongehuwd minderjarig kind of meerdere kinderen onder wie minstens één ongehuwd minderjarig kind.

De levenspartner is de persoon met wie de aanvrager een feitelijk gezin vormt.

De Koning bepaalt, bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad, in welke mate de echtgenoot of de levenspartner de in artikel 3 bedoelde voorwaarden moet vervullen.

§2 (...)

artikel 3, maakt het mogelijk om artikel 12 ongewijzigd te laten (en meer bepaald de verwijzing naar de “ in de artikelen 3 en 4 gestelde voorwaarden”.

Commentaar

Er zal nagegaan moeten worden, afhankelijk van het uiteindelijk weerhouden voorstel, of dit derde lid van artikel 14, §1, niet moet aangepast worden.

Immers, er wordt verwezen naar slechts één

Artikel 15 (ongewijzigd)

**HOOFDSTUK II. - Berekening van de
bestaansmiddelen**

Artikel 16 (ongewijzigd)

HOOFDSTUK III. – Procedure

Afdeling 1. - Informatieplicht

Artikel 17 (ongewijzigd)

**Afdeling 2. - Aanvraag, ambtshalve toekenning,
herziening, stopzetting**

Artikel 18 (ongewijzigd)

Afdeling 3. – Onderzoek van de aanvraag

Artikel 19

§1. Met het oog op de toekenning van maatschappelijke integratie in de vorm van een leefloon, of een tewerkstelling, met het oog op de herziening of de intrekking van een beslissing dienaangaande of met het oog op een beslissing tot schorsing van de uitbetaling van het leefloon, verricht het centrum een sociaal onderzoek.

Voor het sociaal onderzoek moet het centrum een beroep doen op maatschappelijk werkers, volgens de kwalificatievoorwaarden bepaald door de Koning.

De Koning kan de nadere regels van het sociaal onderzoek bepalen.

§2. De aanvrager is ertoe gehouden elke voor het onderzoek van zijn aanvraag nuttige inlichting en machtiging te geven.

artikel, daar waar voorstel 2 als gevolg heeft om de nationaliteitsvoorwaarde over te brengen naar artikel 2 (inbegrepen de voorwaarde van 'wettig' verblijf die niet langer zal opgenomen zijn in de verblijfsvoorwaarde uit artikel 3,1°). Dit zal dus een aandachtspunt zijn op het ogenblik dat het uiteindelijke voorstel bepaald zal worden.

Commentaar artikel 19, §1, lid 2

Artikel 5 van het KB 11 juli 2002 verduidelijkt dat *“de personen bedoeld in artikel 19, §1, tweede lid, van de wet moeten houder zijn van het diploma van maatschappelijk assistent, van gegradueerde verpleger gespecialiseerd in gemeenschapsgezondheid of van sociaal verpleger, erkend door de Gemeenschappen.”*

De organieke wet bevat geen gelijkaardige bepaling (enkel de algemene benaming van “maatschappelijk werker” is erin opgenomen).

§3. Het centrum verzamelt alle ontbrekende inlichtingen om de rechten van de betrokkene te kunnen beoordelen wanneer de aanvrager dit niet kan doen.

§4. De Koning bepaalt bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad :

1° welke inlichtingen en machtigingen door de aanvrager ten minste moeten worden gegeven op een daartoe bij de aanvraag van maatschappelijke integratie in de vorm van een leefloon, of een tewerkstelling in te vullen formulier;

2° onder welke voorwaarden en op welke wijze het centrum inlichtingen kan inwinnen bij de openbare besturen.

Artikel 20 (ongewijzigd)

Afdeling 4. – Beslissing

Artikel 21

(...)

§6. Elke beslissing tot toekenning, weigering of herziening van het recht op maatschappelijke integratie in de vorm van een leefloon, een tewerkstelling of een geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie, wordt medegedeeld aan de minister, op de wijze door de Koning bepaald en binnen acht dagen volgend op het einde van de maand waarin deze beslissing werd genomen.

Indien de beslissing niet binnen de vereiste termijn werd meegedeeld, vervalt het recht van het centrum om de kosten terug te vorderen die betrekking hebben op de periode tussen de vijfenveertigste dag die volgt op het einde van de maand waarin de beslissing werd genomen en de dag van mededeling van deze beslissing. De Koning kan van deze bepaling afwijken ingeval van collectieve en uitzonderlijke omstandigheden. Dit lid betreft de beslissingen die werden genomen vanaf 1 oktober 2006.

De harmonisatie zal tot gevolg hebben dat het aantal gerechtigden op maatschappelijke integratie gevoelig zal stijgen (terwijl er geen gerechtigden op maatschappelijke dienstverlening equivalent aan leefloon meer zouden mogen zijn).

Zou deze overdracht gevolgen hebben voor sommige OCMW's die maatschappelijk werkers hebben aangenomen die niet de RMI-diplomavereisten vervullen?

In het bevestigende geval, zouden we de diplomavereisten moeten 'versoepelen' door een wijziging van het koninklijk besluit?

Wij beschikken over geen enkel statistisch gegeven daarover. Dit zal dus een mogelijk aandachtspunt zijn in het kader van de hervorming.

Commentaar bij artikel 21

Gelet op een harmonisatie, met name van de rechten van de begunstigden van de twee huidige systemen, kunnen de paragrafen 1 tot 5 behouden blijven en zullen ze dus toegepast worden bij de behandeling van de dossiers van de huidige begunstigden van maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon.

Wat betreft de indiening van de vraag tot betoelaging aan de Belgische staat, bestaan er verschillen tussen beide systemen.

Wij verwijzen hiervoor naar het vergelijkend onderzoek van de administratieve procedures rond de betoelagingen¹⁷⁶.

Rekening houdend met de uitbreiding van de rechten van de huidige begunstigden van maatschappelijke dienstverlening en de daarmee gepaard gaande verzwarende van de procedure (en van dus de administratieve last voor de OCMW's), stellen we voor om de huidige procedure aangehaald onder paragraaf 6 te behouden, die dus zal toegepast worden t.a.v.

¹⁷⁶ Cf. supra Hoofdstuk IV.

Artikel 22 (ongewijzigd)

Afdeling 5. - Betaling

Artikel 23 (ongewijzigd)

HOOFDSTUK IV. – Terugvorderingen

Artikelen 24 tot 29 (ongewijzigd)

HOOFDSTUK V. – Sancties

Artikel 30

§1. Indien de betrokkene verzuimt bestaansmiddelen aan te geven waarvan hij het bestaan kent, of als hij onjuiste of onvolledige verklaringen aflegt die het bedrag van het leefloon beïnvloeden, kan de uitbetaling van het leefloon geheel of gedeeltelijk geschorst worden voor een periode van ten hoogste zes maanden, of in geval van bedrieglijk opzet, voor ten hoogste twaalf maanden.

In geval van herhaling binnen een termijn van drie jaar te rekenen vanaf de dag waarop de sanctie voor een vorig verzuim of onjuiste verklaring definitief is geworden, kunnen de bovenvermelde periodes worden verdubbeld. Geen sanctie kan nog worden uitgesproken na verloop van twee jaar vanaf de dag waarop het verzuim werd begaan of de onjuiste verklaring werd gedaan. Geen sanctie kan nog worden uitgevoerd na verloop van twee jaar vanaf de dag waarop de sanctie definitief is geworden.

§2. Indien de betrokkene, na aanmaning, de verplichtingen die in het contract betreffende een geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie, zoals bedoeld in de artikelen 11 en 13, §2, vermeld zijn, zonder wettige redenen, niet naleeft, kan de uitbetaling van het leefloon na het advies van de maatschappelijk werker belast met het dossier, geheel of gedeeltelijk worden geschorst voor

alle begunstigden (huidige en toekomstige) van RMI.

Als een andere keuze zou gemaakt worden, zal dit artikel moeten gewijzigd worden.

Commentaar artikel 30

Paragraaf 1 betreft de gevallen van ‘sociale fraude’.

Thans laat de organieke wet niet toe om begunstigden van financiële maatschappelijke dienstverlening die zich schuldig hebben gemaakt aan dergelijke fraude administratief te sanctioneren.

De integratie van deze begunstigden in de RMI-wet zal tot gevolg hebben dat zij gesanctioneerd zullen kunnen worden in geval van fraude (het betreft een gevolg van de harmonisatie van de rechten maar eveneens van de plichten).

Wij vestigen de aandacht op het feit dat de wetgever tot op heden de RMI-wet niet aangepast heeft wat betreft het gebrek aan een de mogelijkheid tot uitstel, vastgesteld door het Grondwettelijk Hof in de ‘lacune’-arresten n° 148/2010 van 16 december 2010 en n° 135/2013 van 10 oktober 2013.

De paragrafen 2 en 3 mogen behouden worden (harmonisatie).

een periode van ten hoogste één maand. In geval van herhaling binnen een termijn van ten hoogste één jaar, kan de uitbetaling van het leefloon voor een periode van ten hoogste drie maanden worden geschorst.

De in het eerste lid bepaalde sanctie gaat in op de eerste dag van de tweede maand volgend op de beslissing van het centrum.

§3. De onder §§ 1 en 2 bedoelde administratieve sancties worden uitgesproken door het bevoegde centrum zoals bedoeld in artikel 18, § 1, en kunnen desgevallend verder uitgevoerd worden door het centrum dat naderhand bevoegd wordt en dit zolang de sanctie van toepassing is.

De regels van de rechtspleging, bepaald door de artikelen 20, 21, §§ 2, 3 en 4 en artikel 47 zijn van toepassing.

Artikel 31 (ongewijzigd)

HOOFDSTUK VI. – Staatstoelage

Afdeling 1. – Leefloon

Artikelen 32 tot 35 (ongewijzigd)

Afdeling 2. – Tewerkstelling

Artikel 36 (ongewijzigd)

§1. Een toelage is verschuldigd aan het centrum wanneer het optreedt in de hoedanigheid van werkgever met toepassing van artikel 60, §7, van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn. Bij een voltijdse tewerkstelling is het bedrag van de toelage gelijk aan het bedrag van het leefloon, bepaald in artikel 14, §1, 4°, van deze wet. De toelage blijft verschuldigd aan het centrum tot aan het einde van de arbeidsovereenkomst, zelfs als de familiale of inkomenstoestand van de betrokken werknemer in de loop van de arbeidsovereenkomst verandert of indien hij zich in een andere

Commentaar artikel 32

Zelfs als deze artikelen niet gewijzigd worden, verwijzen we de lezer naar hetgeen hierboven wordt uiteengezet over de financiële impact in geval van harmonisatie van de beide stelsels¹⁷⁷.

Commentaar artikel 36

Momenteel voldoet elke begunstigde van het RMI aan de voorwaarden om, desgevallend, tewerkgesteld te worden in toepassing van artikel 60§7 van de organieke wet.

Voor de huidige begunstigten van financiële maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon daarentegen, is deze maatregel enkel voorzien, overeenkomstig artikel 57quater, §1 van de organieke wet, in het voordeel van vreemdelingen die ingeschreven zijn in het vreemdelingenregister.

Maar, de harmonisatie zal tot gevolg hebben dat

¹⁷⁷ Cf. supra Hoofdstuk IV.

gemeente vestigt.

§2. De Koning bepaalt de hoogte van de toelage bij een deeltijdse tewerkstelling, alsmede de voorwaarden waaronder deze toelage wordt toegekend.

Hij kan eveneens het bedrag van de toelage verhogen voor specifieke initiatieven gericht op sociale inschakeling en er de voorwaarden van bepalen.

het recht op RMI geopend wordt voor personen die momenteel begunstigden zijn van maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon maar die (nog) niet zijn ingeschreven in het vreemdelingenregister. Men denkt hierbij, bijvoorbeeld, aan de asielzoeker ingeschreven in het wachtregister en die geniet van een financiële maatschappelijke dienstverlening ten laste van een OCMW (cf. situatie die zich voordoet bij verzadiging van het opvangnetwerk); aan de persoon met een bijlage 35, aan de persoon die minder dan één jaar is afgevoerd uit het vreemdelingenregister, enz.

Het aantal potentiële begunstigden van deze maatregel, en van de staatstoelage die eruit voortvloeit, zal dus toenemen, zelfs al gaat het hier om een kwantitatief onbeduidende groep: (de meeste begunstigden van financiële maatschappelijke dienstverlening zijn wél ingeschreven in het VR, en, voor diegenen die niet zijn ingeschreven in het vreemdelingenregister is een tewerkstelling niet/zelden toegelaten).

Maar bovenop deze belangrijke precisering, is het grootste struikelblok dat deze materie is overgedragen naar de Gewesten in het kader van de zesde staatshervorming en dat, in dit kader, de federale overheid heeft afgesproken om een “stand still”-bepaling in acht te nemen bij alle overdragen bevoegdheden.

Te meer omdat elk Gewest voortaan zijn eigen regels kan voorzien, bv. het al dan niet beperken van de budgettaire enveloppe besteed aan de toelagen voor tewerkstelling van RMI-gerechtigden in toepassing van artikel 60§7 of 61, of nog in het kader van de regionale tewerkstellingsprogramma's (Activa, doorstromingsprogramma, enz.)

Het zou dus aangewezen zijn om te onderzoeken of de artikelen over de tewerkstellingsprogramma's en de eraan verbonden staatstoelagen (artikelen 8, 9 alsook de artikelen 36 en volgende), om het principe van de “stand still” te waarborgen, niet moeten aangepast worden. Maar kan de federale overheid deze artikelen nog wel wijzigen zonder inbreuk op de

Artikel 37

Wanneer het centrum optreedt in de hoedanigheid van werkgever met toepassing van artikel 60§7, van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, om het in artikel 6 bedoelde recht op maatschappelijke integratie door tewerkstelling te realiseren, wordt de toelage, bepaald overeenkomstig de § 1 en 2, eerste lid, van artikel 36 met 25 % verhoogd tot maximaal de brutoloonkost van de tewerkgestelde persoon.

Artikel 38

Een toelage is verschuldigd aan het centrum wanneer het met toepassing van artikel 61 van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, voor een rechthebbende een overeenkomst inzake tewerkstelling sluit met een privé-onderneming.
Deze toelage moet volledig besteed worden aan

bevoegdheden van een ander bestuursniveau?
Het advies van een grondwetspecialist ter zake kan nuttig (zelfs nodig) zijn.

Commentaar artikel 37

Deze verhoogde toelage is momenteel niet voorzien voor de begunstigden van de financiële maatschappelijk dienstverlening equivalent aan het leefloon.

De uitbreiding van deze toelage tot deze categorie van personen zou dus een bijkomende kost kunnen betekenen.

Om deze kost te evalueren, zou het aangewezen zijn om de statistische gegevens van de POD MI over de huidige begunstigden van financiële maatschappelijke dienstverlening die jonger zijn dan 25 jaar en die aangeworven worden in toepassing van artikel 60§7 van de organieke wet.

In elk geval moeten we voor ogen houden dat de harmonisatie bijkomende verplichtingen voor de OCMW's impliceert met name in termen van inschakeling. Het zou dus logisch lijken dat deze toelage behouden blijft en dit voor alle begunstigden van het RMI (huidige en toekomstige).

Maar, zoals gepreciseerd naar aanleiding van artikel 36, is deze materie overgedragen aan de Gewesten in het kader van de zesde staatshervorming en de federale Overheid heeft in dat kader afgesproken om een "stand still"-bepaling in acht te nemen betreffende alle overgedragen bevoegdheden.

Het advies van een grondwetspecialist ter zake kan nuttig (zelfs nodig) zijn.

Commentaar artikel 38

Zie commentaar over artikel 36.

de omkadering of opleiding van de rechthebbende bedoeld in het eerste lid in de onderneming of binnen het centrum. De Koning bepaalt, bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad, de hoogte van de in het eerste lid bedoelde toelage, evenals de voorwaarden, de duur en de modaliteiten waaronder deze toelage wordt toegekend.

Artikel 39

Een toelage is verschuldigd aan het centrum wanneer dat tussenkomt in de kosten verbonden aan de inschakeling van de rechthebbende in het beroepsleven, met toepassing van artikel 9 of artikel 13. De toelage is gelijk aan het bedrag van de financiële tussenkomst.

Afdeling 3. – Personeelskosten

Artikel 40 (ongewijzigd)

Afdeling 4. – Andere verhoogde toelagen

Artikelen 41 tot 42 (ongewijzigd)

Artikel 43

Zij bedraagt 100 % van het bedrag van het leefloon ~~voor een periode van maximaal vijf jaar~~ wanneer dat wordt toegekend aan een ~~rechthebbende ingeschreven in het VR/~~ een vreemdeling/ een persoon die de Belgische nationaliteit niet bezit, en dit tot de dag van zijn inschrijving in het bevolkingsregister.

Commentaar artikel 39

Zie commentaar over artikel 36.

Commentaar artikel 40

Zelfs als dit artikel ongewijzigd blijft, verwijzen we de lezer naar hetgeen hierboven wordt uiteengezet over de financiële impact van de toekenning van een toelage voor de personeelskosten voor het beheer van de “nieuwe RMI-dossiers”¹⁷⁸.

Commentaar artikel 43

Dit artikel betreft de situatie van de huidige begunstigen van het RMI met vreemde nationaliteit.

Die personen zijn, als ze alle voorwaarden van het RMI vervullen (en dus met name de voorwaarde van verblijf in artikel 2 van het RMI-besluit) allemaal ingeschreven, minstens, in het vreemdelingenregister omdat deze personen gemachtigd moeten worden tot verblijf, wat blijkt uit de inschrijving in de bevolkingsregisters (VR of BR).

Momenteel, voor zover ze niet zijn ingeschreven in het bevolkingsregister sensu stricto, is het leefloon betoelaagd ten belope van 100%. In ieder geval stopt deze verhoogde toelage na 5

¹⁷⁸ Cf. Hoofdstuk IV.A.4.

	jaar. Maar veel begunstigden van maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon, zijn niet ingeschreven in het vreemdelingenregister. Dat is de reden waarom de wet van 2 april 1965¹⁷⁹ en het ministerieel besluit van 30 januari 1995¹⁸⁰ geen voorwaarde stellen van inschrijving in het vreemdelingenregister noch een maximumtermijn van 5 jaar (voor deze vreemdelingen die vaak een veel precairder statuut hebben dan diegenen die RMI genieten, gebeurt het niet zelden dat sommigen veel later dan na vijf burgerlijke jaren ingeschreven worden in het bevolkingsregister). Om een harmonisatie te garanderen via de integratie in de RMI-wet van de huidige begunstigden van maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon, past het om artikel 43 te wijzigen waarbij de twee bovenvermelde voorwaarden worden geschrapt. Deze oplossing zou evenwel een negatieve budgettaire impact hebben voor de Belgische Staat (en een positieve voor de OCMW's), ten belope van de begunstigde vreemdelingen die vallen onder de huidige categorieën van het RMI en die nog steeds niet ingeschreven zouden zijn in het bevolkingsregister 5 jaar nadat ze aanspraak kunnen maken op het RMI. Er zou een statistische analyse moeten gebeuren om deze impact te berekenen. Een variant zou zijn om de maximumtermijn van 5 jaar te behouden maar enkel voor de huidige begunstigden van het RMI: - De Unieburgers (en hun familieleden) die genieten van een verblijfsrecht van meer dan 3 maanden in de zin van de wet van 15 december 1980; - De erkende vluchtelingen; - De erkende staatlozen (met verblijfsrecht). Deze variant zou als voordeel hebben dat de
--	---

¹⁷⁹ Artikel 5: "Onverminderd de bepalingen van artikel 4 zijn ten laste van de Staat de kosten van de bijstand verleend:

1° (...);

2° aan een behoeftige, die de Belgische nationaliteit niet bezit en dit tot de dag van zijn inschrijving in het bevolkingsregister";

¹⁸⁰ Artikel 1: "De kosten van de maatschappelijke hulp door het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn toegekend aan een behoeftige die de Belgische nationaliteit niet bezit en die niet in het bevolkingsregister is ingeschreven, worden door de Staat terugbetaald ten belope van het werkelijke bedrag van deze kosten en met als maximum het bedrag bepaald in artikel 14§1, van de wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie voor de categorie van personen waartoe de begunstigde van de dienstverlening behoort".

hierboven opgelegde krijtlijnen volledig gerespecteerd worden. Maar dat zou vereisen dat deze specificiteit wordt ingeschreven in de RMI-wet (een paragraaf 2 in het artikel 43, bijvoorbeeld) en om de huidige categorieën en de nieuwe categorie(ën) te identificeren. In die zin zou de eerste variant van het derde voorstel een oplossing kunnen bieden.¹⁸¹

Een andere variant zou erin kunnen bestaan om deze termijn van 5 jaar op te leggen aan alle begunstigden, tenzij bewezen is dat de betrokken begunstigde de voorwaarden voor dergelijke inschrijving niet vervult. Dit bewijs zou kunnen voortvloeien uit een attest bezorgd door de in deze materie bevoegde overheden (gemeenten, DVZ) bijvoorbeeld.

Het zou immers onlogisch zijn en in strijd met de door het project opgelegde krijtlijnen¹⁸², het OCMW te bestraffen terwijl dit alle vereiste stappen heeft gezet om een inschrijving in het bevolkingsregister te bekomen.

Deze variant zou, in het kader van een harmonisatie van de beide systemen, toepasselijk kunnen zijn zonder onderscheid van alle begunstigden. De mogelijkheid om het bewijs van de ondernomen stappen te leveren, gelijkaardig aan dit toegepast in het kader van artikel 5§2 tot 3, van de wet van 2 april 1965 over bepaalde asielzoekers (cf. infra) zou het voordeel hebben om de OCMW's te responsabiliseren door hen aan te moedigen om de persoon te begeleiden in zijn stappen, terwijl het niet het OCMW bestraft als dit de vereiste stappen heeft ondernomen om een inschrijving in het bevolkingsregister te bekomen.

Een laatste variant zou zijn om de termijn van 5 jaar op te leggen aan alle begunstigden.

Deze variant zou een negatieve budgettaire impact hebben voor de OCMW's en zou in strijd zijn met de opgelegde krijtlijnen van het harmonisatieproject¹⁸³. Het zou ons overigens onlogisch lijken om de OCMW's te bestraffen,

¹⁸¹ Cf. supra Hoofdstuk V.A.

¹⁸² Indirect maar zeker zou er geraakt worden aan de terugbetalingspercentages, via een wijziging van de toekenningsvoorwaarden.

¹⁸³ Indirect maar zeker, zou er eveneens geraakt worden aan de terugbetalingspercentages, via een wijziging van de toekenningsvoorwaarden.

Afdeling 4/1. – Bijzondere toelagen

Artikel 43/1 (ongewijzigd)

Artikel 43/2 (nieuw)

§1. In afwijking van artikel 43 bedraagt de toelage 50% van het leefloon toegekend aan de vreemdeling die een asielaanvraag heeft ingediend overeenkomstig de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, wanneer deze persoon niet verblijft:

- a) op het grondgebied van de gemeente die voor hem werd aangewezen als verplichte plaats van inschrijving
noch
- b) op het grondgebied van de gemeente in wiens vreemdelingenregister hij ingeschreven is.

Het vorige lid is niet van toepassing indien het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn of de gemeente kan bewijzen dat het of dat zij op zijn of haar grondgebied een behoorlijk en aan het inkomen van de kandidaat-vluchteling (of de in artikel 54, §1, eerste lid, van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen bedoelde persoon) aangepast openbaar of privé-logies heeft aangeboden.

Het bewijs van de aanbidding van een huisvesting wordt geleverd op basis van een kopie van het sociaal verslag aangevuld met tastbare bewijzen van de aanbidding door het O.C.M.W. van een degelijke en aangepaste huisvesting, evenals van de afwijzing van de aanbidding door de betrokkene.

Indien meerdere aangrenzende of nabij gelegen gemeenten, die samen een maximum van vijftientigduizend inwoners tellen, of de openbare centra voor maatschappelijk welzijn van deze gemeenten, bij overeenkomst samenwerken om ten behoeve van kandidaat-

ten minste als ze de vereiste stappen hebben ondernomen om een inschrijving in het bevolkingsregister te bekomen.

Commentaar artikel 43/2

Dit nieuw artikel hevelt de inhoud van artikel 5§2, §2bis en §3 van de wet van 2 april 1965 over naar de RMI-wet.

Het betreft de sancties ten aanzien van OCMW's die de asielzoekers die aan hen zijn toegewezen als verplichte plaats van inschrijving, niet opvangen.

Het betreft dus de asielzoekers. Omdat deze categorie ook geïntegreerd wordt in de RMI-wet, past het om deze omzetting uit te voeren voor het leefloon.

Het artikel 5§2, §2bis en 3 zullen behouden blijven in de wet van 1965 voor de andere vormen van maatschappelijke hulp.

Dit artikel moet samen gelezen worden met artikel 43. Het wordt op deze plaats ingevoerd om tot een betere afstemming met de titels van de afdelingen 4 en 4/1 te komen.

Het zal waarschijnlijk nodig zijn om ook een actualisering door te voeren van de bepalingen van de wet van 15 december 1980 waarnaar verwezen wordt in dit artikel.

vluchtelingen (of de in artikel 54, §1, eerste lid, van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen bedoelde personen) het aanbieden van logies te organiseren, wordt het logies aangeboden aan één dezer kandidaten (of personen) geacht aangeboden te zijn op het grondgebied van de samenwerkende gemeente of van de gemeente waarvan het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn samenwerkt, zoals dit is bepaald in het eerste lid, a, of bedoeld in het eerste lid, b, in zoverre:

1° elke betrokken gemeente en elk betrokken openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn slechts partij is in een van deze samenwerkingsovereenkomsten en,

2° indien een gemeente en het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn van die gemeente beide deelnemen aan een dergelijke samenwerking, zij partij zijn in één en dezelfde overeenkomst.

De bepaling van het eerste lid is van toepassing totdat de kandidaat als vluchteling wordt erkend of totdat de kandidaat of de persoon een maatschappelijke dienstverlening geniet krachtens artikel 57, §2, van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn.

§2bis. In afwijking van artikel 43, neemt de Staat 0 % van het bedrag van het leefloon ten laste toegekend aan de vreemdelingen die een asielaanvraag hebben ingediend overeenkomstig de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, wanneer het ontbreken van voldoende maatregelen door het O.C.M.W. om de opvang van deze vreemdelingen op het grondgebied van zijn gemeente te bevorderen tot gevolg heeft dat zij ertoe aangezet worden zich in een andere gemeente te vestigen.

De modaliteiten die het mogelijk maken te evalueren wanneer er gebrek aan voldoende maatregelen voor de opvang van deze vreemdelingen bestaat evenals de aanvaardbare

bewijzen om dit ontbreken van voldoende maatregelen te weerleggen, worden door de Koning bepaald, bij een besluit vastgesteld na overleg in Ministerraad.

§3. (Wanneer § 1, eerste lid, of § 2 van dit artikel worden toegepast, verdeelt de Staat een bedrag gelijk aan het verschil tussen de terugbetalingen die zijn gebeurd op basis van deze bepalingen en de terugbetalingen die zouden moeten zijn gebeurd indien, per hypothese, artikel 43 van toepassing zou zijn geweest tussen de openbare centra voor maatschappelijk welzijn van de gemeente onder wiens naam de bevoegde minister of zijn afgevaardigde geen bijkomende kandidaten in het wachtregister mag inschrijven, krachtens de criteria voor een harmonieuze spreiding bedoeld in artikel (54, § 1, derde lid, 2°, van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen).

De Koning bepaalt de nadere regels van deze verdeling.

Afdeling 5. – Modaliteiten

Artikel 44

De Koning bepaalt, bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad, onder welke voorwaarden en op welke wijze de toelagen alsmede voorschotten hierop worden uitbetaald.

In afwijking van de bepalingen van de artikelen 28, tweede lid, en 57 van het koninklijk besluit van 17 juli 1991 houdende coördinatie van de wetten op de Rijkscomptabiliteit, worden de aan de centra te veel gestorte bedragen van de toelagen, die betrekking hebben op jaren die aan het lopend jaar voorafgaan, beschouwd als een voorschot op de toelage voor het lopende jaar.

Afdeling 6. – Sancties ten aanzien van het centrum

Artikelen 45 tot 46 (ongewijzigd)

Commentaar van het artikel 44

In de mate dat de regels over de betaling van de toelagen en de voorschotten verschillen tussen de twee bestaande stelsels, is het aangewezen om desgevallend de artikelen hierover te wijzigen, in functie van de keuze die de wetgever zal maken op dit domein (toepassing van de regels voorzien bij RMI of die voor maatschappelijke dienstverlening door de wet 65? Invoering van een gemengd systeem?).

C. Koninklijk besluit van 11 juli 2002 houdende het algemeen reglement betreffende het recht op maatschappelijke integratie.

Artikel 1

Voor de toepassing van dit besluit wordt verstaan onder :

1° wet : de wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie;

2° minister : de minister bevoegd voor Maatschappelijke Integratie;

3° centrum : het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn;

4° aanvrager : de persoon die het recht op maatschappelijke integratie heeft aangevraagd of wiens recht op maatschappelijke integratie op initiatief van het centrum wordt onderzocht.

Artikel 2

Wordt geacht zijn werkelijke verblijfplaats in België te hebben in de zin van artikel 3, 1°, van de wet, degene die gewoonlijk en bestendig op het grondgebied van het Koninkrijk verblijft, zelfs als hij niet over een woonst beschikt of niet is ingeschreven in de bevolkingsregisters bedoeld in artikel 1, § 1, 1°, van de wet van 19 juli 1991 betreffende de bevolkingsregisters, ~~voorzover hij op het grondgebied van het Rijk mag verblijven.~~

Commentaar artikel 1,3°

Updaten van de terminologie
(in de Franse versie)

Commentaar artikel 2

De schrapping van deze voorwaarde wordt gerechtvaardigd door de invoeging in artikel 3,3° RMI-wet van het begrip 'illegaal verblijf' via verwijzing naar artikel 57§2, van de organieke wet.

Immers, zoals hoger uiteengezet, bestaat er een nuance tussen de begrippen 'gemachtigd tot verblijf' en 'niet in illegaal verblijf zijn'.

Wat betreft de huidige begunstigden van de maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon, is het tweede begrip van belang.

Bijgevolg, indien het huidig begrip van artikel 2 KB 11 juli 2002 behouden blijft, zal het niet mogelijk zijn bepaalde categorieën van vreemdelingen te integreren die, hoewel ze niet in illegaal verblijf zijn in de zin van artikel 57§2, formeel niet gemachtigd zijn tot verblijf (bv. een persoon met bijlage 35, een illegaal die niet 'uitgewezen' kan worden om medische redenen of wegens overmacht ingevolge een gerechtelijke beslissing, enz.)

Deze personen zullen dus niet kunnen genieten van het RMI, maar zullen daarentegen nog aanspraak kunnen maken op maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon (betoelaagd).

Artikel 2bis

Om aanspraak te kunnen maken op het leefloon vastgesteld in artikel 14, §1, eerste lid, 3°, van de wet, moet de echtgenoot of de levenspartner van de aanvrager de voorwaarden voorzien bij artikel 3, 1°, 2°, 4° en 6°, van dezelfde wet vervullen.

Bovendien moet de echtgenoot of levenspartner voldoen aan de voorwaarde voorzien bij artikel 3, 5°, van de wet indien hij over eigen inkomsten beschikt die lager zijn dan het bedrag dat bepaald is in artikel 14, §1, eerste lid, 1°, van dezelfde wet. Deze inkomsten worden berekend overeenkomstig de bepalingen van titel II, hoofdstuk II van de wet.

Artikelen 3 tot 4 (ongewijzigd)

Artikel 5

De personen bedoeld in artikel 19, §1, tweede lid, van de wet moeten houder zijn van het diploma van maatschappelijk assistent, van gegradueerde verpleger gespecialiseerd in gemeenschapsgezondheid of van sociaal verpleger, erkend door de Gemeenschappen.

Artikelen 6 tot 55 (ongewijzigd)

Een systeem van maatschappelijke dienstverlening zal dus blijven bestaan voor deze personen, wat ingaat tegen de gewenste doelstelling van harmonisatie en administratieve vereenvoudiging.

Commentaar artikel 2bis

Dit artikel mag ongewijzigd blijven voor zover overgegaan wordt tot de voorgestelde wijziging van artikel 2.

Immers, het artikel 2bis benadrukt nu dat de echtgenoot of levenspartner van de aanvrager in het bijzonder de voorwaarde uit artikel 3,1° (verblijfsvoorwaarde, omschreven in artikel 2 van het koninklijk besluit) moet vervullen. Indien de voorwaarde 'gemachtigd tot verblijf' behouden blijft, zal genoemde echtgenoot of levenspartner zelf geen begunstigde van RMI kunnen worden wanneer hij zich in de hiervoor beschreven situatie bevindt (bv. een persoon met bijlage 35, een illegaal die niet 'uitgewezen' kan worden om medische redenen of wegens overmacht ingevolge een gerechtelijke beslissing, enz.), maar zal hij dus een begunstigde blijven van maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon.

Als beslist zou worden om de verblijfsvoorwaarde ingeschreven in artikel 2 te behouden, zal dan artikel 2bis aangepast moeten worden waar het verwijst naar artikel 3,1° RMI-wet.

Commentaar artikel 5

We verwijzen naar de commentaar betreffende artikel 19, §1, lid 2 van de wet.

HOOFDSTUK VIII. - Staatstoelagen.

Afdeling 1.- Algemeen

Artikel 56. De berekening van de toelage van de Staat aan het centrum gebeurt op voorlegging van de beslissingen die, overeenkomstig artikel 21, § 6, van de wet binnen de acht dagen volgend op het einde van de maand waarin deze beslissingen werden genomen, worden overgemaakt.

Deze overmaking gebeurt op elektronische wijze zoals aanvaard door het centrum voor informatieverwerking, volgens het model van formulier bepaald bij ministerieel besluit.

In afwijking van het vorige lid gebeurt de overmaking hetzij met papieren formulieren, hetzij met een informaticadrager aanvaard door het centrum voor informatieverwerking in volgende gevallen:

- de beslissingen met invoegetreding voor 1 januari 2005 wat betreft de openbare centra voor maatschappelijk welzijn die gebruik maken van de webtoepassing die ontwikkeld is door de Programmatorische Federale Overheidsdienst Maatschappelijke Integratie;

- de beslissingen met invoegetreding voor 1 oktober 2002.

De uitbetaling van de staatstoelagen gebeurt op basis van een maandelijks door de Staat opgestelde verzamelstaat.

Artikel 57 (ongewijzigd)

Artikel 58

§1. Een voorschot op de staatstoelage wordt uitgekeerd aan het centrum dat bij de betaling van het leefloon aan de gerechtigden acute thesaurieproblemen ondervindt.

De aanvraag om een voorschot wordt bij het verstrijken van een kwartaal ingediend bij behoorlijk gemotiveerd verzoek aan de minister of aan zijn afgevaardigde, die beschikt bij gemotiveerde beslissing.

Commentaar artikel 56

Dit artikel voert artikel 21, §6 van de RMI-wet uit.

Net als tot hetgeen geschreven is over dit artikel, bestaan er verschillen tussen beide stelsels betreffende de regels voor het indienen van de aanvraag van de toelage bij de Belgische Staat. We verwijzen in dit opzicht naar de vergelijkende studie in Hoofdstuk IV.

Het zal nodig zijn desgevallend de betreffende artikelen, in functie van de keuze die de wetgever zal maken op dit gebied (toepassing van de regels voorzien door de RMI-wet of deze voorzien inzake maatschappelijke dienstverlening? Invoering van een gemengd systeem?) aan te passen.

Als er een andere keuze zou moeten gemaakt worden, zal het overigens nodig zijn om een wijziging van dit artikel door te voeren.

Commentaar bij het artikel 58

In de mate dat de regels over de betaling van de toelagen en de voorschotten verschillen tussen de twee bestaande stelsels, is het desgevallend aangewezen om de artikelen hierover, in functie van de keuze die de wetgever op dit gebied zal maken (toepassing van de regels voorzien bij RMI of deze voorzien voor maatschappelijke dienstverlening door de wet 65? Invoering van een gemengd systeem?)

Het toegekende voorschot wordt berekend op basis van het bedrag van de toelage die door de Staat verschuldigd is voor het voorlaatste jaar.

2. Een jaarlijks voorschot op de staatstoelage wordt uitgekeerd aan het centrum voor elke financiële tussenkomst in de kosten die verbonden zijn aan de inschakeling van de rechthebbende in het beroepsleven, in toepassing van artikel 9 van de wet.

Dit voorschot wordt berekend op basis van de bedragen die door de Staat werden aanvaard na verificatie van de kostenstaten ingediend door de openbare centra voor maatschappelijk welzijn.

Het bedraagt, per jaar, 80 % van de bedragen die werden aanvaard voor de kosten van het voorlaatste jaar waarvan de rekeningen werden geverifieerd.

Het voorschot wordt verrekend bij de voorlegging van de kostenstaten van de laatste maanden van het jaar waarin het voorschot werd toegekend. Een eventueel negatief saldo wordt als voorschot op het volgende jaar beschouwd.

Artikel 59

De door de Staat toegekende toelage wordt gestort op de rekening van het centrum bij een door het centrum aangeduide financiële instelling.

Afdeling 2. – Personeelskosten

Artikel 60.

De in artikel 40 van de wet bedoelde toelage moet integraal besteed worden aan de verbetering van de op 1 januari 2002 bestaande personeelsnormen, om het centrum de mogelijkheid te geven de integratiedoelstellingen van de wet te bewerkstelligen.

Het OCMW wijst deze middelen toe :

- aan het personeel van de sociale diensten van het centrum;
- en/of aan het omkaderingspersoneel in het centrum zelf of in het kader van een

Commentaar artikel 60.

Rekening houdend met het versterken van de rechten van de huidige begunstigden van de maatschappelijke dienstverlening en van de eraan verbonden verzwarende procedure (en dus van de administratieve last voor de OCMW's) wordt er voorgesteld om de huidige procedure voorzien in paragraaf 6 te behouden, die dus toepasselijk zal zijn op alle begunstigden (huidige en toekomstige) van het RMI.

Als een andere keuze gemaakt zou moeten worden, zal het dus nodig zijn om dit artikel te

partnerschap met andere diensten, dat zich bezighoudt met personen die genieten van een geïndividualiseerd project van maatschappelijke integratie of van het recht op maatschappelijke integratie door een tewerkstelling.

De toelage mag de brutoloonlast dekken, evenals de werkingskosten, met inbegrip van de opleidingskosten en de kosten voor de aankoop van materieel in verband met dit supplementair personeel, op voorwaarde dat deze werkingskosten niet meer bedragen dan een derde van de toelage.

In afwijking van het vorig lid, wanneer de gecumuleerde toelagen bedoeld in artikel 40 van de wet de financiële last van een halftijdse betrekking niet kunnen dekken, mag het centrum de toelage volledig besteden aan de kwalitatieve verbetering van de opvang van de in het kader van de wet geholpen personen.

Het centrum moet een jaarverslag over de besteding van de toelage opmaken en daarbij een kopie van de in artikel 18 voorziene samenvatting voegen.

wijzigen.

D. Organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn

HOOFDSTUK I. - Algemene bepalingen

Artikelen 1 tot 2 (ongewijzigd)

HOOFDSTUK IV. - Taken van het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn

1^e Afdeling. – Algemene taken en uitvoering

Artikel 57 (ongewijzigd)

Artikel 57bis (ongewijzigd)

Artikelen 57ter tot 57ter/2 (ongewijzigd)

Artikelen 57quater

§1. Voor de persoon van vreemde nationaliteit, ingeschreven in het vreemdelingenregister, die omwille van zijn nationaliteit geen aanspraak kan maken op het recht op maatschappelijke integratie en gerechtigd is op een financiële maatschappelijke hulp, kan het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn financieel tussenkomen in de kosten die verbonden zijn aan de inschakeling van deze persoon in het beroepsleven.

§2. De Koning bepaalt voor welke vormen van inschakeling het centrum financieel tussenkomt alsmede het bedrag, de toekenningsvoorwaarden en de modaliteiten van deze financiële tegemoetkoming. De Koning kan de voorwaarden bepalen voor de toegang tot de verschillende inschakelings- en tewerkstellingsprogramma's.

§3. In afwijking van artikel 23 van de wet van 12 april 1965 betreffende de bescherming van het loon der werknemers, kan de financiële steun vanwege het centrum in mindering gebracht worden op het loon van de werknemer. Deze aftrek geschiedt dadelijk na de inhouding toegelaten krachtens artikel 23, eerste lid, 1°, van dezelfde wet en telt niet mee voor de grens van een vijfde, bepaald in artikel 23, tweede lid.

Updaten van de terminologie

(in de Franse versie).

Er zal moeten overgegaan worden tot deze updating in de gehele tekst van de organieke wet *(in de Franse versie)*.

Commentaar artikel 57quater

Gelet op de integratie in de RMI-wet van de huidige begunstigden van financiële maatschappelijke dienstverlening equivalent aan leefloon (en dus eveneens begunstigden van deze bepaling als de voorwaarden vervuld zijn), zal op deze laatste artikel 9 RMI-wet toegepast worden waarvan de tekst identiek is aan deze van artikel 57quater.

Als het harmonisatieproject erin slaagt alle begunstigden van maatschappelijke dienstverlening equivalent aan leefloon te integreren in de werkingssfeer van de RMI-wet, zal dit artikel dus ook opgeheven moeten worden.

Echter, gezien deze materie ingevolge de 6^e staatshervorming is overgedragen aan de Gewesten, zullen we ons de vraag moeten stellen of de federale wetgever nog mag overgaan tot zo'n opheffing.

Wij verwijzen naar de commentaren betreffende artikel 36 RMI-wet.

Een financiële steun die aldus in mindering wordt gebracht op het loon van de werknemer, wordt niettemin voor de toepassing van de sociale en fiscale wetgeving als loon beschouwd.

§4. De Koning kan, bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad, onder de voorwaarden die Hij bepaalt, voor de werknemers die genieten van een financiële steun in hun loon vanwege het centrum :

1° in afwijkingen voorzien op de bepalingen van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten, inzake het naleven van de regels betreffende de verbreking van de arbeidsovereenkomst door de werknemer wanneer hij in dienst genomen wordt in het kader van een andere arbeidsovereenkomst of benoemd wordt in een administratie;

2° in een tijdelijke, gehele of gedeeltelijke vrijstelling voorzien van werkgeversbijdragen voor de sociale zekerheid bedoeld in artikel 38, §§ 3 en 3bis , van de wet van 29 juni 1981 houdende de algemene beginselen van de sociale zekerheid voor werknemers en van de werkgeversbijdragen voor de sociale zekerheid bedoeld in artikel 2, §§ 3 en 3bis , van de besluitwet van 10 januari 1945 betreffende de maatschappelijke zekerheid van mijnwerkers en ermee gelijkgestelden.

Artikel 57quinquies

~~In afwijking van de bepalingen van deze wet is de maatschappelijke dienstverlening door het centrum niet verschuldigd aan onderdanen van lidstaten van de Europese Unie en hun familieleden gedurende de eerste drie maanden van het verblijf of, in voorkomend geval, de langere periode zoals bedoeld in artikel 40, § 4, eerste lid, 1°, van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, noch is het verplicht om vóór de verwerving van het duurzame verblijfsrecht steun voor levensonderhoud toe te kennen.~~

§1. In afwijking van de andere bepalingen van deze wet, is de taak van het centrum beperkt tot het verlenen van dringende medische hulp aan de Unieburger, of een lid van zijn familie, die de

Commentaar artikel 57quinquies

Dit artikel moet behouden blijven wat betreft maatschappelijke dienstverlening andere dan financiële maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon, waar het in het harmonisatieproject over gaat. Het tekstvoorstel houdt rekening met de onderrichtingen uit het arrest van het Grondwettelijk Hof van 30 juni 2014 en de omzendbrief van 5 augustus 2014.

Voor het overige verwijzen wij de lezer naar de ontwikkelingen van het huidig standpunt van de Belgische Staat om artikel 57quinquies toe te passen op de familieleden van een Belg¹⁸⁴. Indien zou gekozen worden voor het behoud van de huidige interpretatie, moet uitdrukkelijk verwezen worden naar artikel 40ter van de wet

¹⁸⁴ Cf. infra, Hoofdstuk VII.A.

erkenning heeft gevraagd van een verblijfsrecht in het Rijk van meer dan drie maanden in toepassing van artikel 40, §4, of artikel 40bis van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen; de Unieburger met de hoedanigheid van werknemer of zelfstandige, noch zijn familielid, in de zin van voormelde wet van 15 december 1980, vallen evenwel niet onder deze beperking van het recht op maatschappelijke dienstverlening.

Voorgaand lid is van toepassing gedurende de eerste drie maanden van verblijf, te rekenen vanaf de dag van de aanvraag tot erkenning; ten aanzien van de werkzoekende in de zin van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, is in voorkomend geval voorgaand lid evenwel van toepassing gedurende de langere periode zoals bedoeld in artikel 40, §4, eerste lid, 1^e van voormelde wet, zonder deze periode zonder dat deze periode korter kan zijn dan drie maanden te rekenen vanaf de dag van de aanvraag tot erkenning, noch later kan vallen dan de dag dat het verblijfsrecht van meer dan drie maanden is erkend of het duurzaam verblijfsrecht is verworven. Daarenboven is het centrum niet verplicht om vóór de verwerving van het duurzame verblijfsrecht steun voor levensonderhoud toe te kennen aan personen waarvan de maatschappelijke dienstverlening beperkt is tot dringende medische hulp in toepassing van voorgaand lid.

Artikel 57sexies

In afwijking van de andere bepalingen van deze wet, is de taak van het centrum beperkt tot het verlenen van dringende medische hulp aan de vreemdeling die gemachtigd werd tot een verblijf op basis van artikel 9bis van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, omwille van een arbeidskaart B of een beroepskaart.

van 15 december 1980 (tussen haakjes in het voorstel).

Commentaar artikel 57sexies

Dit voorstel behoudt de tekst van artikel 57sexies in de organieke wet, maar benadrukt wel uitdrukkelijk, enerzijds dat deze uitsluiting slechts geldt voor de duur van het beperkt verblijf (A kaart) en anderzijds dat in ieder geval dringende medische hulp verschuldigd is¹⁸⁵.

¹⁸⁵ Rekening houdend met de onderrichtingen van het arrest 131/2015 van het Grondwettelijk Hof van 1 oktober 2015.

Of (variant)

Opheffing van het artikel

Commentaar variant

Dit voorstel tot opheffing van artikel 57sexies vloeit voort uit de vaststelling van ongrondwettelijkheid uitgesproken door het Grondwettelijk Hof (arrest 133/2015).

Wij komen er verder op terug¹⁸⁶.

Artikelen 58 tot 59 (ongewijzigd)

Artikel 60 (ongewijzigd)

Commentaar artikel 60

We stellen voor om dit artikel volledig te behouden, inbegrepen paragraaf 3.

Deze paragraaf 3 maakt het mogelijk voor het OCMW, als het een beslissing neemt, de toekenning van financiële maatschappelijke dienstverlening (niet betoelaagd door de Staat) te linken aan de voorwaarden uit de RMI-wet, in het bijzonder de werkbereidheidsvoorwaarde.

We denken, bijvoorbeeld, aan de situatie van een persoon met bestaansmiddelen hoger dan de leefloonbarema's, maar die integraal in beslag genomen zijn ingevolge het niet betalen van onderhoudsgeld. Deze persoon heeft een steunaanvraag ingediend en geniet, in vervanging van zijn inkomsten, financiële maatschappelijke dienstverlening (niet betoelaagd door de Belgische Staat en bijgevolg toegekend uit eigen middelen van het OCMW). Het OCMW moet in dergelijke situatie de mogelijkheid behouden om te vragen van betrokkene dat hij werkbereid is.

Daar het gaat over een mogelijkheid en niet een verplichting, blijft de beslissing van het OCMW in ieder geval onderworpen aan de eventuele controle van de arbeidsrechtbanken over de evenredigheid van deze beslissing wat de effectieve verleende steun betreft.

Artikelen 60bis tot 71 (ongewijzigd)

¹⁸⁶ Cf. infra, Hoofdstuk VII.B.

E. Wet van 2 april 1965 betreffende het ten laste nemen van steun verleend door de O.C.M.W.'s

Artikelen 1 tot 4 (ongewijzigd)

Artikel 5

§1. Onverminderd de bepalingen van artikel 4 zijn ten laste van de Staat de kosten van de bijstand verleend:

1° aan een Belgische behoeftige, gerepatrieerd door toedoen van de Regering, door de commissie van openbare onderstand van de plaats van overgave;

2° aan een behoeftige, die de Belgische nationaliteit niet bezit, en dit tot de dag van zijn inschrijving in het bevolkingsregister;

3° aan een kind van minder dan achttien jaar dat, naargelang van het geval: geboren is uit onbekende vader en moeder; een natuurlijk kind is dat door geen van zijn beide ouders is erkend; een kind van Belgische nationaliteit is dat bij de geboorte werd verlaten en waarvan de moeder niet ingeschreven was in het bevolkingsregister.

§2. In afwijking van §1, 2° neemt de Staat 50 % van de maatschappelijke dienstverlening ten laste binnen de beperkingen bepaald krachtens artikel 11, §2 toegekend in geld of in natura aan de vreemdeling een asielaanvraag heeft ingediend overeenkomstig de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, wanneer deze persoon niet verblijft :

a) op het grondgebied van de gemeente die voor hem werd aangewezen als verplichte plaats van inschrijving

noch

b) op het grondgebied van de gemeente in wiens vreemdelingenregister hij ingeschreven is.

Algemene commentaar

In de volledige tekst van de wet 65 zal de benaming “*centre public d’action sociale*” (in de Franse versie) bijgewerkt moeten worden zodanig dat er geen verwijzing meer is naar “*commission d’assistance publique*” of “*centre public d’aide sociale*”.

Commentaar artikel 5

Artikel 5§1, geeft de situaties van kosten van maatschappelijke dienstverlening weer die de Staat ten laste neemt (andere dan de kosten van behandeling in een verzorgingsinstelling waar de tenlastename geregeld is door de bepalingen van artikel 4).

In toepassing van artikel 11§2, wet 65, zijn de beperkingen van de terugbetaling vastgelegd in het MB 30 januari 1995 tot regeling van de terugbetaling door de Staat van de kosten van de dienstverlening door de openbare centra voor maatschappelijk welzijn toegekend aan een behoeftige die de Belgische nationaliteit niet bezit en die niet in het bevolkingsregister is ingeschreven.

Het gaat hoofdzakelijk over de kosten:

- van maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon toegekend aan een meerderjarige persoon die niet de nationaliteitsvoorwaarde uit de RMI-wet vervult (artikel 5,2° van de wet en artikel 1, lid 1 tot 3 MB 30 januari 1995);

- van maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon toegekend aan een behoeftige minderjarige over wie niemand het ouderlijk gezag en de voogdij of het materieel toezicht uitoefent (artikel 5, 2° van de wet en artikel 1, lid 4 MB 30 januari 1995);

- van gewaarborgde gezinsbijslag en geboortepremie (artikel 5, 2° van de wet en artikel 2 MB 30 januari 1995);

- van de wettelijke bijdragen, de aanvullende bijdragen en de regularisatie van de achterstallige ziekenfondsbijslagen (artikel 5, 2° van de wet en artikel 3, §1 MB 30 januari 1995);

- van de medische en farmaceutische

Het vorige lid is niet van toepassing indien het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn of de gemeente kan bewijzen dat het of dat zij op zijn of haar grondgebied een behoorlijk en aan het inkomen van de kandidaat-vluchteling (of de in artikel 54, § 1, eerste lid, van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen bedoelde persoon) aangepast openbaar of privé-logies heeft aangeboden.

Het bewijs van de aanbidding van een huisvesting wordt geleverd op basis van een kopie van het sociaal verslag aangevuld met tastbare bewijzen van de aanbidding door het OCMW van een degelijke en aangepaste huisvesting, evenals van de afwijzing van de aanbidding door de betrokkene.

Indien meerdere aangrenzende of nabij gelegen gemeenten, die samen een maximum van vijftientigduizend inwoners tellen, of de openbare centra voor maatschappelijk welzijn van deze gemeenten, bij overeenkomst samenwerken om ten behoeve van kandidaat-vluchtelingen (of de in artikel 54, §1, eerste lid, van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen bedoelde personen) het aanbieden van logies te organiseren, wordt het logies aangeboden aan één dezer kandidaten (of personen) geacht aangeboden te zijn op het grondgebied van de samenwerkende gemeente of van de gemeente waarvan het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn samenwerkt, zoals dit is bepaald in het eerste lid, a, of bedoeld in het eerste lid, b, in zoverre:

1° elke betrokken gemeente en elk betrokken openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn slechts partij is in een van deze samenwerkingsovereenkomsten en,

2° indien een gemeente en het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn van die gemeente beide deelnemen aan een dergelijke samenwerking, zij partij zijn in één en dezelfde overeenkomst.

De bepaling van het eerste lid is van toepassing

verstrekkingen die niet zijn verstrekt in een verzorgingsinstelling (artikel 5, 2° van de wet en artikel 3, §2 MB 30 januari 1995);

- van repatriëring (artikel 5, 1° van de wet en artikel 8 van de wet);

- verbonden aan de huisvesting van een asielzoeker (artikel 5, 2° van de wet en artikel 5 MB 30 januari 1995);

- van plaatsing of verblijf in een medisch-pedagogische instelling voor minderjarigen geboren uit een onbekende vader en moeder of van Belgische nationaliteit zijn die bij de geboorte werden verlaten en waarvan de moeder niet ingeschreven was in het bevolkingsregister (artikel 5, 3° van de wet en artikel 1, lid 4 MB 30 januari 1995);

- verbonden aan de inschakeling in het beroepsleven in toepassing van artikel 60, §7, artikel 61 en activeringsprogramma's (artikel 57quater van de organieke wet, artikel 5, §§4 tot 4ter van de wet), wetende dat deze materies overgeheveld zijn naar de Gewesten ingevolge de zesde staatshervorming.

Uit deze opsomming vloeit voort dat, niettegenstaande de harmonisatie van het RMI en de maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon, er nog enkele door de Staat betoelaagde vormen van maatschappelijke dienstverlening zullen blijven bestaan, in die zin dat artikel 5 behouden moet blijven, zelfs indien de toepassing van dit artikel eerder uitzonderlijk zal zijn.

Aangaande de §§2 tot 3, zou het aangewezen zijn om bovendien de bepalingen uit de wet van 15 december 1980 waarnaar in deze paragrafen wordt verwezen te actualiseren.

Wat betreft de §§4 tot 4ter, verwijzen we naar de commentaren bij de gevolgen van de overheveling van deze materie naar de Gewesten (cf. commentaar bij artikel 36 RMI-wet).

totdat de kandidaat als vluchteling wordt erkend of totdat de kandidaat of de persoon een maatschappelijke dienstverlening geniet krachtens artikel 57, §2, van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn.

§2bis. In afwijking van §1, 2°, neemt de Staat 0 % van de maatschappelijke dienstverlening ten laste binnen de beperkingen bepaald krachtens artikel 11, §2, toegekend in geld of in natura aan de vreemdelingen die zich vluchteling verklaard hebben of die aangevraagd hebben om als vluchteling te worden erkend, wanneer het ontbreken van voldoende maatregelen door het OCMW om de opvang van deze vreemdelingen op het grondgebied van zijn gemeente te bevorderen tot gevolg heeft dat zij ertoe aangezet worden zich in een andere gemeente te vestigen.

De modaliteiten die het mogelijk maken te evalueren wanneer er gebrek aan voldoende maatregelen voor de opvang van deze vreemdelingen bestaat evenals de aanvaardbare bewijzen om dit ontbreken van voldoende maatregelen te weerleggen, worden door de Koning bepaald, bij een besluit vastgesteld na overleg in Ministerraad.

§3. Wanneer §2, eerste lid, of §2bis van dit artikel worden toegepast, verdeelt de Staat een bedrag gelijk aan het verschil tussen de terugbetalingen die zijn gebeurd op basis van deze bepalingen en de terugbetalingen die zouden moeten zijn gebeurd indien, per hypothese, §1, 2°, van toepassing zou zijn geweest tussen de openbare centra voor maatschappelijk welzijn van de gemeente onder wiens naam de bevoegde minister (of zijn afgevaardigde) geen bijkomende kandidaten in het wachtregister mag inschrijven, krachtens de criteria voor een harmonieuze spreiding bedoeld in artikel 54, §1, derde lid, 2°, van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen.

De Koning bepaalt de nadere regels van deze verdeling.

§4. Een toelage is verschuldigd aan het openbaar

centrum voor maatschappelijk welzijn wanneer dat centrum met toepassing van artikel 57quater van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn tussenkomt in de kosten die verbonden zijn aan de inschakeling in het beroepsleven van een persoon van vreemde nationaliteit, ingeschreven in het vreemdelingenregister, die omwille van zijn nationaliteit geen aanspraak kan maken op het recht op maatschappelijke integratie en gerechtigd is op een financiële maatschappelijke hulp. De toelage is gelijk aan het bedrag van de financiële tussenkomst.

§4bis. Een toelage is verschuldigd aan het centrum en is gelijk aan het bedrag van het leefloon bedoeld in artikel 14, §1, 4°, van de wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie, wanneer dit centrum als werkgever optreedt met toepassing van artikel 60,§7, van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn voor een in §4 bedoelde persoon.

De toelage blijft verschuldigd aan het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn tot aan het einde van de arbeidsovereenkomst, ook indien de familiale of inkomenstoestand van de betrokken werknemer in de loop van de arbeidsovereenkomst verandert of indien hij zich in een andere gemeente vestigt.

De Koning bepaalt de hoogte van de toelage bij een deeltijdse tewerkstelling, alsmede de toekenningsvoorwaarden voor deze toelage.

Hij kan eveneens het bedrag van de toelage verhogen en de voorwaarden ervan bepalen voor specifieke initiatieven gericht op sociale inschakeling.

§4ter. Een toelage is verschuldigd aan het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn wanneer het voor een persoon bedoeld in §4 een overeenkomst inzake tewerkstelling sluit met een privé-onderneming met toepassing van artikel 61 van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn.

Deze toelage moet volledig besteed worden aan de omkadering of opleiding in de onderneming

of in het centrum van de persoon bedoeld in §4.

De Koning bepaalt, bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad, de hoogte van de in het eerste lid bedoelde toelage, evenals de voorwaarden, de duur en de modaliteiten waaronder deze toelage wordt toegekend.

§4quater. De Koning kan, bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad, bepaalde categorieën van personen van vreemde nationaliteit vaststellen, waarvoor de toelage, bedoeld in de §§ 4 tot 4ter, verschuldigd is aan het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn wanneer de betrokkenen onder dezelfde voorwaarden tewerkgesteld worden als deze vastgesteld in de vermelde §§ 4 tot 4ter.

Artikelen 6 tot 9ter (ongewijzigd)

Artikelen 10 tot 14 (ongewijzigd)

Artikelen 15 tot 24 (ongewijzigd)

Commentaar artikelen 10 tot 14

Zoals vermeld bij artikel 5, niettegenstaande de harmonisatie van het RMI en de maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon, zullen er nog enkele door de Staat betaalde vormen van maatschappelijke dienstverlening blijven bestaan, in die zin dat artikel 10 eveneens behouden moet blijven.

Bovendien, in de mate dat de regels met betrekking tot de procedure van aanvraag van een tussenkomst van de Staat en betaling van de kosten onder de twee huidige systemen verschillend zijn, zullen in voorkomend geval de desbetreffende artikelen uit de RMI-wet aangepast moeten worden, afhankelijk van de keuze van de wetgever op dat vlak (toepassing van de regels uit het RMI of deze uit de organieke wet? Invoering van een gemengd systeem?).

F. Ministerieel besluit van 30 januari 1995 tot regeling van de terugbetaling door de Staat van de kosten van de dienstverlening door de openbare centra voor maatschappelijk welzijn toegekend aan een behoeftige die de Belgische nationaliteit niet bezit en die niet in het bevolkingsregister is ingeschreven

Artikelen 1 tot 8 (ongewijzigd)

Algemene commentaar

Zoals vermeld bij de bepalingen van de wet 65, niettegenstaande de harmonisatie van het RMI en de maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon, zullen er nog enkele door de Staat betoelaagde vormen van maatschappelijke dienstverlening blijven bestaan, in die zin dat de bepalingen van voornoemd besluit eveneens moeten blijven bestaan.

Volgens ons volstaat de bestaande tekst om het ministerieel besluit *ratione personae* toe te kunnen passen op de huidige begunstigden van financiële maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon (betoelaagd).

We zullen dit moeten nagaan tijdens het latere formele redactiewerk van de wettelijke en reglementaire teksten.

Hoofdstuk VII : Aan te grijpen opportuniteiten

In de voorgaande hoofdstukken, na vergelijking van de juridische, administratieve en financiële aspecten van beide systemen, hebben we - met inachtneming van de opgelegde beperkingen in het kader van dit project¹⁸⁷ - wettelijke en reglementaire voorstellen tot aanpassing geformuleerd om de gewenste harmonisatie concreet gestalte te geven.

Maar we hebben eveneens vastgesteld dat dit project een kans zou kunnen zijn om parallel andere wettelijke aanpassingen te onderzoeken die op het eerste zicht weinig verband houden met het harmonisatieproject *sensu stricto*. Deze studie zou op zijn minst een kans moeten zijn om in de rand van dit project enkel denkpistes te lanceren.

Rekening houdend met de opgelegde termijnen, hebben we ons beperkt tot vier onderwerpen die we onderzocht en samengenomen hebben in een hoofdstuk afzonderlijk van deze gewijd aan de eigenlijke harmonisatie.

A. Beperkingen van het recht op steun voor de familieleden van een Belg

Uit artikel 3, 3°, 2e streepje, in fine, van de RMI-wet en artikel 57quinquies van de OCMW-wet vloeit voort dat de Unieburgers (alook de leden van hun familie) tijdelijk uitgesloten zijn van het recht op RMI en/of maatschappelijke dienstverlening (andere dan dringende medische hulp), onder de voorwaarden en tijdens de periodes opgelegd door deze bepalingen. Deze worden verduidelijkt in voormelde ministeriële omzendbrief van 5 augustus 2014¹⁸⁸.

Zonder de voorgaande bepalingen opnieuw ter discussie te stellen, die trouwens zo goed als zeker behouden zullen worden met de harmonisatie van beide systemen, menen wij dat het in het kader van deze studie aangewezen is de specifieke situatie van de familieleden van een Belg te behandelen. Immers, volgens de omzendbrief van 5 augustus 2014, zouden artikel 3,3°,2e streepje, in fine, van de RMI-wet en artikel 57quinquies van de OCMW-wet eveneens van toepassing zijn op deze personen.

Er bestaat evenwel een andere interpretatie waaruit blijkt dat deze personen buiten het toepassingsgebied *ratione personae* van artikel 57quinquies moeten gehouden worden. Deze interpretatie is gestoeld op volgende redenen:

- Volgens de teksten van de RMI-wet en OCMW-wet, wordt deze bepaling toegepast op de 'Unieburger' alook op de leden van zijn familie ;

Maar, uit de samenlezing van de artikelen 1,1° en 40§2 van voornoemde wet van 15 december 1980 komt naar voor dat de Unieburger een vreemdeling is ('t is te zeggen een persoon die niet de Belgische nationaliteit heeft) met de nationaliteit van een Europese lidstaat en die verblijft in of zich begeeft naar het Rijk ; trouwens, in de FAQ's op de site van de POD MI, op de vraag « wat is een burger van de Europese Unie volgens onze reglementering? » wordt geantwoord « het gaat om een persoon die de nationaliteit van een lidstaat van de Europese Unie heeft, andere dan de Belgische. »¹⁸⁹

¹⁸⁷ Cf. supra, Hoofdstuk V.A.

¹⁸⁸ Cf. supra, Hoofdstuk III.

¹⁸⁹ Wij onderlijnen.

Uit deze definities en dit antwoord vloeit dus voort dat het familielid (zelf geen burger van de Unie) van een Belg niet een « familielid van een Unieburger » is in de zin van onze regelgeving¹⁹⁰. De vraag stelt zich dan ook of de uitsluiting uit voormelde bepalingen dient toegepast te worden.

Trouwens, zoals herhaald in de voorbereidende werkzaamheden, zijn deze bepalingen een omzetting in het Belgisch recht van de 'verblijfsrichtlijn', maar is deze niet van toepassing op zuiver interne situaties (zoals deze van gezinshereniging met een Belg die geen gebruik heeft gemaakt van zijn recht van vrij verkeer). De vraag stelt zich opnieuw of de uitsluiting uit voormelde bepalingen toepasbaar is op 'zuiver interne' situaties.

- Wij stellen bovendien vast dat de Belgische Staat voor het Grondwettelijk Hof in de zaak die geleid heeft tot het arrest 122/2013 van 26 september 2013 verdedigd heeft dat de familieleden van een Belg niet onder het toepassingsgebied van de richtlijn 'vrij verkeer' vallen; dit arrest ging juist over artikel 3,3° RMI-wet en het bestaande verschil in behandeling tussen twee categorieën vreemdelingen, al naar gelang ze zich herenigden met een Belgische burger dan wel een Unieburger (destijds genoten enkel de laatsten van het RMI, de eersten konden enkel van maatschappelijke dienstverlening genieten). De door de Staat verdedigde argumentatie was:

"A.3. De Ministerraad merkt ten slotte op dat de in het geding zijnde bepaling een omzetting vormt van de verblijfsrichtlijn, waarin wordt bepaald dat elke unieburger, alsmede een familielid dat niet over de nationaliteit van een lidstaat beschikt, die op basis van de richtlijn op het grondgebied van het gastland verblijft, dezelfde behandeling als de onderdanen van het gastland dient te genieten. Uit het toepassingsgebied van de richtlijn en uit de rechtspraak van het Hof van Justitie volgt dat het Unierecht niet van toepassing is op activiteiten of personen die geen aanknopingspunt hebben met een van de situaties waarop het Unierecht toeziet en waarvan alle relevante elementen geheel in de interne sfeer van een enkele lidstaat liggen. Een Belgische burger die geen gebruik heeft gemaakt van de vrijheid van verkeer, valt derhalve niet onder het toepassingsgebied van de verblijfsrichtlijn, zodat een familielid dat geen EU-onderdaan is en dat zich bij hem voegt daaruit geen recht op maatschappelijke integratie kan afleiden."¹⁹¹

Het Grondwettelijk Hof heeft eveneens op deze wijze de bepaling geïnterpreteerd (cf. overwegingen B.8 tot B.13) en dus de redenering van destijds van de Belgische Staat bevestigd¹⁹²;

¹⁹⁰ De gerechtelijke beslissingen, waarvan we kennis hebben, bevestigen trouwens dit standpunt: Arbrb. Brussel, 24 juli 2013, A.R. 13/2.730/A; Arbrb. Mons, 25 september 2013, A.R. 12/1.655/A; Arbrb. Brussel, 19 december 2013, A.R. 13/13.014/A; Arbrb. Brussel 11 maart 2014, A.R. 13/17.176/A; Arbrb. Brussel, 27 maart 2014, Rep. 14/5.718; Arbrb. Brussel, 23 juni 2014, A.R. 14/1.682/A; Arbrb. Brussel, 18 september 2014, A.R. 14/6.123/A; Arbrb. Brussel, 14 november 2014, A.R. 14/7.659/A en 14/9.476/A; Arbrb. Brussel, 27 november 2014, A.R. 14/8.068/A; Arbrb. Brussel, 5 december 2014, A.R. 14/9.894/A; Arbrb. Brussel, 11 februari 2014, A.R. 14/12.310/A.

¹⁹¹ Wij onderlijnen.

¹⁹² Dit rechtvaardigt eveneens de niet-toepasbaarheid van de 'verblijfsrichtlijn' t.a.v. een zuiver interne situatie die de Belgische Staat heeft aangehaald om de invoering te motiveren van striktere voorwaarden voor gezinshereniging met een Belg in vergelijking met een Unieburger (artikel 40ter van voormelde wet van 15 december 1980; cf. met name arrest 123/2013 van 26 september 2013, in het bijzonder overwegingen B.4.7 en B.5.1).

- Tenslotte, het Grondwettelijk Hof heeft in zijn arrest 95/2014 van 30 juni 2014 over het artikel 57quinquies wat betreft de bedoelde personen acht keer de uitdrukking « Unieburgers, niet Belgen,... » gebruikt (cf. overwegingen B.40 e.v.).

Bijgevolg stellen wij voor om het harmonisatieproject als kans te grijpen om de wettekst aan te passen om deze in overeenstemming te brengen met de onderrichtingen van voornoemd arrest n° 95/2014 van 30 juni 2014 en aldus verschillende interpretaties hierover te vermijden.

B. Beperkingen van het recht op steun voor de personen bedoeld onder artikel 57sexies OCMW-wet

Zoals hiervoor¹⁹³ uiteengezet, is artikel 57sexies OCMW-wet onderworpen geweest aan een beroep tot vernietiging en een prejudiciële vraag bij het Grondwettelijk Hof.

Via deze arresten 131/2015 (over het beroep tot vernietiging) en 133/2015 (over de prejudiciële vraag) van 1 oktober 2015:

- vernietigt het Grondwettelijk Hof artikel 57sexies, voor zover het de OCMW's toelaat om dringende medische hulp te weigeren aan vreemdelingen bedoeld door deze bepaling (arrest 131/2015) ;
- zegt het Grondwettelijk Hof voor recht dat artikel 57sexies artikel 23 van de Grondwet schendt (arrest 133/2015).

Als het recht op dringende medische hulp zich opdringt gelet op de gevolgen van een vernietigingsarrest van het Grondwettelijk Hof, hoe zit het dan met de maatschappelijke dienstverlening equivalent aan het leefloon waarvan de toekenning geweigerd wordt in toepassing van de in het geding zijnde bepaling?

Uiteraard kan gesteld worden dat, gezien het arrest 133/2015 uitgesproken is op een prejudiciële vraag, deze slechts bindend is voor de rechtbank die zich moet uitspreken in de zaak die aanleiding heeft gegeven tot de vraag.

Maar, hoewel deze redenering juridisch juist is, volstaat dit om het behoud van deze bepaling te rechtvaardigen gezien het Grondwettelijk Hof heeft geoordeeld dat deze artikel 23 van de Grondwet schendt?

Immers, volgens de ondubbelzinnige bewoordingen van het Hof:

« B.9.4. Ook al kan de legitieme doelstelling van fraudebestrijding bepaalde maatregelen rechtvaardigen, waaronder de weigering van maatschappelijke dienstverlening aan vreemdelingen van wie men kan aantonen dat zij proberen die op ongeoorloofde wijze te verkrijgen of het einde van het verblijfsrecht van vreemdelingen die ze ten onrechte hebben verkregen, toch kan zij niet verantwoord worden dat een abstract gedefinieerde categorie van vreemdelingen die legaal op het grondgebied verblijven, wordt uitgesloten van het recht om een beroep te doen op maatschappelijke dienstverlening in geval van een door het OCMW gecontroleerde situatie van behoeftigheid, en bijgevolg wordt uitgesloten van het recht om een menswaardig leven te leiden. De in het geding zijnde maatregel is onevenredig ten opzichte van de nagestreefde doelstellingen.

¹⁹³ Cf. supra, Hoofdstuk III en Hoofdstuk V.C.1.1.2.

B.10.1. Uit het voorgaande volgt dat de aanzienlijke achteruitgang die door de in het geding zijnde bepaling wordt veroorzaakt wat betreft het recht op maatschappelijke dienstverlening dat is gewaarborgd bij artikel 23 van de Grondwet, ten aanzien van de vreemdelingen die gemachtigd zijn om legaal op het grondgebied te verblijven op grond van artikel 9bis van de wet van 15 december 1980 « betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen », wegens een arbeidskaart B of een beroepskaart, niet door enige reden van algemeen belang kan worden verantwoord. »

Bij de lezing van dit arrest, met name de overwegingen, zou de vaststelling van de schending van artikel 23 van de Grondwet, de wetgever er niet logischerwijze toe moeten brengen deze bepaling op te heffen?

Hier stellen we ook voor om de kans van het harmonisatieproject te grijpen om artikel 57sexies op te heffen overeenkomstig de onderrichtingen van voornoemd arrest 133/2015¹⁹⁴.

Indien niet gekozen wordt voor een zuivere opheffing, moet men dan niet kiezen voor een mogelijkheid tot toekenning van steun, individueel te onderzoeken, maar onder striktere voorwaarden (bijvoorbeeld de aanvrager opleggen het bewijs te leveren van het bestaan en de doeltreffendheid van de tot dan uitgeoefende professionele activiteit alsook van het totaal onvrijwillig karakter van het einde van deze activiteit), eerder dan het behoud van een volledige uitsluiting van een abstracte categorie personen?

In elk geval zou idealiter artikel 57sexies gewijzigd moeten worden om wettelijk het minimale recht op dringende medische hulp toe te kennen, ten einde in overeenstemming te zijn met voormeld arrest 131/2015.

C. Hervorming van de leeftijdsvoorwaarde

Zoals hiervoor aangehaald, in het kader van de voorstellen tot harmonisatie van de twee systemen wat betreft de leeftijdsvoorwaarde, zou een oplossing erin kunnen bestaan artikel 7 van de RMI-wet aan te passen door de gelijkgestelde situaties uit te breiden tot alle categorieën minderjarigen die nu, in toepassing van de wet 65 en haar uitvoeringsbesluiten, een door de Belgische Staat betaalde steun kunnen krijgen¹⁹⁵.

Zoals we eveneens aandauiden, zou het opportuun zijn om van deze gelegenheid gebruik te maken om te onderzoeken of sommige van deze 'nieuwe' gelijkgestelde situaties nog actueel zijn en niet kunnen samengevoegd of helemaal geherformuleerd worden omwille van rationaliteit en leesbaarheid. We denken bijvoorbeeld aan de situatie van « het natuurlijk kind dat niet erkend is door één van zijn ouders ». Het Belgisch burgerlijk recht maakt immers geen onderscheid meer tussen de kinderen (wettelijk en natuurlijk) en de verwantschap – tenminste t.a.v. de moeder – is niet meer gebonden aan een formele akte van erkenning (de verwantschap staat vast door het feit van het kind ter wereld te brengen – erkenning als gevolg van de wet). Moet de tekst op dat vlak niet geactualiseerd worden?

¹⁹⁴ Dit 'grondwettelijk in overeenstemming brengen' zou niet ingaan tegen de begrenzingen van het project, hernomen onder hoofdstuk V.A. gezien deze zelfs los van het harmonisatieproject zou moeten plaatsvinden.

¹⁹⁵ Cf. supra, Hoofdstuk V.C.1.1.3.

Meer fundamenteel, moet niet overwogen worden om de tekst te herzien om deze in overeenstemming te brengen met de situaties die we werkelijk tegenkomen in onze huidige maatschappij? Immers, en als voorbeeld, de OCMW's van grote steden krijgen dikwijls te maken met de situatie van Belgische kinderen of legaal verblijvende kinderen die nochtans wonen met illegaal verblijvende ouders zonder bestaansmiddelen. Deze laatsten zijn dus niet in staat om in de behoeften van hun kinderen te voorzien. Is deze situatie, ongekend voor de wetgever van 1965 of deze van 1971, rekening houdend met het beginsel van menswaardig leven, niet vergelijkbaar met deze van kinderen die hulp nodig hebben van het OCMW omdat ze geen bestaansmiddelen hebben als gevolg van het feit dat ze zonder hun ouders leven? Moeten we niet ook oog hebben voor deze situaties?

D. Recht op steun voor vreemdelingen in toepassing van artikel 57§2, lid 5 OCMW-wet

Artikel 57§2, lid 5 OCMW-wet luidt als volgt:

“De maatschappelijke dienstverlening aan een vreemdeling die werkelijk steuntrekkende was op het ogenblik dat hem een uitvoerbaar bevel om het grondgebied te verlaten werd betekend, wordt, met uitzondering van de dringende medische hulpverlening, stopgezet de dag dat de vreemdeling daadwerkelijk het grondgebied verlaat, en ten laatste de dag van het verstrijken van de termijn van het bevel om het grondgebied te verlaten”.

Er bestaan verschillende juridische interpretaties over de juiste draagwijdte van deze bepaling:

- Volgens de ene interpretatie moet dit artikel gelezen worden in samenhang met het vierde lid van artikel 57§2 dat verduidelijkt wanneer het verblijfsrecht van de “vreemdeling die zich vluchteling heeft verklaard en heeft gevraagd om als dusdanig te worden erkend” (lees: de asielzoeker) eindigt. Bijgevolg is deze bepaling enkel van toepassing op asielzoekers;
- Een andere interpretatie, bevestigd door een aantal vonnissen van de arbeidsrechtbank van Gent¹⁹⁶, stelt dat het vierde lid en vijfde lid twee verschillende bepalingen zijn die elk een afzonderlijke afwijking vormen op de algemene regel uit het eerste lid dat de hulpverlening aan illegaal verblijvende vreemdelingen beperkt is tot dringende medische hulp. Bijgevolg is het vijfde lid niet enkel van toepassing bij welbepaalde verblijfsprocedures, maar geldt het voor elke verblijfsprocedure voor zover aan de criteria is voldaan:
 - er moet een bevel zijn afgeleverd;
 - de vreemdeling moet werkelijk steuntrekkende zijn op het ogenblik dat het bevel betekend werd.

De huidige studie biedt de gelegenheid om, in het belang van de rechtszekerheid, deze verschillende juridische interpretaties uit te klaren en te komen tot een eenduidig juridisch verdedigbare en praktisch werkbaar interpretatie en toepassing van artikel 57§2, lid 5 OCMW-wet.

¹⁹⁶ Arbrb. Gent 18 mei 2015, A.R. nr. 14/61/A en Arbrb. Gent 26 juni 2015, A.R. nr. 14/1542/A.